

ענק המחשבה

ארבעים שנה להסתלקותו לשמי רום של

הגאון האדיר

רבי יצחק הוטנר זצוק"ל

ראש ישיבת רבנו חיים ברלין בארה"ב ובעל ה'פחד יצחק'

יריעה נרחבת אודות מסכת גדלותו ומשנתו החינוכית

המבשר פורני

ערש"ק פרשת וישלח
י"ח כסליו תשפ"א • גליון 627

לשון חכמים מרפא

פרקי הדרכה נפלאים באורחות
הבית ודרכי חינוך הילדים מתוך
שיחת קודש מיוחדת של כ"ק מרן
אדמו"ר מקאסוב שליט"א, שהשיב
בהרחבה לשאלות שנשלחו בנושא
חשוב זה בשולחנו הטהור

טועמיה חיים זכו

לרגל י"ט כסלו:
התוועדות מרוממת לבבות בשיחה
עשירה ומיוחדת עם הגאון החסיד
רבי יחיאל מנחם מענדל
קלמנסון שליט"א, ראש ישיבת
'תומכי תמימים' ברינוא - צרפת
ובעמ"ח 'מי טל'

זעקת הילדים | השאלה ההלכתית הכאובה ורבת המשקל הנוגעת לגורל ילדי תימן

- ❖ אל אחיך אל עשו: כך פטר הרה"ק רבי אלימלך מטהאש זי"ע את מי שנתחייב לשרת בצבא (כ)
- ❖ עזים מאתים ותישים עשרים: סוד משמעות מניין הבהמות ששלח יעקב אבינו אל עשו כמנחה (יח)
- ❖ ויקרא למקום בית אל: האומנם לא קרא יעקב את שם המקום שנים רבות קודם לכן בצאתו לחרן (ג)

וישלח
יעקב

לא אשלחך כי אם ברכתני

יצה"ר כ'כלי' לעבודת ה'

י. העשיל

דברי שיר

להבין משל ומליצה

מסלות וְשירים

כלל חובת האדם, על פי "מסילת ישרים"

פרק ששה עשר –
בבאור מִדַּת הַטְהָרָההַטְהָרָה – תְּקוּן הַלֵּב וְהַמַּחְשְׁבוֹת
דוֹרֵשׁ הֶשֶׁם וּמִבֵּין יֵצֵר וְרִצּוֹן לְבָבוֹת
גַּם בְּפִרְיָשׁוֹת הַמַּתָּרֵת וְגַם בְּמַצּוֹת הַטּוֹבוֹת

- א חֲרֵי הַפְּרִיָּשׁוֹת. טְהָרָה וְהַתְקַדְּשׁוֹת. לֵב וּמַחְשְׁבָה מִתְחַסְּדִים
ב רָא לֵב טָהוֹר. מֵיֵצֵר וּמִשְׁאֵר. מַעֲשִׂים לְחֻמָּה וִירָאָה מִיּוֹסְדִים
ג וַף וְחֹמֶר. גְּבוּהַ תְּוֹמֵר. טְהָרֵת לֵב וּמַחְשְׁבָה מִמַּחְמְדִים
ד בְּרֵי הַרְשׁוֹת. מִהֶהָרָחִי בְּפִרְיָשׁוֹת. מַחְשְׁבָה רִצּוֹנָה לְהַקְדִּים
ה נָאָה וְתֹאנָה. כְּבוֹד וְגִאּוּהָ. תְּקוּן הַטְהָרָה מִפְּסִידִים
ו כְּעִנְיָן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַעֲוֹנָג זֶר מִתְנַזֵּר. בְּפִי שְׂכַפְּאָאוֹהוּ יְשִׁידִים
ז וְהִי הַטְהָרָה. שְׁשִׁלְמָה בְּהַזְהָרָה: דַּעְהוּ בְּכָל דֶּרֶךְ לְמוֹדִים
ח מִדַּת חֲמִירוֹת. חוֹסֵן רוּחָנִיּוֹת. אֱלוֹ וְאֱלוֹ לְטְהָרָה מֵאַחֲדִים
ט הִרֵת מַחְשְׁבָה. בְּמַצּוֹת וְהַטְבָּה. עֲשׂוֹת 'לִשְׁמָה' חֲרָדִים
י רִוְדָה הָעֲבוּדָה. לְרִמּוֹת אוֹ לְחֻמָּה. בְּטָמָא וּכְבֹּד עֲדִים
כ רָאִי שְׁלֵא לִשְׁמָה. שְׁמִתּוּכָה בָּא לִשְׁמָה. אֵךְ רַחוּקָה לִידִידִים
ל פְּעָמִים יֵשׁ פְּנִיָּה. בְּמַצּוֹה וְעִשְׂיָה. שְׂכָר אוֹ כְּבוֹדִים
מ לֵאכָה וְעִיּוֹנִים. לְתַעֲרֵבֵת וְכוּוֹנִים. כְּבֵת רַבִּי חֲנִינָה צְעָדִים
נ קִוִּית רַעִיוֹן. מִזְבֵּחַ עֲלִיוֹן. כְּסִלֵּת מִזְבֵּחַ מִטָּה מְרַקְדִים
ס יָגִים וּפְנִיּוֹת. מַעֲבוּדָה דְּחִיּוֹת. אָף כִּי אֵין מַעֲשִׂים נֶאֱבָדִים
ע בּוֹדָה טְהוֹרָה. זֹאת הַתּוֹרָה. צְרוּפָה מְזַקֶּקֶת לְאוֹהֲבִים לְחִסְדִים
פ נִיָּה בְּרָה. מַצּוֹה כְּמִאֲמָרָה. אֵךְ לִשְׁשׁ שְׁמִים עוֹבְדִים
צ רוּף הָעֲבוּדָה. לְטַרַח וְהַכְּבָדָה. לְרַחוּקִים מֵאַהֲבָתוֹ וְהַאוֹבְדִים
ק רֹב בְּמִדְרָגָה. נִבְחָן בְּהִנְהָגָה. כְּאֲבוֹת וְהַרְוִיעִים הַמִּצְחָדִים
ר חֲמִנָא לְפָא בְּעִי. בּוֹנָה כְּדַבְּעִי. לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ, אֱלֹו מִשְׁעַבְדִים
ש אֵיפֶת הַלֵּב. אֵיבָרִים לְשִׁלֵּב. חֲלָקִי הַגּוֹף אֱלֹו נְצַמְדִים
ת נָה בְּנִי. לִבְךְ לִי. תְּקוּן הַלֵּב וְהַמַּחְשְׁבוֹת כְּנֻקִּין בְּדִים

יכול לו, אמר: 'שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה' – שלכך נבראתי, וברוך ה' שפעלתי פעולתי, לכן אני חפץ לומר שירה."

ומצד נוסף יצירתו וקיומו של יצה"ר לטובה ולברכה, וכפי שכתוב ב"פרי-צדיק" (או"ד) בבאור דברי חז"ל (ב"ר ס"פ ויצא) – "ס' ריבוא מלאכים היו חלים לפני יעקב אבינו בכניסתו לארץ. הה"ד: 'ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלוקים זה' – ואין שכינה שורה פחות משישים ריבוא... 'ויקרא שם המקום מחניים' – 'מחנה' הרי שישים ריבוא, 'מחניים' הרי ק"כ ריבוא... נטל מאלו ומאלו ושלח פרוזדין לפניו. הה"ד: 'וישלח יעקב מלאכים לפניו': "יש להבין עניין הב' מחנות כיוון דכ' 'מחנה אלוקים זה' הרי היו ס' ריבוא... ואיך נעשו ב' מחנות ק"כ ריבוא – שקרא המקום 'מחניים'?"

"אך העניין, דאי' 'מד' (בראשית): 'וא"ת למה ברא יצה"ר כו' [שכתוב בו: 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו? אתה אומר שהוא רע, מי יוכל לעשותו טוב?]' אמר הקב"ה: אתה עושה אותו רע! כו'. והיינו, שהיצה"ר נברא לטובה. רק שהאדם מקלקלו ועושהו רע. דשורש היצה"ר הקנאה והתאוה והכבוד, והם כולם נצרכים בקדושה ג"כ. קנאה – מצונו (ב"ר כא, א) 'קנאת סופרים תרבה חכמה', תאוה – אי' במה"נ (זח"א קלח, א) דאלמלא יצה"ר, חדוותא דשמעתתא לא ליהווי, וכבוד יש ג"כ בקדושה, כעין מש"נ: 'ויגבה לבו בדרכי ה', דצריכין לגבהות הלב לידע שעי' פעולותיו פועל בכל העולמות, ועי"ז הולך בדרכי ה', וזה כעין גאוה והוא בקדושה. "ו"ש (ע"ז ב, ב): 'בזמן שעוסקים בתורה ובגמ"ח יצרים מסור בידם, ואין הם מסורים ביד יצרים. והיינו דהיצה"ר נברא שיהא מסור ביד האדם ויוכל להעלותו לטוב כרצונו – שיכניס כל ג' כוחות של היצה"ר להקדושה וישתמש בהם לעבודת הש"ת. ואם לא יתגבר עליו, יהיה מסור ביד יצרו להשתמש בהם להיפך. ועי"ז תורה וגמ"ח זוכין להיות יצה"ר מסור בידו כמו שנברא.

"... ואם אין האדם עושה אותו רע, הוא מלאך א' טוב. רק עי' אכילת אדה"ר מעה"ד שהוא פגם הנחש נעשה בכל דבר ערוב טוב ורע. והיינו, שיוכל לקלקל בכל הג' כוחות, ועי"ז נתחלקו לשניים, ונקרא מלאך רע. ומ"מ כיון דעיקר בריאתו היה לטוב, כמבואר, נקרא גם הוא מלאך, שהוא שלוח מה' ומשרת עליון. ולכן, כיון שיש לכל אדם ב' מלאכים, דהיינו שנחלקים לשניים, כנ"ל, יעקב אע"ה שהיה שורש כל הס' ריבוא נפשות, וכאשר ראה 'מחנה אלוקים', היינו ס"ר מלאכים, שגם המלאך רע הוא נברא לטוב. וז"ש 'מחנה אלוקים', זה מחנה א', ס"ר. רק כיון דלדורות יש ערוב טוב ורע, ויוכלו לעשותו רע, ממילא נתחלקים לשניים, והם ב' מחנות, דלשישים ריבוא נפשות יש ק"כ ריבוא מלאכים, שיש לכל א' מלאך טוב ומלאך רע, דהיינו מלאך שיוכל לעשות אותו רע בבחינתו. וזש"נ: 'ויקרא שם המקום ההוא מחניים' – ק"כ ריבוא, כמ"ש במד"ר."

מי שנחשב אויבו הקשה והמר ביותר של אדם, הוא יצרו-הרע, בעצם, כלל אינו כזה. וזאת, כי גם הוא עצמו אינו מתכוון למטרתו המוצהרת והמרשעת, אלא אדרבה – מבקש ומייחל לכישלונו. כך, בפועל ולמעשה – הוא מפתה ומגרה, מסית ופועל להדיח ולהכשיל, ובה-בשעה, רצונו ושאיפתו – כי האדם לא ישמע לו, יעמוד מולו כצוק איתן, יתגבר עליו ויהדפנו. הכיצד?

כי אף הוא, יצרו-הרע, הינו מלאך שלום ממרום, וככזה מבקש הוא למלאות את הרצון האלוקי ולהביא נחת-רוח לפניו ית'. יודע הוא את מטרת ותכלית תפקידו ותפקודו – להביא לכך שעבודתו של יהודי את בוראו תעלה ותבוא מתוך התעצמות והתאמצות, התמודדות והיאבקות – שרק כך יש לה ערך וחשיבות, ואך בכך מתמלאת הכוונה העליונה בהורדתה של נשמה קדושה שמכיסא כבוד חוצבה להאי עלמא דשיקרא וחשוכא.

נגזר עליו, אפוא, על יצה"ר, לשמש בתפקיד ה'קָרַע', כשבגלוי ובמוצהר הוא פועל כביכול נגד הרצון האלוקי ולרעתו של יהודי, אך לאמיתו של דבר אינו אלא כלי, חיוני והכרחי ביותר, כזה שלא ניתן לוותר עליו, למימוש רצון ה' בבריאת העולם וביצירת האדם.

הפלא ופלא יבאר לאור זאת המגיד הק' מקוֹזְנִיץ זי"ע ("עבודת-ישראל") בשם 'חכם אחד' את דברי חז"ל עה"פ (לב, כז) "ויאמר שלחני כי עלה השחר" – ש"הגיע זמני לומר שירה": "וצריך ביאור שמיום שנברא שרו של עשו לא הגיע זמנו לומר שירה עד היום שנלחם ביעקב (י).

"אמנם, הנה כל מלאך אינו אומר שירה וזמרה להבורא ית"ש רק על החסד שבראו לעשות רצונו ית'. ולמשל – מלאך מיכאל כשפועל רצונו ית"ש ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים – אשר לזה התכלית נברא – אז אומר שירה. וכן כל המלאכים. והנה שרו של עשו, הוא הס"א, הוא היצה"ר, הוא השטן, שנברא להסית האדם ולהסירו מדעת יוצרו, כי לכך נברא, אמנם אע"ג שלכך נברא, אין חפץ המלאך הזה באמת שישמע האדם לקולו ולעשות הרע, רק הוא מחויב לעשות פעולתו ולהדיחו, והאדם יתחזק וילחום כנגדו ויכבוש אותו. וזה תכלית בריאתו. כי לא בראו היוצר ב"ה באופן אחר. כי מאתו לא תצא הרע... אכן אז נעשה פעולתו באמת – כשמפתה לאדם ולא יכול לו, ונתעורר נח"ר ליוצרנו. ואז גם היצה"ר לוקח שכרו משלם בעבור שהוא גרם הנח"ר.

"... המלאך הנ"ל עדיין לא אמר שירה מיום שנברא, שלא היה אדם שכבשו לגמרי כמו יעקב אבינו, שלימו דאבהן... והנה כשנלחם עמו שרו של עשו לא היתה האביקה בדרך פשוט כדרך שנלחמים בעלי-מלחמות, רק בוודאי היתה המלחמה ברוחניות – לבלבל מחשבתו של יעקב אבינו, מי יודע באיזה חקירות עצומות ורשתו אשר טמן. וז"ש: 'וירא כי לא יכול לו' – שאבינו יעקב כשגבר בקדושתו נגדו... לכן אחרי שראה הבריאה הנבחרת – יעקב איש תם – כי לא

חיים שיש בהם

פרקי הדרכה נפלאים בענייני אורחות הבית היהודי ודרכי חינוך הילדים בנעימה מתוך שיחת קודש מיוחדת שנבנתה על פי שאלות ותשובות שנשלחו ונענו על ידי **כ"ק מרן אדמו"ר מקאסוב שליט"א** בסעודת מלווה-מלכה בבית מדרשו בבארא פארק מוצאי ש"ק חיי-שרה תשפ"א

שמחים ומאושרים, שיעשה לעצמו תיבה המתאימה לפי המציאות האמיתית של כוחותיו וכישרונותיו, לא לפי המידות והמעלות של פלוני שהוא מתקנא בו לפי הצלחתו. אם תהיה לאיש 'תיבת עולם הזה' בה יוכלו להיכנס רק דברים גשמיים המתאימים לו באמת, יוכל לבוא בקלות ל'בחינת' 'איהו עשיר השמח בחלקו', כי בכך ידמה לאיש הכפרי מהדורות הקודמים שתיבת השגותיו היה קטנה ביותר כאמור, הוא לא ידע כלום מכל הקורה בעולם הגדול ואם הפרה נתנה חלב בבוקר, הוא היה שבע-רצון ומלא שבח להשי"ת שעשה לו כל צורכו.

לעומת זאת, אם האדם יודע ומתעניין בכל עת מה קורה אצל פלוני ורואה את ההצלחות הגשמיות של השני ומתקנא בו עד כדי יציאה מן העולם, איך ייתכן שיהיה אי-פעם שמח וטוב לבב? הרי זה ממש בלתי אפשרי, וחבל.

על הכול אנחנו מודים

דרך אחת ויחידה יש לזה שחפץ להיות מלא בשמחת חיים ולראות עולמו בחייו בטוב ובנעימים: לבנות לעצמו תיבת הנאות גשמיות לפי מה שהוא יודע שאכן יוכל להשיג, ועל זאת יתפלל כל חסיד בשבח והודיה להשי"ת על כל מה שזכה לקבל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה. יש לו קורת-גג להניח ראשו בלילה, יודה ויהלל; יש לו אשה וילדים – יודה ויהלל; יש לו מקור פרנסה להביא טרף לביתו – יודה ויהלל.

ברגע שיבין ויקלוט שעליו להיות שמח בחלקו ולהודות לד' על כל דבר קטן שנתן לו, הוא הופך באחת לאיש שמח וטוב לבב, כי האיש המאמין באמת ובתמים שהכול מהשי"ת ואי אפשר להשיג

לד' על כל נשימה ונשימה.

כיום, העולם נהיה אכסניה לכל התענוגים הגשמיים שיש להבלי העולם הזה להציע לכל דורש. הדורות השתנו לגמרי וגם העולם כולו התרחב מאוד והתפשט על פני כל היקום. אם היהודי הכפרי מלפני המלחמה, בקושי הכיר את תושבי הכפר בו התגורר, הרי כיום כל אחד יודע ומכיר אנשים מכל קצווי תבל, כאשר עצם הידיעה וההכרה גורמת לו לרצות להיות כמוהם אם הם מצליחים, וכל מה שיעשה ויצליח בסייעתא דשמיא, לא יספק את רצונו להשיג עוד ועוד, רק בגלל שהוא יודע שלפלוני יש יותר ממנו והוא מצליח יותר ממנו.

כאן מגיעה שאלת השאלות: איך מגיעים לשמחת החיים? איך באמת הופכים להיות שמחים ומאושרים עלי אדמות? התשובה היא: הכול תלוי בהתנהגותו של האדם עצמו שרוצה להיות מלא בשמחת חיים. אם ניקח לדוגמה תיבה שהאדם רוצה להכניס לתוכה חפץ גדול שאינו מתאים על פי מידותיה, יש שתי דרכים שיוכל להכניס את החפץ הגדול לתוך התיבה: או שייקח את החפץ ויקטין אותו לפי גודל התיבה, או שיגדיל את התיבה שתוכל לקבל את החפץ הגדול. כל אחד מבין שאם ישאיר את התיבה לפי גודלה הנוכחי, לא תוכל לקבל את החפץ הגדול מפני קטנותה.

כך הם גם פני הדברים לגבי אורחות חייו של האיש החפץ בחיים

רצף החיים היומיומיים מזמנים לנו אתגרים רבים בכל השלבים ובכל התחומים. לא אחת מוצא את עצמו האדם מול ערמת שאלות בסיסיות הקשורות לאורח חייו השגריים ואינו מוצא להן מענה ופתרון. בצעד תקדימי וראשוני, התיישב כ"ק מרן אדמו"ר מקאסוב שליט"א השוכן כבוד בבארא פארק לסעודת מלווה מלכה מיוחדת לאנשי שלומו, במסגרתה נשלחו אליו פתקים עם שאלות שונות הנוגעות לכל אברך ולכל אב לילדים.

התשובות העשירות שנשפכו מפיו המפיק מרגליות של מרן האדמו"ר מקאסוב שליט"א שהרחיב את הסוגיות הסבוכות סביב כל שאלה שנשלחה, הפכו את ההזדמנות ליקרה מפז, כאשר רבים וטובים ניצלו היטב את השעה הסגולית הזו, לשגר את שאלותיהם ולפשוט את ספיקותיהם בשפה ברורה ובנעימה.

זכה הגליון התורני של 'המבשר' להתכבד להיות אכסניה של תורה וחסידות, להגיש לפני הקוראים הנאמנים שיחי', הני מילי מעלייתא מאוצרו הטוב של מרן האדמו"ר מקאסוב שליט"א, אשר שמו נודע בשערים כראש המדברים בכל מקום, ודבריו נשמעים בנחת ובלשון חכמים מרפא, למען ישמחו ויתענגו בהם כל ישרי לב, לטוב להם כל הימים.

"...כשמדברים כל-כך הרבה על חינוך הילדים וכפי שאנו רואים באמת יש רצון טוב להורים לחנכם ולגדלם לתורה ולמצוות, יש לדעת בראש ובראשונה כי האב עצמו צריך להקפיד על אורחות חייו שיהיו תואמים על פי ההלכה, ורק אז יוכל לתבוע מהילד שיעשה כך..."

שאלות שונות הנוגעות לכל אחד. כ"ק האדמו"ר מקאסוב שליט"א משמיע אמרות חן

נציין בזאת, כי מחמת קוצר היריעה הובאו במסגרת זו רק עיקרים של דברים, וכמובן שבמהלך השיחה עצמה הועלו עוד נושאים חשובים רבים על השולחן, ואי"ה עוד חזון למועד להעלותם ולהביאם בכתובים לרווחת הרבים.

איך זוכים לשמחת החיים?!

אחד הדברים הנחוצים לחיותו של אדם הוא שמחת החיים, להיות שמח ולראות עולמו בחייו. נשאלת השאלה: איך באמת מגיעים לידי שמחת החיים, וכי מילתא זוטרתא היא?

אכן, בדורנו יש בעיה גדולה עם שמחת החיים, בעיה שנהיית קשה יותר ויותר מתקופה לתקופה לאור המצב הכללי של כלל ישראל בכל העולם כולו. בשנים עברו, יהודי התגורר בכפר נידח, היו לו כמה ילדים וגם פרה ממנה התפרנס. בחורף היה מודה לד' בכל יום על שיש לו מה להכניס לפיו, כי אם היה מידיי קר וירד שלג, לא צמח כלום ולא היה מה לאכול. היו חייבים אז לעבוד כל הקיץ, כדי שיהיה מה לקצור ולאכול בחורף, ומי שלא השכיל לדאוג לעצמו מראש בקיץ, באמת רעב ללחם בחורף הקפוא. ההשגות הגשמיות היו קטנות מאוד ולכן גם השמחה הייתה גדולה יותר, כי הסתפקו במועט והיו שמחים בחלקם, מתוך שבח והודיה

איזהו עשיר השמח בחלקו

מספרים על שני יהודים עניים בטבריה של מעלה, שרעבו ללחם והמתינו בכיליון עיניים לבואם של שליח הכולל שיביא להם מעות מקופת רבי מאיר בעל הנס. אדהכי והכי, שח אחד לשני במרירות: 'דע לך, כי הניסיון לפני ביאת המשיח לא יהיה במצב בו אנו נמצאים כיום ברעב ובצמא, אלא הניסיון יהיה שלשני אנשים יהיו בתים ונכסים לרוב בעשירות מופלגת, אך למרות זאת שניהם לא יהיו שמחים בחלקם ויודו לד' חסדו, רק כל אחד יביט על נכסיו השני בקנאה ובתחרות, ולא יוכל ליהנות לרגע אחד מעושרו הגדול מחמת קנאתו בהצלחת השני ועינו תהיה צרה בשגשוג חברו...'.

למרבה הצער, זוהי המציאות שאנו נוכחים לראות בימינו. במקום שכל אחד יעשה לעצמו בראשו ובמחשבתו תיבה קטנה התואמת לפי מידותיו, הוא חושב כל היום וכל הלילה על התיבה של חברו ורוצה גם הוא תיבה כזו, אבל אינו מבין שלעולם לא יגיע ליד תיבה זו, כי חברו קיבל תיבה כזו בגלל שהיא אכן מתאימה לו מן השמים, ואילו הוא לא יקבל תיבה כמו שיש לחברו כי היא לא מתאימה לו, וחבל על כל מאמציו להשיגה.

גם אם יצליח להשיג את תיבת חברו, שוב לא יהיה מרוצה ושמח בחלקו, כי למחרת היום יגלה שלחברו השלישי יש בית יותר יפה ממנו או מכונית יקרה יותר ממה שיש לו, ושוב ייכנס לסחרחורת של רדיפה מיותרת אחר התאוה הקנאה והכבוד המוציאים את האדם מן העולם, פשוטו כמשמעו. אם נרצה לעמוד על הבעיה הגדולה של הדור שלנו כיום, הרי שכאן מונחת הנקודה הבעייתית של הקנאה באחרים והרצון להידמות להם למרות שהמציאות אינה נותנת לזה שום סיכוי. טבע הבריאה הוא שהאדם ירצה ליהנות מתענוגי העולם הגשמיים, אבל החכמה היא ליהנות כפי

מידותיו התואמות לשאיפותיו, לא כפי מידותיו של חברו שהוא רחוק ממנו כמזרח ממערב. אין ספק שהיהודים בדור של פעם היו אנשים שמחים באמת, כי השגותיהם הגשמיות לא היו יותר מגבול יכולותיהם והיה די להם בכך שהצליחו לעבור עוד יום בחיים ובשלמות, אבל כיום שהשפע הגשמי מתעתע בכל העולם כולו עד שאנשים רק חפצים להצליח כמו השני ולחיות כמוהו, קשה מאוד להגיע לידי שמחת חיים טהורה ואמיתית.

מאידך, הבה לא נרמה את עצמנו שמדובר בניסיון קל. היום כל אחד חי בתוך קהילה או בית מדרש בו הוא קובע את מקום תפילתו דבר יום ביומו ושבת בשבתו, ומטבע הדברים כמו בכל מקום, יש את אלה שהצליחו מאוד בעסקיהם ונחשבים לעשירים נכבדים, ויש את אלה שבקושי מצליחים 'לסגור את החודש' כפי שאומרים. וכמובן, שאלו הנמצאים בצד השני עומדים ומביטים בקנאה ובהערצה על אלו מהצד הנגדי שהצליחו והתעשרו, חושבים הם כל הימים לרבות הלילות מה יעשו כדי שגם הם יצליחו וירחיבו גבולם הגשמי.

אמנם האמת היא שיש רחמנות גדולה עליהם, כי אנשים כאלו לעולם לא יגיעו לידי שמחת חיים, שהרי גם אם אכן תהיה להם סיעתא דשמיא ויצליחו להגיע לעושרו של זה שהם מכירים אותו מהקהילה ומבית המדרש, למחרת יגלו שיש להם חבר במקום פלוני ויש לו בית-דירה גדולה ורחבה, ומיד שוב יחפצו להיות כמוהו ויעשו כל אשר לאל ידם לחקותו ולצעוד בעקבותיו איך הצליח להגיע לידי עושרו המופלג, וחוזר חלילה שכל ימיהם חולפים עליהם ברצון שפל להיות כמו השני. וזוהי כוונתם האמיתית של חז"ל על כך ששלושת דברים אלו מוציאים את האדם מן העולם.

כשיהיה שמח בחלקו יבוא גם לידי תכלית האמונה שהיא לדעת ולהאמין שאם יש לו השגות אלו, הרי שזה מה שצריך להיות לו ותו לא, כי כל כאב-לב על הצלחתו של השני, יפריע לו לאמונה שלמה בהש"ת הון ומפרנס לכול.

אווירה נעימה בסעודות שבת

גדולות ונצורות מדברים כל המאכילים על סגולתה של שעת הסעודה הארוכה בלילי שבתות החורף, להנעים את האווירה בבית

ולהעלות נושאים מעניינים בפני הילדים הרכים. השאלה היא, איך באמת מייצרים את האווירה הנעימה הזו ואיך אפשר לדבר על נושא שיתאים לכל הילדים, גם הבוגרים וגם הקטנים, היושבים סביב שולחן השבת?

ראשית כול נקדים ונאמר את ה'ווארט' הידוע על שאלתם של הילדים בליל התקדש החג של פסח, 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', כי הילד רואה את האב חוזר מבית המדרש וכולו לוהט בהתלהבות גדולה עם הלבשת הקיטל ואמירת ההגדה, אך אינו מבין מה יום מיוחד זה ומה באמת קרה לאביו שהחל להראות רגשות רוחניים בפתע-פתאום, ועל כך הוא שואל אותנו: 'טאטע לעבן, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? איפה אתה נמצא כל השנה עם ההתלהבות הזו ומדוע רואים אותה אצלך רק עכשיו?'.

למעשה, שאלה קשה זו שואלים הילדים את ההורים לא רק בליל פסח אלא גם בליל שבת, שהרי אין 'מבין' יותר גדול על האב כמו הילדים שלו. הילד יגן על אביו בכל מחיר ויצדיק אותו מול כל טענה שהיא, אבל הוא מכיר ויודע את האמת לאמיתה עליו יותר מכל אחד אחר שמכיר את האב מבחוץ. קשה מאוד לאבא לרמות את עצמו לפני ילדיו הגדלים עמו בבית, כי הם אלו שרואים אותו בפנים בין כותלי הבית, מקום בו בדרך-כלל גם מי שנוהג לרמות אחרים בהנהגותיו הרוחניות כלפי חוץ. שם הוא נוהג כפי שהוא באמת, והיינו דאמרי אינשי כי על האב לתת 'דוגמה אישית' לילדיו בכל ההליכות וההתנהגות. לכן יש להזהר מאוד שלא לעשות דברים שאינם ראויים לעיני הילדים, כי הם רואים וקולטים ואף למדים מכך לאורחות חייהם שלהם ברבות הימים והשנים.

לפעמים יש נותן טעם לפגם בהגנה שהילד נותן לאביו בעיניים עיוורות, כי הורים לא תמיד קולטים שהם עושים דברים שונים בבית (ובצדק, שהרי בבית מותר לכאורה לעשות הכול), אך אינם שמים לב שהילד רואה הכול והדברים משתרשים אצלו לתמיד. מה קורה לאחר מכן? הילד יושב בכיתה והמלמד אומר על דבר מסוים שאסור לעשותו, אך הילד שראה רק אתמול את אביו עושה בדיוק כך, אומר לעצמו: 'אם אבא עושה זאת, כנראה שאכן מותר לעשות כך, והמלמד אינו יודע מה מותר ומה אסור'... זהו חורבן גדול שיכול להרוס את כל הקשר של הילד עם המלמד, כי אם נכנס לו בראש שהמלמד אינו יודע מימינו ומשמאלו, שהרי אביו מולידו נוהג הפוך ממה שהמלמד אומר, קשה מאוד לראות איך יוכל הילד לקבל וללמוד תורה אצל מלמד זה.

מכאן נגזרת גם התשובה לשאלה: אבא שרוצה להנעים את סעודת השבת, מעיין בספרים אחרי התפילה ומחפש 'ווארט' יפה לומר לפני הילדים. עכשיו הכול תלוי בו ובהתנהגותו, כי אם יעשה זאת בתור 'טובה' לילד שיהנה ותהיה אווירה נעימה בבית, הילד קולט ומבין מיד שמדובר באחיזת עיניים לשמה והאב אינו באמת מתעניין ב'ווארט' ובמשמעותו. אם הילד רואה את האב אחרי התפילה עומד ב'קופקע' ומתלהט בדיבוריו על הבלי העולם הזה או פוליטיקה ורכילות, ואילו בשעת הסעודה בהגיע זמן אמירת

אווירה נעימה. שלחן שבת

אוריה מרוממת. סב לומד עם נכדו (אילוסטרציה, למצולמים אין כל קשר לכתבה)

לנצל את זמנה של סעודת ליל שבת, לשוחח על הכוח הגדול שיש בתפילה ועל הזכייה שיש לנו לדבר עם הקב"ה פנים אל פנים. אבל שוב, כפי שדיברנו מקודם, הדברים צריכים להיאמר באווירה חיובית ורצינית, לא בצורה של אמירת דרשה על חשיבות התפילה, אלא להעלות את הנושא מפעם לפעם ולחדד את המסרים בפני הילדים כמה חשובה היא התפילה ואיזה טעם נפלא יש לכל אחד אחרי התפילה ברוב עם הדרת מלך.

ובכלל, הילד הרי רואה ויודע עד כמה חשובה התפילה באמת אצל אביו שמדבר אתו על התפילה. הוא הרי יודע בדיוק איפה אביו נמצא בעניינים בכל הלהט ואיפה הוא משתחל בלית ברירה רק בגלל שהילדים גדלו והוא חייב להראות להם שהוא רציני... אם האב עצמו אינו מקפיד על תפילה במניין בקביעות או שאינו מדקדק לקרות קריאת שמע של שחרית בזמנה, איך ייתכן שיבקש מהילד ללכת לבית המדרש להתפלל בציבור או ישדלו להתעורר מוקדם כדי לקרוא קריאת שמע? הילד בוודאי יודע שזה חשוב מאוד להתפלל בציבור או לקרוא קר"ש בזמנה, אבל אם רואה שאביו מפספס זאת מפעם לפעם, למה שהוא ירגיש מחויבות לעשות זאת?!

הדברים אמורים גם כלפי התפילה עצמה, כי לאחרונה נפרץ מאוד הזלזול החמור בזמן תפילה, עד שאפשר לראות דבר יום ביומו אנשים הנעמדים להתפלל לכתחילה בשעה אחת-עשרה ואף מאוחר יותר. כואב מאוד לראות זאת, איך אנשים מזלזלים בהלכה מפורשת המובאת בשו"ע שאסור להתפלל אחרי זמן תפילה, וכמדומה כי מעולם לא היה דבר כזה שאנשים יעמדו להתפלל קרוב לחצות היום בלי שום בוש.

בשלמא אם היו מתחילים להתפלל לפני סוף זמן תפילה, ובתוך כך נמשכת תפילתם ומתארכת אחרי זמן תפילה, כי הם מתפללים באריכות ובמתניות כדת וכדין, נחא; אבל לבוא לבית המדרש בגב זקוף הרבה אחרי סוף זמן תפילה, לא שערום אבותינו מעולם. בפרט שבדרך-כלל אלו הבאים להתפלל מאוחר, מתפללים במהירות ובחופזה, והרי הם מפסידיים פעמיים, כי גם התפללו אחרי הזמן וגם בקושי התפללו.

אם בחצר הקודש ליובאוויטש ידוע משמו של הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, שמי שמתפלל משך שעה וחצי נחשב לבעל-בית, ועובדי ד' האמיתיים היו מתפללים ארבע וחמש שעות, הרי שלכל הפחות אנו צריכים להיחשב כבעל-בית, על פי הגדרה זו... ואם אכן בליובאוויטש היו מתפללים מאוחר, הרי שעכ"פ היו התפילות נערכות שם כראוי ובמתניות, כי פחות משעה וחצי אפילו לבעל-בית פשוט לא היה נחשב...

לכן, כשמדברים כל-כך הרבה על חינוך הילדים וכפי שאנו רואים באמת יש רצון טוב להורים לחנכם ולגדלם לתורה ולמצוות, יש לדעת בראש ובראשונה כי האב עצמו צריך להקפיד על אורחות חייו שיהיו תואמים על פי ההלכה, ורק אז יוכל לתבוע מהילד שיעשה כך. גם אם יחשוב האב שהוא מצליח להסתיר את מעשיו הקלוקלים, ידע נאמנה שאולי בחוץ אפשר להסתיר מעיני הבריות, אבל בתוך הבית רואים הכול ומכירים אותו מכף רגל ועד ראש. ואם ילזול חלילה בדברים רוחניים כאלו או אחרים, הנזקים אצל ילדיו יהיו גדולים מאוד ח"ו, כי בתוך הבית אי אפשר לרמות וקשה מאוד להסתיר את האמת.

תשואות חן למערכת 'מכון שפה ברורה' קאסוב על עזרתם בלוג"ח

את המסגרת המיוחדת בה כולם מתפללים יחד, הם אכן מאבדים את כל הטעם בתפילה ומתפללים בחופזה ומתוך רצון לסיים כמה שיותר מהר...

כמה חבל שלא משקיעים כיום בלימוד הסידור, להבין פירוש המילות של נוסח התפילה, כי רק על ידי הבנת הדיבורים אפשר לבוא לידי טעם נפלא בעבודת התפילה. לדאבוננו, אם ניכנס לבית המדרש ונשאל אנשים מה הפירוש 'הודיעו בעמים עלילותי', ייתכן שנגלה כי יותר משמונים אחוזים לא ידעו מה זה 'עלילותי'... אבל אין זה הנושא המדובר כעת, ובאמת חבל, כי עיקר הסיבה שאנשים אינם מרגישים טעם בתפילה, מגיע מהעובדה שהם לא יודעים מה הם אומרים ולא מבינים את גודל הזכייה שניתנה לנו לשוחח עם אבינו שבשמים ג' פעמים בכל יום ולבקש ממנו את כל הנצרך לנו.

כללו של דבר: אי אפשר להכריח מישהו שאינו מבין ואינו מרגיש טעם בדבר, לעשותו. לכן, אפשר לראות פעמים רבות ילדים בכיתות ז' או ח' שיודעים לקרוא אבל אינם מצוינים בלימודים והם אפילו מתקשים בהבנת החומש והגמרא, אבל בבואם ללמוד בישיבה-קטנה הם נהפכים לתלמידים מצטיינים. מה סוד הדברים? פשוט מאוד! רק בהגיעו לישיבה הוא התבגר כראוי והתבשל כל צורכו להבין ולהשכיל את מה שהוא לומד, וברגע שהוא מבין את הנלמד יש לו סיפוק ויש לו גם סיבה להשקיע בלימודיו.

דוגמה אישית למופת

כהמשך ישיר לכך, חשוב לדעת לגבי מה שנוגע יותר לחינוך הילד עצמו, שהאב לא יעמוד עליו בסגנון של שוטר שדורש ממנו למלא את ציוויי תיכף ומיד, כי נעימת התפילה וחשיבותה צריכה להיכנס לליבו של הילד על ידי אמירה רכה. אפשר בהחלט

אמירה רכה. אב לומד עם בניו (אילוסטרציה, למצולמים אין כל קשר לכתבה)

ה'ווארט' על הפרשה, כבר לא רואים עליו את ההתלהטות שהייתה לו מקודם ב'קופקע', כאן הוא כבר מגמגם ולא זוכר בדיוק את לשון הפסוק או אינו זוכר את הסיום של הרעיון, הילד מבין בדיוק מיהו האבא, היכן הוא באמת מתלהב ונמצא בעניינים, והיכן הוא משתדל ומתאמץ רק כדי לעשות לו 'טובה' שתהיה כאן סעודה מעניינת עם דברי תורה.

אם האב ירצה באמת שתהיה אווירה נעימה בסעודת השבת, עליו להיות באמת מונח ברצון הטוב הזה. להכין את עצמו כראוי לפני כן עם רעיונות יפים, לזמר זמירות שבת וניגונים יפים, וכך הילדים יראו ויבינו כי לפניהם יושב אבא שבאמת רוצה להיות עכשיו איתם, עם כל ההתלהבות ועם כל הרצון הטוב. וכפי שידוע על הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע שכשהקים את ישיבתו באמריקה לקח תלמידי חכמים מופלגים לשמש כמגיד-שיעורים, אבל אמר שאינו מניח דגש עיקרי על הגאונות שלהם כי אם על היראת-שמים שלהם, כי בישיבה צריכים להיות מגיד-שיעורים שהבחורים יוכלו להביט עליהם כלפי מעלה ולרצות להיות כמוהם.

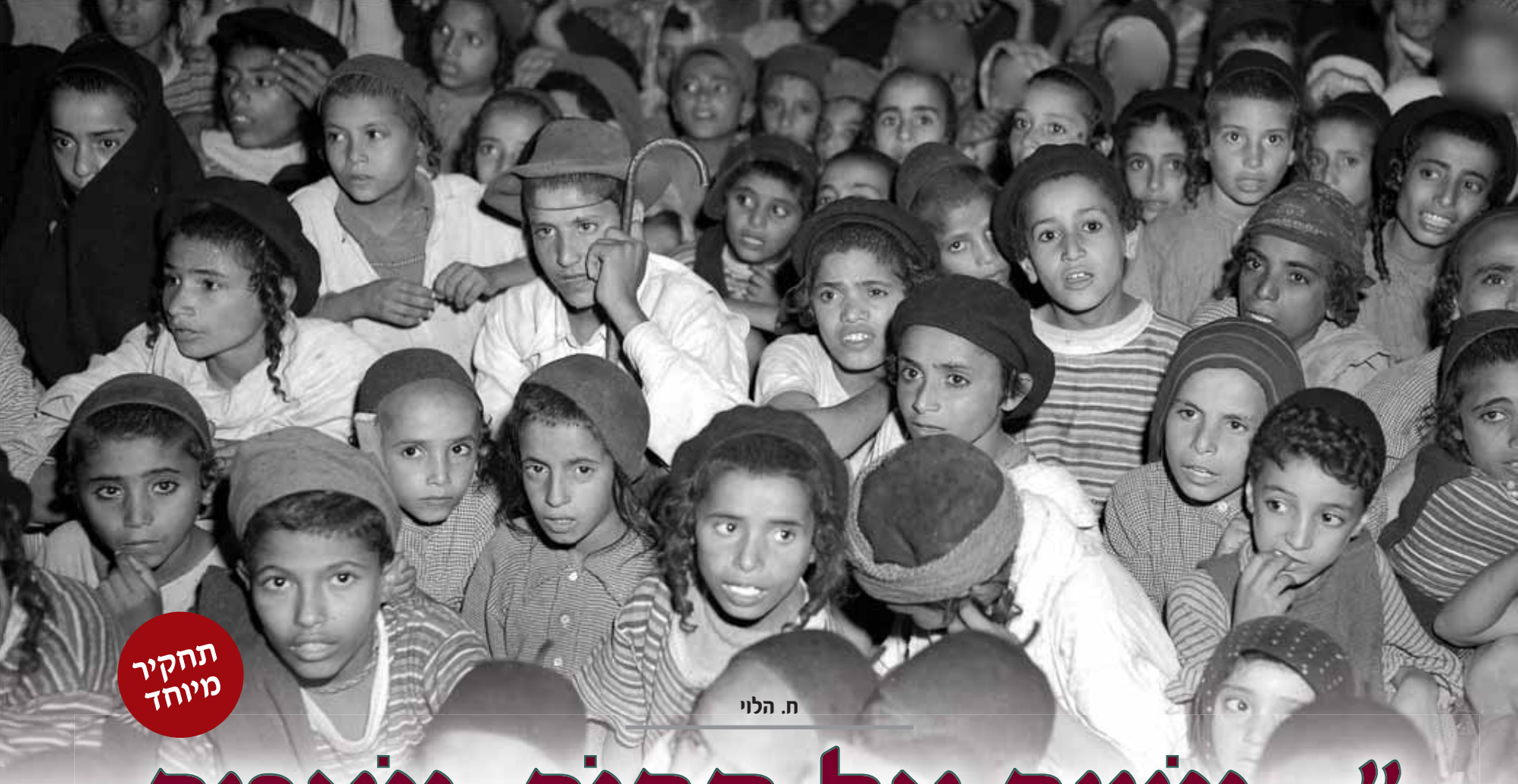
זהו גם תפקידו של כל אבא בביתו, לאו דווקא לחפש 'ווארטים' ופלפולים נפלאים לומר בסעודת השבת, כי לפעמים עצם הישיבה סביב השולחן וההשראה המרוממת שהוא משפיע על בני הבית, טובה עשרת מונים מכל אמירות נעימות אחרות.

מקום הילדים בתפילה

כל אבא רוצה שילדו יתלווה אליו לבית המדרש בשבת קודש ויעמוד לצידו בשעת התפילות, כדי שילמד להתפלל ויקבל גם הוא את נעימות התפילה. מה עושים אם הילד אינו חפץ לבוא לבית המדרש לתפילות, האם צריך לקחתו בנחת למרות התנגדותו או שיש דרך אחרת למושכו לבית המדרש?

אם ילד לא רוצה ללכת לבית המדרש, זהו לכאורה סימן שהוא לא מבין עדיין מהי תפילה. ובכלל, ילד בגיל שמונה או תשע, עוד לא צריך להכריח אותו להתפלל, כי אם הוא לא מבין מה הוא אומר בתפילה, יהיה לו מאוד קשה והוא יקבל טעם מאוד לא טוב לגבי כל התפילה. מילא התפילה בתלמוד-תורה, שם כל הילדים מתפללים יחד בקול ובנעימה, הוא משתלב יחד עם כולם ונהנה מהתפילה, אבל בבית המדרש שהוא עומד ליד אביו ומצטנף תחת טליתו, קשה להאמין שילד בגיל כזה אכן מבין ויודע מה הוא עושה שם.

אגב, זוהי בעיה שאנו רואים גם אצל אברכים אחרי נישואיהם, שהתפילה הופכת להיות אצלם למשא ולעול בלי חשק והתלהבות. והנה, בעודם בימי בחורותם שהתפללו בהיכל הישיבה במסגרת סדר התפילה כנהוג בכל ישיבה, שיש סדר לימוד לפני התפילה 'פארטאגס' ולאחר-מכן ממשכים הבחורים להתפלל יחד בנעימה ובקול, הרי שהיו מתפללים בחשק ובחיות כראוי וכנכון, אבל למעשה מתברר כי מעולם לא ידעו מהי תפילה וכמה כוחות טמונים בה, ולכן אחרי נישואיהם שהם באים להתפלל בבית המדרש או בשטיבלאך אשר שם אין

תחקיר מיוחד

ת. הלוי

"...וַיָּשָׁב אֶל הַבּוֹר, וַיֹּאמֶר הַיֵּלֶד אֵינֶנּוּ!?"

סקירה נרחבת על השאלה ההלכתית הכאובה ורבית-המשקל שהובאה בחודש האחרון לשולחנם של גדולי הרבנים, עם ההתפתחויות המשמעותיות ביחס הרשויות לתעלומת ילדי תימן "את אחי אנכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם!"

שבעים שנים של טיוח לא יגלדו. עליית ילדי תימן

השאלות פעפו עשרות שנים והתסיסו לבבות רבים, אך שוב ושוב הושקו טוטאליות. כידוע. בתקופה האחרונה חל מפנה משמעותי, ועל ההיבט הלכתי שלו - נייחד את הדיבור במאמרנו זה.

מערכה א פתיחת קבר רק לצורך הבטה גרידא

כבר לפני כ-30 שנה ויותר, עלה הדיון על שולחן גדולי רבני יהדות המזרח, בשאלה אם מותר לפתוח את הקברים המיוחסים לילדי תימן.

הרקע היה כך: בכל ידיעה על מות ילד מהמעברות, הוצמד גם פירוש מדויק שעל פניו היה נראה אמין לחלוטין. להורים נמסר בפרוטרוט על חלקת קבר בבית עלמין פלוני חלקה פלונית שורה פלמונית. כך גם ביומני התיעוד, היו בדרך כלל רישומים מסודרים. עם הישנות המקרים והתרבות סימני השאלה על ההתנהלות החוזרת על עצמה באותם מאפיינים, החלו לקלוט כי שמא הכול 'עורבא פרח'. כל תיעודי חלקות הקבורה אינו אלא מצוץ מן האצבע. 'כיסוי' אכזרי וזדוני לפעולות עושק מצמררות. משכך, עלתה הדרישה לבצע בדיקה מרטיטת-לב: לפרק כמה מצבות כאלו, להסיר את אבן הגולל, ולפתוח את הקברים. הבדיקה תאמת אחת ולתמיד את ההיסטוריה, לכאן או לכאן. אין, לכאורה, 'מצב אמצע'.

היו כאלו שאף עשו כך הלכה למעשה. לחרדתם, החששות לא התבדו. קברים כאלו נמצאו פשוט...ריקים. בור. חלל. אפס שרידים.

יש פצעים, שגם 70 שנה של טיוח לא יגלדו אותם. 'בולענים' שנפערו בלבבות של תום, וגם מצבורי אבק של שבעה עשורים לא יצליחו לחפות עליהם.

משפחה תימנית טהורה שעלתה לארץ הנחשקת מתוך אמונה יוקדת וזוך קדומים, ובאחת נקדע מחיקם תינוק טהור-עיניים באמתלה בוגדנית, לא יוכלו לעולם, אבל לעולם, לסלוח. לא הם, ולא כל יהודי כשר החרד לגורלה של כל נשמה יהודית. למותר לפרט בפרוטרוט את פרשת עשיקת ילדי תימן בימי קום המדינה, אחר העליות הגדולות בידי הסוכנות. הרקע הצורב ידוע לכול. וככל שזה מצמרר, מקומם, ומטריד, אך האמת טרם התגלתה בשלמותה. הנסתר עודנו רב על הגלוי. התעלומה לא באה כלל אל סף קציה של קיצה.

ובכל זאת, שיני הזמן שהזקינו, הרפו קמעא ממאמצי ההסתרה הנוקשים שהוטלו על הפרשייה. אותם גורמים עלומים שחרדו כל השנים לטשטש כל עקבה אפשרית, הורידו כבר אלי שאול את סודם האפל, ושיני הברזל של חומות ההסתרה החלו להעלות חלד. כך קורה, שדווקא בשנים האחרונות, בחלוף זמן כה רב מני אותם ימי אופל, צצה ועולה מחדש דרישה ציבורית נחרצת לפזר את הערפילים מעל שערוריית ילדי תימן, ולהתוודע אחת ולתמיד לאמת המחלחלת: היכן אתם, ילדי תימן העשוקים?

האם אותם עולות תמימות, שהגיעו בידי אִם דאוגה אל המרפאה שבפאתי המעברה בשל טיפוס של מעלות חום או צינון זעום, ותוך יומיים-שלשה נתקלו ההורים בפרצוף אטום של פקיד מקומי המודיע בלקוניות: 'התינוק מת. הוא הובא כבר לקבורה. מצטערים' (בטח) - עודם חיים באיוושהי נקודה על פני הגלובוס, מתוך אפס ידיעה על מוצאם האמתי?

כמובן, ששלומי אמוני ישראל לא יעשו צעד בלתי-פשוט זה ללא שאלת חכם. מעשה כזה תלוי ועומד בשיקולים הלכתיים כבדי-משקל, ורק דעת תורה צרופה תאפשר לפתור את השאלה המציקה באמצעות בדיקה בסיסית זו. באותם ימים, נשלחה השאלה אל מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, פארה ועטרתה של יהדות ספרד. וכך מציג הגר"ע את השאלה בשו"ת "ביע אומר" (ח"ט, יו"ד סימן לו): "נשאלתי מאנשים יראי שמים מאחינו יוצאי תימן, על אודות השערורייה שנעשתה בעווה"ר לפני יותר מארבעים שנה, בעת העלייה לארץ ישראל מתימן. וקלא דלא פסיק, שנציגי השלטונות של אז, היו לוקחים תינוקות מחיק הוריהם לבית החולים כשהיו חולים קצת, ואחר איזה ימים היו

העברה שיטתית על הדת. יהודים שעלו מתימן במעברה

נוגים וחפויי ראש איש לביתו. והנה, נודע כי ה'חברה קדישא' החסירו פרט מסוים. אם בשל היגון הקדורני, אם בשל חוסר ניסיון. כך או כך, התברר שאחד מפריטי הלבוש של תכריכי המת לא עטו כהוגן.

מה עושים עכשיו?

השאלה הורצה אל רבה של מיץ הגדולה, **הגאון הנודע רבי גרשון אשכנזי**, למוצא פי קודשו.

וכך מתועדים הדברים בספרו של **הגאון רבי דוד אופנהיים**, רבה הנערץ של פראג (שו"ת "נשאל דוד" הנד"מ, חיו"ד סימן כז), בזה הלשון: "נהירנא, דכר הוינא טליא, שבא מעשה לידו של הגאון מהר"ר גרשון אשכנזי אב"ד מיץ, בעל 'עבודת הגרשוני', בשני מתים שנקברו, ושכחו החברה קדישא להלבישם מלבוש אחד מן התכריכין של המתים, והמת האחד היה קטן בן שלוש שנים, והשני היה גדול יותר מעשרים שנה. והורה להתיר לפתוח הקבר של הקטן להלבישו **מה שחסר מן התכריכין**, ושלל לפתוח קבר הגדול, רק לבקש מחילה על קברו".

מאי האי?

ממשיך רבה של פראג בתיעוד השתלשלות הדברים ומנמק: "ואמר מילתא בטעמא, שאיסור פתיחת הקבר הוא משום חרדת הדין, והנה הגדול יש עליו אימת הדין, ויחדר מאימת הדין, כיון שבא לכלל עונש של מעלה, משא"כ הקטן שלא הגיע לכלל עשרים שנה, ואינו בר עונשין, ומורא לא יעלה על ראשו, מותר לפתוח הקבר שלו". והוא מסיים בדברי קילוס: "ושפתים יישק ודברי פי חכם חן, דהוי מילתא בטעמא".

הרי לנו מושג מחודש.

'חרדת הדין' אינה עניין לקטנים. מכיוון שאינו בן עשרים, מה לו לירא?

אם כן אפוא, ברי ונהיר שילדי תימן הזערוריים, טהורי-לב ישרים ותמימים שלא טעמו טעם חטא מימיהם ובקושי הספיקו לראות את אור השמש, אין לגביהם כל מיחוש של חרדת הדין! ינחוו הם שלום על משכבם, ואף אם נוגעים במקום מנוחתם, אין להם בשל מה לרתת.

לכאורה מדובר בטעם שאפשר לקבוע מסמרות בעקבותיו, בפרט שגדולי עולם קבלוהו חד-משמעית, וכפי שמביא ה'פתחי תשובה' (יו"ד סימן שסג סק"ו) שה'כנסת יחזקאל' דוחה את הטענות שהועלו נגד הפסק והצדיק כי "רבי גרשון טוב ונכון הורה בלי פקפוק", כלשונו.

אך הנה, רבה הנודע של פראג עשרות שנים לאחר הגר"ד אופנהיים - הלא הוא **מרנא ה'נודע ביהודה'**, מעלה בספר תשובותיו נתון נגדי ההופך את הפסק.

ה'נודע ביהודה' כותב דברים מרטיטים בעניין קטן: "**לדעתי, לא מסתבר שלא יהיה שום עונש שמים על האדם קודם עשרים שנה, ונמצא עולם הפקר, וירצח את רעהו כשלא יהיו שם עדים וכו'.** ולדעתי הכוונה, שבעולם הזה אין הקב"ה עונשו בחייו קודם עשרים שנה, אבל אחר מיתתו כל מעשה אדם כל ימי חייו משהגיע לכלל דעת - אפילו לעונת הפעוטות כשכבר יודע שהיא עבירה - צריך לסבול כפי מעשיו".

כל זה מגיל 'כשכבר יודע שהיא עבירה' ומעלה. ומה עם פעוטות בני ירחים אחדים - כפי שהיה בחלק הארי ממקרי עושק ילדי תימן? ממשיך ה'נודע ביהודה' וכותב: "ואמנם כל זה בקטן שהגיע עכ"פ

אומרים להם שמתו ונקברו, והראו להם מקום קבורה.

"אבל האמת המרה הייתה שהיו לוקחים אותם לאימוץ אצל חשוכי בנים, בארץ ובהו"ל, והנבלים האלה היו משקרים על ההורים לומר שבניהם מתו, והראו להם במרמה מקום קבורה, אך מקומות הקברים היו ריקים. ועתה, לדרישת ההורים, הוקמה על ידי השלטונות ועדת חקירה לברר אם נכונה הידיעה הזאת, ונדרשו לפתוח הקברים האלה לראות אם הם ריקים. האם מותר להסכים לדרישה זו, כדי לברר האמת?"

נדייק, שהשאלה התמקדה בעצם פתיחת הקברים. עדיין לא נדרשו כלל להתלבטות אם מותר להוציא שרידים מן הקבר ולהעבירם לבדיקה פתולוגית. אף אין נדרשים כלל לנידון ההלכתי הנרחב של 'פניו קבר', אודותיו נשפכו נהרות של דיו על שולחנות הפוסקים במהלך השנים. כל השאלה היא אם מותר לפתוח קבר, אך ורק בכדי להביט פנימה ולהיווכח אם אכן שכן שם מת. "**לראות אם הם ריקים**", כלשון הגר"ע.

התשובה ההלכתית מעניינת ומסועפת, רוויית-הפניות ומראי-מקומות כרוחב דעתו של הגר"ע וכדרכו בתשובותיו הגאוניות. 'נשלח' אפוא להלן 3 צדדים עיקריים שעמדו בבסיס הכרעתו, ונציגם בתמציתיות.

נימוק א:

האם יש 'חרדת דין' אחרי י"ב חודש?

מה הם בכלל צדדי השאלה?

ובכן, בכלליות, נושא פתיחת קבר מורכב מ-2 היבטים. הן איסור מצד ניוול המת, והן מצד חרדת הדין.

איסור ניוול המת הוא איסור חמור, מדאורייתא. אולם זה אינו נוגע לנידון דנן, באשר מדובר כבר כמה עשורים אחר פטירתם, במידה ואכן נפטרו.

הנושא המרכזי הוא אפוא הצד השני, מצד חרדת הדין. המקור הוא מדברי שמואל הנביא, ששאל המלך העלהו אחר הסתלקותו, ואמר לו שמואל "לָמָּה הִרְגָּתָנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי" (שמואל-א כה, טו). משמעות הדברים הוא, שהמתים מתייראים בזמן שמתעסקים אתם, שמא מעלים אותם לדין בבית דין של מעלה, וממילא יש להם פחד ואימה גדולים מזה. מפני כן נאמרה הלכה, שאסור לפתוח קברים, וכפי שפסק המחבר בשו"ע (יו"ד סימן שסג ס"ז) שאסור לפתוח קבר אחר סתימת הגולל. וכתבו נושאי כליו דהיינו טעמא, משום חרדת אימת הדין בעת פתיחת הקבר.

ברם, צד זה קל יותר בהלכה, הוא אינו איסור מן התורה, והפוסקים ביררו בו צדדי היתר באופנים שונים.

אחד מצדדי ההיתר שהפוסקים הפכו בו רבות, משליך ישירות על סערת ילדי תימן. לפי ה'תפארת ישראל' (מו"ק פ"א אות לח), לא שייך חרדת הדין אלא בתוך י"ב חודש, שכן המעשה של שמואל שנתיירא מן הדין (כמבואר בחגיגה ד:) בתוך י"ב חודש היה, וכדאיתא בשבת (קנב:), אבל לאחר י"ב חודש לית לן בה. וכ"כ הגאון מפלאצק בשו"ת '**משיבת נפש**' (חיו"ד סי' כו).

פסק הלכה דומה יצא מבית מדרשו של ה'נודע ביהודה' (מהדו"ק חיו"ד תשובה פט), והסעיר את חבר בית דינו. בנו הגאון העלה בתשובתו ב'שיבת ציון' ראיות לאידך גיסא, ומתוך כך חולק על פסקו של אביו, ואילו תלמידיו של ה'נודע ביהודה' יישבו את הטענות וקבעו הלכה כרובם.

כך, כשמדובר בשאלה על קברים שנכרו בימי קום המדינה, לפני כמה עשורים, אין לידם כלל צד של חרדת הדין.

ואולם, פוסקים אחרים שצידדו לאיסור גם כעבור זמן רב מהפטירה, הצביעו על דברי ה"**ספר חסיידים**" (סימן מו) הכותב **שגם אחר י"ב חודש דנים את האדם לפי מעשיו**. הרי אפוא שייך גם שייך חרדת הדין, בכל שלב.

נותרנו עם צד-היתר אחד, הנתון בין מחלוקת הפוסקים.

נימוק ב:

ילדי תימן הטהורים - נידונים בשל הגלגול הקודם שלהם?

ה"ביע אומר" פונה אל סברא נוספת, על פי מעשה רב.

ומעשה שהיה כך היה:

בפרק זמן סמוך, התרגשו שני אסונות בעיר פלונית. שני מתים ספרו שם באותו זמן. שניהם צעירים לימים. אך בעוד האחד במיטב שנותיו, בגיל העשרים ומעלה, הרי שהנפטר השני היה פעוט עול ימים, בן 3 שנה סך הכול. שבר על שבר.

אנשי החברה קדישא עמלו במלאכתם הקדושה, ובני העיר שבו

קצת לכלל דעת, ושייך בו עשיית מצוות ועשיית עבירות. אבל קטן בן שנה או שתיים ושלוש לא שייך בו שום עונש כלל, ולא שייך בו חרדת הדין, אך לפי דעת המקובלים - וכן הסכימו גם המחקרים - שיש גלגול נשמות, אם כן, בכל קטן שייך חרדת הדין על מעשיו בגלגול ראשון?"

בכל זאת, בצירוף 2 השיטות המתירים, מסיק הגר"ע יוסף כך: "לצורך גדול כזה כדי לברר הדברים, ולהוקיע בשער בת רבים עושי רשע גדול כזה, אנשי דמים ומרמה, ואולי נזכה לבער הרע מקרב ישראל, נראה שיש להתיר לפתוח הקברים, וכמ"ש כיוצא בזה ב'ערוך השולחן' (יו"ד סימן שסג) שכל שהוא לצורך מצוה, או אפילו הפסד ממון וכיו"ב, אין חשש בפתיחת הקבר לראות מה שצריך. והשי"ת יעבר הקוצים מן הכרם, ויחיש לגאלנו ישועת עולמים אמן ואמן".

נימוק ג:

האם מדובר כלל בקבר...?

אל נידון כאוב זה, נדרש גם פוסק עדת תימן המעטירה, **הגאון הנודע רבי יצחק רצאבי שליט"א**, שהמוני המשפחות העשוקות נשאו אליו עיניהם להורות להם המעשה אשר יעשון.

בשיעור מיוחד שמסר, העלה צד מעניין להלכה, וכה אמר:

"כל מה שדנו הפוסקים בפתיחת קבר, האם מותר או אסור, היינו בכגון שבוודאי שוכן מת בקבר, ורוצים לפתוח את הקבר בכדי להוכיח שהמת הוא בעלה של איזו עגונה, או בשביל לבודקו האם הוא גדול או קטן, או כשנפל שם ארנק וכיו"ב, וכפי המקרים המבוארים בגמרא ובספרי השו"ת. אבל בנדון שלנו, יש מקום גדול להקל, כיון שספק גדול האם בכלל יש בתוכו מת. וכמו ששמענו זאת הרבה פעמים, שהקברים היו פשוט ריקים".

אך הגר"י גם מסיג את ההיתר: "**הבעיה בהיתר זה היא, שהוא אינו מתאים אלא לפתיחת הקבר הראשון**. כי אם יפתחו קבר אחד או שניים ויראו כי יש בתוכם עצמות, מסתבר שכבר אי אפשר לסמוך על סברא זו, לפתוח קברים נוספים".

ומה יעשו למעשה?

סיכם הרב רצאבי כך:

"אמנם, לפי מה שאנו שמענו, בדרך כלל הקברים היו ריקים. אבל צריך להדגיש שוב, אין לסמוך על ההיתר הזה אלא בפתיחת קבר ראשון, אבל בשביל לפתוח שאר קברים, אנו צריכים לסמוך על ההיתרים האחרים, והם שכבר עברו י"ב חודש מהפטירה, ושהנפטר הוא קטן, והפתיחה היא לצורך מצוה, והיינו שיצא תועלת מהדבר. (והגר"י מצרף את דעת הרמב"ם, אחר שהוכיח שייתכן כי לדעתו אין כלל איסור מצד חרדת הדין).

"לכן חושבני בס"ד, כי בהחלט מותר ורצוי לפתוח את הקברים, בשביל לגלות את האמת. רק שצריך להוסיף, כי את הקבר הראשון, גם המהדירין יכולים לפתוח, ואפילו למחמירים הגדולים. ואם נמצאו בתוכו עצמות, יש מקום להחמיר לפי כמה דעות, אבל מעיקר הדין הדבר מותר, וההיתר מרווח בהחלט. והרוצה להחמיר, יחמיר".

*

עד הנה התמקדו דברינו בנידון ההלכתי שהונח על שולחן גדולי הדור לפני עשרות בשנים, כאשר עיקר הדין נסוב על עצם פתיחת

הקבר בכדי להיווכח אם יש בו עצמות, בלא להצטרך לטלטל כלל את המתים, כאמור. נקודת-מוצא זו היוותה משקל רב לקולא, בפרט לאור פסקו של ה'חכם צבי' הטוען כי בפתיחת קבר בלבד ללא טלטול המת - אין כלל שיקול של 'חרדת הדין'.

אם כי היו שהתווכחו בהבנת דבריו של ה'חכם צבי' עצמו ונתלו בדקדוקי לשונותיו כדי להוכיח שאף הוא מסכים עם יתר השיטות שפתיחה גרידא יש בה איסור משום חרדת הדין, וכגון בעל ה'משמרת שלום' (סקכ"ו) הטוען כן, אך מרן הגר"ש הלוי וואזנר בתשובתו ב"שבט הלוי" לא קיבל סברא זו, וכותב ש"**בעניויתו, המעיין היטב בלשונוּת ה'חכם צבי' יראה שכתב כן מפני כבודם של הגאונים** (-שהתווכחו עמו בנידון זה), אבל עיקר דעתו דחרדת הדין רק בטלטול ממקום למקום, לא בפתיחת קבר בעלמא".

כאמור, היה בכך משקל רב להטות את הכף להיתר בדיון ההלכתי שהתקיים בשעתו.

כהיום, קיבלה השאלה פנים חדשות, הלבטים המקיפים שאלה זו הם כבר שונים בעליל, ונקודת-מוצא זו של אי-טלטול התמוססה לה. השאלה כהיום מעמיקה לרבדים סבוכים בהרבה, בשל הנתונים שהתחדשו במהלך השנים.
ועל כן, במערכה הבאה.

מערכה ב

הוצאת דוגמית מקבר לצורך בדיקת דנ"א

ההתפתחויות המדעיות המואצות, משנות סדרי תבל בהמון היבטים.

לפני כמה עשורים, התועלת המקסימלית שיכלו להפיק מפתיחת קברי ילדי תימן, היה לראות פשוט כן או לא. יש עצמות או לאו. כך ידעו אם נטמנה שם גופה. והנה באה פריצת הדרך בעולם הגנטיקה המולקולרית והעצימה את התועלת עשרות מונים.

ההכרעה ההיסטורית של הגר"י רצאבי, פוסק עדת תימן

כאמור בגוף המאמר, הגיעה עתה הסערה לישורת מעשית במיוחד, בעקבות חקיקת החוק בכנסת.

להלן מכתבו המלא של הגאון הגדול רבי יצחק רצאבי פוסק עדת תימן, שניתנה לפני כשבועיים ימים, ביום חמישי ג' בכסליו ה'תשפ"א:

"נדרשתי לחוות דעתי העניייה, אודות השמה והשערורייה, אשר נהייתה בארץ בעוונותינו הרבים לפני כשבעים שנה, אחרי העלייה הגדולה מתימן על כנפי נשרים בשנות ה'תש"ט, שנעלמו מאות מילדיהם הקטנים ונלקחו מחיק אבותם, ולא נודע עד היום הוּה עיקבותם. המטנים עליהם טענו שהיו ודלים ונקברו, אך זה חשד מאד כי עינ"פ היה שלא בנוכחות בני משפחתם. וכל החקירות והדרישות עד עכשיו, העלו דרכ, ולשמים עילה וחקים. והנה זה מקרוב הוחלט ויוסכם ע"י השלטונות להרשת לבני משפחותיהם לפתוח את הקברים לראות ולבדוק אם אמת נכון הדבר שאכן יש שם עצמות, ודחינו שאין הקברים ריקים. וגם אם כן נמצאות שם עצמות, לעשות להם בדיקת דנ"א לאפת אם הם הם, ולפי זה יישיכו לפעול הלאה. מעתה יש לדעת האם מותר הדבר עליפי ההלכה לדעת תורתנו הקדושה, כאשר שאלים חולט בו להחיותם.

ואת אשים בסדר כי אחי העיין וליבון העיין בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים, עלה בידני

שהדבר מותר, ואין בזה חשש חלילה מצד בזיון למת, או משום חרדת הדין וכדומה, ובאשר באמתו בסדר החקירות והנשוקים לכך בשערי יצחק סעיף התשיעי ויודא התשפ"א בהרחבה, ואחריו, נראה שהדבר ודא לטבת, שחיים וזמנים ולתועלתם, וגם לכבוד כל ישראל עם קדושים שאינם מעלימים עין ומחזירים לטובת גוילתם, ולהקיע נגד השמש מוכרי נפשות

אחיהם מבני ישראל להקים. **אבל** זה אך ורק בתנאי כפול ששומרים בענא פקוחא על כבוד המתים, ומקדמים לבקש מחילתם. ואין לוקחים וולת מעט תבואין, וגם מחזירים אותו לקבר סמוך אחרי בתיקתם. וכל הענין מתחילה ועד סוף, ייערך בפקוח תלמיד חכם נטטה ובקי בחלומות ובמלאכתם.

והנה, זה מקרוב הוחלט והוסכם על ידי השלטונות להרשות לבני משפחותיהם לפתוח את הקברים לראות ולבדוק אם אמת נכון הדבר שאכן יש שם עצמות, דהיינו שאין הקברים ריקים. וגם אם כן נמצאות שם עצמות, לעשות להם בדיקת דנ"א לאַמַּת אם הם הם. מעתה יש לדעת האם מותר הדבר על-פי ההלכה לדעת תורתנו הקדושה.

זאת אשיב בס"ד, כי אחר העיין וליבון העניין בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים, עלה בידני שהדבר מותר, ואין בזה חשש חלילה מצד בזיון למת, או משום חרדת הדין וכדומה. ואדרבה נראה שהדבר הוא לטובת החיים והמתים ולתועלתם, וגם לכבוד כל ישראל עם קדושים שאינם

לאפשר פעולה זאת מההיבט החוקתי, אך כמובן שהמשפחות האמונות על דרך התורה אינן נענות טרם יוכרע הדבר על ידי גדולי

....אם כן, למעשה, בוודאי שמותר לעשות זאת, ואולי הדבר יהיה כפרה לאלה הרשעים אשר עשו זאת, ואולי תהיה תועלת על כל הצער של המשפחות, מה שציערו אותם כה הרבה. והעיקר הוא, שלא עוברים על דבר כזה בשתיקה..."

ישראל.

הצעת החוק קובעת הסדר שבמסגרתו יוכלו בני משפחה (כלומר ילדים, הורים, אחים וילדי האחים), לפנות לבית המשפט לענייני משפחה ולבקש את פתיחת הקבר של יקירם ועריכת בדיקה גנטית לקשרי משפחה. בחוק עצמו מוסדר כל ההליך הטכני ונקבע כי תנאי למתן צו פתיחת קבר הוא שהנסיבות העובדתיות של המקרה מעלות ספק בדבר זהות הגופה הקבורה באותו קבר. ההסדר שבהצעת החוק נוגע גם בסוגיות הלכתיות הקשורות לכבוד המת, בחוק אף הוטמע התייחסות ההלכתית של הרב הראשי לישראל וראש הוועדה לכבוד המת.

פתיחת הקברים

ההכרעה ההיסטורית של הגר"י רצאבי, פוסק עדת תימן

מעלימים עיין ומחרישים לנוכח גזלתם, ולהוקיע נגד השמש מוכרי נפשות אֶחיהם מבני ישראל".

משכך, הורצה רשמית שאלה מטעם הוועדה בכנסת אל הגר"י רצאבי, אחר שהמשפחות המייחלות לחשוף את האמת דרשו לקבל את הוראתו הברורה. "**לכבוד הרב רצאבי שליט"א**", נכתב במכתב ע"י חה"כ שהתעסק בעניין ומייצג את המשפחות, "**מצורפת בזה החלטה של ועדת כבוד המת בעניין פתיחת קברים של ילדי תימן המזרח והבלקן ולקחת דנ"א לזיהויים**. החלטה זו מצורפת בפעם הראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל לחוק שחוקקתי בדבר פתיחת קברים לגילוי האמת בפרשה. הסתמכתי על פסק הלכה של גדולי הרבנים בארץ, ביניהם הרב עובדיה יוסף זצ"ל. למעשה הגשתי בקשות לביהמ"ש לפתוח קברים, ונדרשת הסכמה של כל בני המשפחה המבקשת, לפיכך יש משפחות ששואלות שאלת רב".

במענהו, מדגיש הרב רצאבי, כי לעניין זה טרם נדרש הגר"ע יוסף זצ"ל בתשובתו שצוטטה לעיל. כאמור, שם לא דובר כלל על הוצאת דגימה מתוך הקבר. מדובר אם כן בשאלה מחודשת שטרם נדרשו אליה הפוסקים מן הדורות הקודמים, ועל כן מיוחסת התעניינות רבה לפסיקתם של גדולי ההוראה בימינו.

אחר שהוא נושא ונותן בצדדים ההלכתיים, ובמקביל חקר היטב את התהליך המעשי על כל השלכותיו, הכריז הרב רצאבי שליט"א בשיעורו באחרונה כך:

"ראיתי מה שכתבו ה'ועדה לכבוד המת', אשר דנו על הנושא הזה כמה רבנים העוסקים בעניין, והם כתבו כי הכמות שייקחו מהקבר תהיה מזערית, ויהיה שם מִישהו מטעם הרבנים שיפקח על הנושא הזה, ואחרי כן יחזירו את הכול לקבר. אם כן יקפידו ויעשו כך. "זאת אומרת, לא לוקחים איזה משהו שייעלם וכדו', שום דבר לא מתבלה. כך גם שמעתי שהתברר. הכול יחזירו, וגם לוקחים משהו קטן מאוד. הרי בשביל דנ"א מספיק לקחת מכל חלק בגוף, ובודקים את זה, ובוודאי שאין בזה אפילו כזית, ואת הכול יחזירו אחר כך לקבר.

"אם כן, למעשה, בוודאי שמותר לעשות זאת, ואולי הדבר יהיה כפרה לאלה הרשעים אשר עשו זאת, ואולי תהיה תועלת על כל הצער של המשפחות, מה שציערו אותם כה הרבה. והעיקר הוא, שלא עוברים על דבר כזה בשתיקה. "**גַּבְבִּי נִפְשׁ מְאַחִיו מְבַנִּי יִשְׂרָאֵל וְהַתְּעִמָּר בּוֹ וּמְכַרֵּר**" (דברים כד, ז), עשו עוולות כאלה, זוועה כזאת שלא הייתה ולא נהייתה בעבר, עוול שזועק עד לשמים, אם עוברים על זה בשתיקה ולא מוחים, לא מתייחסים לזה. שהדברים האלה לא יעברו ח"ו בשתיקה, אחרת עושי רשע יראו שזה כך ולא יתייחסו, ויעשו כזאת גם בעתיד רח"ל. ה' ירחם".

התקווה הגדולה היא, שמהרה ידין יפציע אורו של משיח ו"לא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קִדְשִׁי כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' פְּמִים לְיָם מְכַסִּים"

גאון המחשבה

יריעה נבחרת ממסכת גדלותו ומשנתו החינוכית של ענק המחשבה בדור האחרון,
גאון ישראל ותפארתו

הגאון האדיר רבי יצחק הוטנר זצוק"ל

ראש ישיבת רבנו חיים ברלין בארה"ב ובעל ה'פחד יצחק'

כפי ששמענו בשיחה עם אחד מחשובי תלמידיו שליט"א שניאות לפתוח
צוהר קטן מזיכרונותיו על רבו הגדול

40 שנים
להסתלקותו

שהבשר נדחק מחמת אהבה, הנה נסתלק הדוחק, ובמקומו שולט התענוג להשתעשע אתך..." (מכתב מח ב"פחד יצחק", אגרות וכתבים)
השפעתו על עולם התורה, בייחוד בארה"ב, מורגשת עד היום כאשר מאות תלמידיו ממשיכים בדרכו הייחודית והנפלאה של מורשתו ומהווים מורי

סמוך לחג הפסח (ח' ניסן תשכ"ט):
"חביבי יקירי, שלום וברכה!". "הנני כותב עכשיו בכוחה של המימרא 'אהבה דוחקת את הבשר', כי הוכרחתי לקבל על עצמי דוחק על גבי דוחק, למצוא שעה פנויה - בעצם טרדות הכנת החג - לתפיסת הקולמוס. אבל האמת ניתנת להיאמר - כי אחרי

למרות שכבר עברו וחלפו ארבעים שנה מאז הסתלקותו של גאון המחשבה ואביר הדעה, האי גאון וצדיק מובהק, בקי בכל חדרי התורה הנגלה והנסתר כאחד, כל רז לא אניס ליה, מיחידי סגולה בדורות האחרונים, מרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל ראש ישיבת רבנו חיים ברלין בארה"ב ובעל ה'פחד יצחק', דמותו הגדולה לא משה מקרב המוני תלמידיו ומעריציו ששתו בצמא את דבריו וזכו לקבל תורה ויראה מפיו, אדרבה, במרוצת השנים מעגל מעריציו הלך והתרחב בהיקפים ובממדים גדולים בקרב רבים וטובים השותים בצמא את דבריו ולומדים דרך קבע בספריו המפורסמים והנודעים לתהילה 'פחד יצחק' אשר קנו שביתה בקרב מבקשי ה' וחושבי שמו, המתענגים על מוצא פיו ונהנים מתורתו הבהירה והעמוקה ודבריו המה כנסי צאן ברזל עבורם, דבר שמעטים בלבד בדורות האחרונים זכו לכך.

אמן החינוך

לצד זאת נודע הגאון ה'פחד יצחק' זצ"ל בהיותו אמן וגאון החינוך להעמיד תלמידים על רגליהם כל אחד לפי דרכו ותכונותיו הייחודיות. וכה כתב אחד מתלמידיו לאחר הסתלקותו:
"מור"ר זצ"ל היה חכם מופלג, ומבטו חודר ועמוק, בעל השקפה בהירה ונכונה, על כל צעד ושעל במהלך החיים, איש רחום ואוהב את הבריות, את כל זה חשתי וראיתי אצלו מדי יום ביומו.

"כתלמידו המובהק של הסבא מסלבודקא זי"ע ידע גם הוא איך לבנות את תלמידו, כל תלמיד ותלמיד לפי תכונות הנפש המיוחדים שלו, והיה בונה אותם מהמסד עד הטפחות, וזה אני רואה בחוש אצל כל תלמידו שהם בנויים כל כולם על פי הדרכתו ובניין ראש הישיבה זצ"ל.

"כדי לעמוד על גודל אישיותו, די אם רק נקרא את קובץ איגרותיו לתלמידיו הרבים בהם מקופלים כל גווני אישיותו, תחת כל מכתב טמון סיפור חיים בין רב לתלמיד בין אב לבנו. איגרות מלאי רגש ואהבה בלי מצרים וגבולות. כל איגרת פותחת במלים "אהובי מחמדי" או "יקירי מחמדי", ולא היו אלה מלים בעלמא, אלא ביטוי לרגשות שחש כלפי אותו תלמיד בהתאם נפלא לרגש שחש התלמיד כלפי רבו הגדול.

"אף פעם לא שכח בסוף המכתב למסור דרישת שלום לרעיית התלמיד ולבני ביתו, ואם קרה ונתאחזה מתן תשובתו לתלמיד זה או אחר, הרי היה מוסיף גם דברי התנצלות. כל איגרת ואיגרת מהווה הדרכה ותוכחת מוסר מוסתרת וגלויה מנפש אוהבת ומתייסרת בייסורי חבר ותלמיד".

לפנינו קטע קטן מאחד ממכתביו הרבים שנכתב

אמן החינוך. מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשיחה עם רבינו

חד בדרא. משוחח עם מרן הגר"נ פרצוביץ זצ"ל.

חד בדרא!

גדול של אחדות הבורא ית' המתגלה בכל פינה בעולם. בהיקף עצום זה המואר כולו מ"האור הגנוז" הוא היה חד בדרא!

"במחיצת הגר"י הוטנר שררה אוירה של אמונה טהורה וחזקה, כל ההבלים של גדולי הכפירה ושל קטני אמונה נהיו בטלים ומבוטלים בפני ענק רוח זה.

"בעומק שכלו ובבהירות ידיעותיו גילה את מקום טעויותיהם וסילופיהם, עד שהופיע אור אמיתת התורה בכל שלמותו, ומהו עיקר הכפירה בדורנו זה? בקטנות ושלמות: 'ונירם - אמר רשע אין רם! אבל חשבון - אבד חשבוננו של עולם' (ב"ב ע"ח). הרשע של דורנו אומר אין רוממות, הכול שפל וקטן, וממילא "אבד חשבוננו של עולם"! הכפירה של העולם הכפרי והמתירני היא שלילת הרוממות בדעת בעולמנו עולם התורה.

"ב"ה אין כפירה ושלילת ערכים, אבל קטנות יש גם בנו. אבדה מאתנו הרגשת רוממותה של תורה וגדלותה של האדם שאינה אמיתית לגדלות, כמעט ואינה עוד, ואם פה ושם עוד מדברים על גדלות, כמעט אין בזה יותר מהפרזה בלי תוכן. קטנים נהיינו, השפלות מכרסמת בנו.

"הגר"י הוטנר עוד נסך בתלמידיו הרגשה של רוממות, וכך היה כל מעמד המאמרים שלו שמשכו תמיד המון שומעים. אולי לא כולם הבינו את עומק הדברים, אבל את כולם הוא הרים ברוחם וכולם הרגישו רוממותה של תורה" באותו מעמד ומחושים ומחזקים יצאו ממנו.

"כי קא ניחא נפשי דר"י בן חנני אמרו לי רבנו מאי תיהי עלן מאפיקורסין? אצח להם אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם של אומות העולם. ואיב"א מהכא: ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" (חגיגה ה). כלומר הכפירה בעולם ועמידת חכמי ישראל כנגדה שקולות הן. לא תיתכן כפירה בעולם כשאינו משיב מלחמה שעה מצד הקדושה. ניתן להיאמר, שהגר"י הוטנר זצ"ל היה בבחינת ר' יהושע בן חנני של דורנו. הוא היה נר ישראל פטיש החזק שביטל הקטנות והשפלות של כל כפירה בדורנו ומה נעשה עכשיו בפטירתו".

אחד מתלמידיו ומעריציו הנלהבים של רבנו, היה זקן המשגיחים הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל בעל ה'עלי שור' אשר אף החשיב את עצמו לתלמידו המובהק.

הגר"ש וולבה זצ"ל נהג לשלוח את חשובי תלמידיו לקבל את פני רבנו ולשוחח עמו בתורת היראה.

במסגרת זו בחרנו להביא קטעים נבחרים מהספרו של הגר"ש זצ"ל שנשא בהיכל ישיבת באר יעקב ככלות ה'שבעה' להסתלקות רבנו.

"רבנו ה'פחד יצחק' זצוק"ל היה ראש ישיבה גדול וזכה להעמיד תלמידים גדולים ומושלמים. הוא זצ"ל השקיע את כל גאונותו בבירור ה'דעות וחובות הלבבות. אלה שזכו להיכנס למחיצתו יודעים כי בסתרי מאמריו דולק האור הגנוז של פנימיות התורה.

"כל ימיו חתר להיכנס לתוך היכל קבלתו של הגר"א, מלבד כל שאר החיבורים בנסתרות. בכל ספרי 'פחד יצחק' לא מובא שום מאמר מספרי קבלה חוץ ממאמרים הידועים לכול, כי הוא שינן תמיד 'דבש וחלב תחץ לשונך', והקפיד מאוד על הצניעות בעסק בנסתרות, אך כל מאמריו בנויים על חידושים עמוקים בסתרי תורה. והפליא לעשות להסתיר את הנסתר בהרצאת דברים נגלים ועמוקים ובסגנון החד המקורי שלו.

"הגר"י הוטנר בהיקף שלו היה חד בדרא ממש. מטל ילדותו ינק משפע החסידות לגווניה מאישיה ומספריה בליטא, ובאר"י התקרב לגדולי התורה והיראה.

"ידיעותיו בכל שבע חכמות הייתה מדהימה, אך ידיעותיו לא היו בבחינת אברים מדולדלים, הכול היה מקשה אחת. כידוע רוממות המנורה בהיכל לחכמה - "כל הרוצה להחכים ידרים". והנה המהר"ל כותב בספרו 'נר מצוה' כי למנורה במקדש היו שמונה נרות, הנר השמיני הוא הארון עם הלוחות אשר אורו מצטרף אל המנורה שהוא האור בעצמו, זוהי שלמות החכמה שאל כל הידיעות ביחד יצטרף אור התורה ויאירו כולם ביחד בקדושה וטהרה.

"האור הגנוז של פנימיות התורה האירה לראש הישיבה זצ"ל מבפנים את כל החכמות עד שכולן יחד נהיו גילוי אחד

"במהלך הסעודות היה מרבה לדבר בסיפורי צדיקים והנהגותיהם תוך שהוא מתבל את דבריו באמרות שפר בשמם..."

דרך לדור החדש.

ביריעה שלפנינו נביא בזה עובדות ונהגות מדמותו הכבירה, כפי ששמענו בשיחה עם אחד מחשובי תלמידיו מגדולי מרביצי התורה שלני"א בירושלים החפץ בעילום שמ, וזהו זכה להסתופף בצעירותו רבות בהיכלו של רבנו ולקבל תורה ויראה מפי קודשו. הדברים המובאים כאן חלקם מתפרסמים לראשונה ומהווים עדות נאמנה לדמותו הגדולה, ז"ע.

יחסו לתלמידיו

מספר איש שיחנו: "ידוע כי רבנו חלוץ בדורו היה בשיטתו החינוכית בקירוב הלב וחמימות היחס עם תלמידיו כיחס אב אל בניו ממש, וכמים הפנים לפנים הרגישו רבים מהתלמידים ברבנו כאביהם.

"דוגמא חיה לכך אספר עובדה אחת מני אלף השמור עמי עתה בזיכרוני.

"עובדה הווה בבחור מבוגר מאירופה שלמד בישיבת 'רבנו חיים ברלין', וכשב"ה התארס הגיע אביו של הבחור לארה"ב לישיבה לשמוח עמו בשמחתו יחדיו.

"לפני שאביו חזר לביתו באירופה, קרא רבנו לבחור ושאלו מתי אביו חזר לביתו, הבחור ענה לו בתמימות שביום פלוני הוא ישוב לביתו, אז אמר לו רבנו: הרי בטח תלווה אותו עד למטוס, אנא, בבקשה ממך, כאשר אביך יעלה על המטוס תתקשר אלי בשיחת גוביינא על חשבוני כי הנני רוצה לשוחח עמך אז. הבחור לא הבין

תולדות ימי חייו מיום היוולדו ועד לעת הגיעו אל רבנו, לאחר מכן היה מברר בפרוטרוט לגבי ארץ מוצאו ומוצא הוריו, כשתוך כדי השיחה הוא מתבל אותה באמרות חריפות ובהומור מבריק על מנת להנעים את השיחה ולתת הרגשה טובה לבחור שזה עתה לראשונה מדבר עמו. לאחר שיחת היכרות זו כבר היו מרגישים התלמידים בנוח על שולחנו של רבנו.

"במהלך הסעודות היה מרבה לדבר בסיפורי צדיקים והנהגותיהם תוך שהוא מתבל את דבריו באמרות שפר בשמם. את שיחותיו העמוקות בדרך כלל לא היה אומר על השולחן כי אם במועדים הקבועים להם מראש. אם כי היה מרבה לדבר ולספר על גדולי עולם בדורות שלפניו חלקם זכה להכיר באופן אישי. בדרך כלל היה נמנע מלספר סיפורים שהיה הוא קשור אליהם ובכלל לא הרבה לספר ולדבר על עצמו, את עולמו האישי שמר לעצמו ולכתביו הפרטיים."

במחיצת גדולי עולם

ממשיך לספר תלמיד רבנו: "זכורני פעם כשבמהלך אחת הסעודות חרג ממנהגו שלא לדבר על עצמו וסיפר סיפור שהיה מעורב בו. היה זה כאשר סיים לכתוב את ספרו 'תורת הנזיר' על ה'נזירות ברמב"ם. כשניגש רבנו לרשכתו "גהגר"ע גרודזינסקי מוילנא לקבל את הסכמתו לספר, הקשה רבנו לפניו קושיא חמורה שעלתה לו בספרו של מרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל שזה אך החל להתפרסם 'משנה ברורה וביאור הלכה'. הגר"ע התפעל מקושייתו של רבנו והציע לו שייסע לראדין מקום מושבו של ה'חפץ חיים' שהיה אז עדיין בחיי חיות זקן מופלג ויציע לפניו שאלתו.

"נענע רבנו בחיוב להצעתו של הגר"ע ונסע לראדין על מנת להיפגש עם ה'חפץ חיים'. באותם ימים היה ה'חפץ חיים' חלש מאוד ולא היה מסוגל לצאת מביתו על מנת להתפלל במנין, דרכו הייתה להסתגר באחד מחדרי הבית לזמן ממושך ושם היה מתפלל יחידי. כשהגיע רבנו לראדין היה זה בדיק בעת בו נכנס ה'חפץ חיים' לחדר כדי להתפלל. רבנו השתקק לשמוע כיצד מתפלל אותו צדיק וקדוש ביחידות והצליח לשכנע את בני הבית שיתנו לו להאזין לתפילתו של ה'חפץ חיים'.

"כשקירב רבנו את אוזניו לכותל החדר בו התפלל ה'חפץ חיים', שמע אותו לפני תפילתו מתחנן לבורא עולם במילים פשוטות בשפה המדוברת שפת האידיש, וזה היו דבריו: 'רביש"ע, שני ספרים גדולים חיברתי האחד נפוץ בעולם (רבנו היה מסביר שכוונתו הייתה לספר 'משנה ברורה') והשני מקובל בעולם (כאן היה מסביר רבנו כי הכוונה הייתה לספר 'חפץ חיים'), גלוי וידוע לפניך כי לא כתבתי ספרים אלו לא לכבודי ולא לכבוד משפחתי כי אם על מנת שיקיימו ישראל את תורתך וישמרו מצוותיך, עמך ישראל צריכים ישועות, אנא אמת תפעל ישועות לעמך ישראל', ואז התחיל ה'חפץ חיים' להתפלל.

"לאחר שסיים ה'חפץ חיים' להתפלל נפגש עמו רבנו והרצה לפניו את קושייתו על מה שכתב ה'חפץ חיים' בביאור הלכה שבספרו 'משנה ברורה'. ה'חפץ חיים' האזין לדברים ולאחר מכן ענה לו: "אכן כשכתבתי את הדברים אף אני עלה בראשי שאלה זו ועינית בה הרבה עד שנתתישב הדברים, אך כעת אינני זוכר כיצד יישבתי את הדברים ולכן לא אוכל לענות, רק אומר כי אינני חוזר בי מפסיקת ההלכה ההיא לפי שזכורני שיישבתי אז את הקושיא ששאלתי."

עם גדולי החסידות

מוסיף בר שיחנו לספר אגב הדברים: "על אף שרבנו היה חניך ישיבת סלבודקא ותלמידו של הסבא מסלבודקא, אעפ"כ הייתה נפשו קשורה גם כן לתורת החסידות ולגדולי החסידות הן של הדורות שלפניו כגון החידושי הרי"מ מגור ונכדו ה'שפת אמת' שאבות אבותיו נמנו על חסידיהם, והן גדולי החסידות בדורו, בפולין, ועוד הספיק לנסוע למרן ה'אמרי אמת' מגור. כל תלמידיו העידו כי היה מצטט רבות מספרי גדולי החסידות לדורותיהם. "זכורני, כי בסעודות שבת וחג היה מביא מאמרותיהם ומספר על תולדותיהם והנהגותיהם. בשיחותיו, הגם שלא תמיד היה מזכיר את המקורות לדבריו ולפעמים רק היה מזכיר כי הדברים

מה רבנו רוצה ממנו דווקא אז, אולם הבחור עשה כמצוותו, וטרם שאביו עלה על המטוס הוא התקשר לרבנו, רבנו שאלו מיד עם תחילת השיחה, אם אביו כבר עליה על המטוס, וכשהבחור ענה לו שכן, עלה, אמר לו רבנו: הרי ב"ה עד עתה הרגשת יחד עם אביך בנעימות מיוחדת, ועתה הנך מרגיש בודד. דע לך, שאני יהיה עתה תחת אביך ואלוהי אותך עד הנישואין בכל מאי דבעי, ותוכל לפנות אלי בכל עת ושעה כמו שאתה פונה אל אביך".

"זה סיפור שלדעתי מעיד יותר מכול על יחסו המיוחד של רבנו לכל תלמיד ותלמיד על פי תכונותיו, רבנו ידע שבאותו רגע ירגיש הבחור קצת בעיר, ולכן ביקש ממנו שיתקשר אליו דווקא ברגעים אלו בכדי לעודדו ושלא יפול ברוחו חלילה, וכך יוכל לבנות בית נאמן בישראל מתוך שמחה.

חגים ומועדי קודש

"עד כדי כך הגיעו הדברים, שגם בחגים ובמועדים מסרבים היו הבחורים לחזור אל בית הוריהם והיו נשארים להסב על שולחנו של רבנו אף בליל הסדר ובימות חול המועד. רבנו הקפיד שלא יסב לשולחנו אף בחור או תלמיד שלא ערך עמו מראש שיחת היכרות יסודית.

"למשך מספר שנים נוהג הייתי לסעוד על שולחנו בשביעי ואחרון של פסח. כדרכו ביקש לערוך עמי שיחת היכרות בפעם הראשונה שחפצתי לשהות במחיצתו. רבנו לא הסתפק בידיעות מעטות ושטחיות על היושב כנגדו, אלא היה שואל וחוקר על

"ניצוצות של חסידות נשארו מושרשים עמוק בלבו"

נפלאה ונשגבה.

"היו בהרב הוטנר זצ"ל ניצוצות של חסידות. אמנם, ניצוצות חסידיים וסלבודקה נראים צירוף מוזר, אבל כמי שמוצאו מוכר לי, יכול אני לומר בבטחה, שיסודות חסידיים גנוזים פעלו בקרב, שכן הרב הוטנר בא מכמה דורות של מוצא חסידי מובהק. אביו וסבו הסתופפו בשולחנות חסידיים והיו חסידי גור נלהבים. ואינני בטוח אם הרב הוטנר בעצמו לא נגע אי פעם בדלתה של גור והיה עורג למימרה חסידית. "תורה נמשלה לאש" (ספרי, וזאת הברכה), וחסידות, שהיא השומר של התורה, גם היא פועלת בכוחות של אש, ולא פעם שומעים אנו את הביטוי "חסיד לוחט". הרב הוטנר אמנם עזב את שערי החסידות אבל ניצוצות של חסידות נשארו מושרשים עמוק בלבו. ואותם ניצוצות היו מתלקחים לא פעם לאש ענקית ובכוחם השפיע על המספר הגדול של שומעים ומאזינים בשיחות-המוסר המעמיקות שלו..."

("עיני העדה", עמ' קמא - קמה)

שהוא חכם ופקח אמיתי".

בתורת הנסתר

ידוע על ידיעותיו הרבות בתורת הנסתר...

"אכן, על אף שהרבה רבנו לעסוק בתורת הקבלה והיה בקיא גדול במכמניה, בכל זאת אחז בשיטת קדמונים שצריך הדבר להיעשות בצניעות ולהישמר בסתר ולכן לא הרבה לדבר על כך ואף בשיחותיו מיעט להשתמש במונחים קבליים. וגם כשהיה מבסס דבריו על הזוה"ק או ספרי קבלה אחרים, בדרך כלל לא היה מזכיר את מקור הדברים על מנת שלא לגלות את עיסוקו בהם.

"רק לעיתים נדירות יצא מגדרו וגילה טפח מעיסוקו בנושאים רמים וזרים אלו. אחת הפעמים בהם יצא מגדרו היה כשגילה שאחד מתלמידיו, שלימים היה מגדולי התורה החשובים – עוסק בקבלה עם אחד מהמשפיעים המפורסמים של ארה"ב באותם הימים. רבנו, על אף שהעריך את אישיותו ופועלו של אותו משפיע, בכל זאת חלק עליו בצורה ובאופן שבו עסק ולימד את תורת הקבלה ומתוך דאגה כנה לתלמידו שלח אליו שליח שיאמר לו שעליו להחליט אם רצונו להמשיך לעסוק בקבלה עם אותו משפיע ואזי ייאלץ לעזוב את ישיבתו של רבנו ואם רצונו להמשיך ללמוד אצל רבנו ייאלץ להפסיק את לימודו עם אותו משפיע, והבטיח רבנו לאותו תלמיד כי הוא באופן אישי ילמד אותו את כל הנושאים בקבלה שהיה לומד עם אותו משפיע.

"התלמיד הנבון לא ידע את נפשו ובצר לו פנה למשפיע עמו היה לומד על מנת לקבל ממנו עצה מה לעשות. המשפיע נמנע מלייעץ לתלמיד מה לעשות, משום שהחשיב את עצמו 'נוגע בדבר' ולכן יעץ לו לקחת שלושה תלמידי חכמים שיהיו בי"ד והם שיחליטו עבורו מה יעשה. הלך אותו תלמיד ולקח לבי"ד ת"ח אחד שהיה נמנה על שומעי לקחו של אותו משפיע וכן ת"ח אחד שהיה מתלמידיו של רבנו ובתור אב בית דין לקח את אחד מתלמידיו רבנו שגם היה קשור לאותו משפיע.

"פסיקת בית הדין הייתה שעליו להפסיק את לימודיו אצל אותו משפיע ולהישאר בישיבתו של רבנו. רבנו מצדו עמד בדיבורו וקבע שיעור עם אותו התלמיד למשך תקופה ארוכה והיו מתעסקים בעיקר בספרי הקבלה של הגר"א מוילנא ואותו התלמיד זצ"ל גדל להיות אחד מיחידי סגולה בקבלה בשיטת הגר"א ומגדולי הדור.

גישתו החינוכית

"סיפור זה מדגים נקודה חשובה מאוד בגישתו החינוכית פדגוגית של רבנו וכפי שכבר הזכרנו בראשית השיחה. "האמת, כי במסגרת מצומצמת זו קשה להגדיר את שיטתו החינוכית הייחודית, אך בכל זאת פרט אחד ממשנתו בתחום זה חשוב לציין במיוחד לאור המצב בישיבות בזמננו. "רבנו חזר ואמר מספר פעמים כי ישיבה איננה בית חרושת לייצור תלמידי חכמים. בבית חרושת כל מוצר יוצא זהה ודומה לחלוטין לאחר, הן בצורתו הן בתכונותיו והן בתכלית השימוש

לפנינו קטעים נבחרים מרשימותיו של הגאון רבי שמחה עלברג זצ"ל יו"ר אגודת הרבנים בארה"ב על אישיותו של רבנו:

"הגר"י הוטנר הוא מן הראשונים באמריקה שהוכיח לנו שאחד מתפקידיו של ראש ישיבה הוא יחסו האבהי והפנימי של ראש הישיבה לתלמיד. וכמעט בלתי מצוי הוא ראש ישיבה בימינו שיה' בעל השפעה אבהית כזו של הגאון הרב הוטנר זצ"ל. ואל לנו לשכוח שלא דבר קל הוא להשתלט על בני תורה שכל אחד מהם הוא עולם מיוחד בפני עצמו.

"והנה הצליח הרב הוטנר להאציל ולהשרות את מרותו על כל הוויית תלמידיו חניכיו עד העלותם למדרגת חסידים-מעריצים, שדי להם ברמיזא בלבד למלא את רצון רבם. אכן כמה גדולים הם כוחותיו של הגר"י הוטנר שהצליח להעמיד להקות של לומדים גדולים, בעלי שיטה אמיצה ביהדות, שאינם נרתעים מפני כול ובה בשעה מוכנים הם להתמסר על רמו קל של רבם, ראש-הישיבה. "הרב הוטנר" זה כבר לא שם בלבד, כי מייצג הוא תופעה

גדול ונערץ. מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל בשיחה עם רבינו

ידועים מפי 'קדושי עליון' או מושגים דומים לזה, בכל זאת ידעו תלמידיו הקרובים לזהות לאילו ספרי חסידות וגדולי החסידות הוא מתכוון.

"רבנו, שעיר מוצאו הייתה וורשא הפולנית שמר על קשר חם עם אדמו"רי פולין שהיגרו לארה"ב לאחר השואה הנוראה. בין השאר היה בקשרי ידידות חזקים עם האדמו"ר הגה"ק רבי ירוחם ליינער מראדזין זצוק"ל שהיה מיחידי סגולה באותה העת באמריקה בתורה ובעבודה בנגלה ובנסתר. פעמים רבות כשרבנו היה 'נעלם' למספר שעות, כבר היו מבינים בני ביתו כי הוא הלך לאדמו"ר מראדזין לעסוק עמו בהסתר בתורת הקבלה, בה לשניהם היה עסק גדול.

"אירע פעם ורבנו נסע בקיץ למקום נופש לתקופה מסוימת ובאותה העת במקום אחר בריחוק של כשעתיים נסיעה שהה האדמו"ר מראדזין זצוק"ל. באחד הימים נראתה דמות חסידית מתקרבת לעבר משכנו של רבנו במקום הנופש, כשהתקרב יותר זיהה רבנו שזהו האדמו"ר מראדזין. אפשר תמיהתו של רבנו על כך שהאדמו"ר הטריר את עצמו להגיע אליו, הסביר האדמו"ר: "היום הוא יומא דהילולא של הרבי ר' בונים מפרשיסחא זצוק"ל ובמקום בו אני שוהה לא מצאתי מישוה שאוכל לציין עמו יום זה ע"י עיסוק בתורתו ובמשנתו של בעל ההילולא, והנה נזכרתי כי כבודו נמצא כאן והשתוקקתי להיפגש עמו להיות נדבר

עם גדולי תורה בארה"ב. נראים מימין מרנן ורבנן הגר"ב סרוצקין, הגר"י רודרמן, רבינו, במרכז הגאון רבי משה פיינשטיין, כ"ק האדמו"ר מבוסטון ב"פ, כ"ק האדמו"ר מנובומינסק זצ"ל

ההבנה שלו בניגון זה.

יום הפורים

"מדי דברי בו, זכור אזכור ולא אשכח את מסיבות הפורים במחיצת רבנו, שמי שלא היה נוכח בהם לא ניתן לתאר לו בכלל מה שהיה. עד היום הזמן שהכי קשה לי להתמודד עם החסר של השהייה במחיצת רבנו זה בפורים, וכדי להתמודד עם הקושי נוהג אני לחזור על מספר תורות ששמעתי ממנו באותן מסיבות פורים שחסייתי בצילו.

"סדר המסיבה היה כדלהלן: רבנו היה מתחיל את המסיבה במוצאי פורים בערך בתשע וחצי בלילה והיא הייתה נמשכת עד קרוב לשלוש אחר חצות. תזמורת בעלת עשרה כלי נגינה ולפעמים יותר הייתה עומדת לצד רבנו ולסירוגין היה רבנו אומר שיחה בת רבע שעה או עשרים דקות ולאחריה הייתה התזמורת מנגנת למשך זמן דומה וחוזר חלילה.

"הדברים שהיה מדבר רבנו באותן מסיבות היו חודרים לעומק נימי הנפש של כל השומעים והיה גורם לשינויים רבים בכל דרכיהם במהלך השנה. כדוגמא לכך, הנני זוכר כמו היום את דבריו בתחילת אחת מהמסיבות ודמותו עומדת מול עיניי כשאני חוזר על הדברים: רבי איצ'לה פטרבורגר היה אומר על רבי ישראל סלנטר, שעל אף שהיה מסובב תמיד באנשים, בכל זאת אף אחד לא ידע מיהו באמת חוץ מהמאור פנים שלו שזה לא היה יכול להסתיר. וביאר רבנו, שלא בא רבי איצ'לה לדבר בשבח מעלת ההצנע לכת של הגר"י סלנטר, רק דבריו היו בשבח קדושתו ודבקותו של רבי ישראל שהיה מזוכך עד שהיה ממש כדוגמא של מעלה בצלם אלוהים 'נסתר מצד עצמו ונגלה מצד פעולתו' ולכן לא היה מסוגל להסתיר את מאור פניו, כמו שנאמר גם אצל משה רבנו שנאלץ לשים מסווה על פניו מפני האור שהאיר ממנו. במגילת אסתר נאמר 'ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר' ודרשו חז"ל 'אורה זו תורה', כי גם כשישראל נמצאים בהסתור הכי גדול מהקב"ה עדיין 'באור פניה' נתת לנו ה' אלוהינו תורת חיים, התורה היא המאור פנים מהקב"ה שאין בו הסתר כלל גם בזמנים הכי חשוכים, הקב"ה לא יכול להסתיר את המאור פנים שלו ממי שלומד דף גמרא, וסיים רבנו: 'אני מאחל לכל אחד שיזכה להרגיש את המאור פנים של הש"ת כשהוא לומד דף גמרא, לחיים, לחיים.

"בדברים אלו היה נוגע עמוק בלבבות השומעים והופך אותם לאנשים אחרים. היה גישמאק שקשה לתאר, והיה רבנו כמעין המתגבר בדברי תורה ועבודה והיו שנים שכבר היה מאוד מאוחר והתלמידים חשבו שרבנו כבר עומד לסיים ואז היה מתחיל רבנו מערכה נוספת על אף השעה המאוחרת.

"כך גם ביום הכיפורים הייתה עבודתו קודשו מגיעה לשיאה כשהיו אומרים את הפיוט של עבודת כהן גדול בבית המקדש ביום"כ, ורבנו אומר זאת בהתלהבות נוראה".

קדושת המועד

לסיום, מספר לנו בר שיחנו הי"ו דבר שלא מוכר עדיין. "שמעתי מוותיקי התלמידים, כי בשנים הראשונות לאחר שהגיע לארה"ב הבחין בכך שיהודי המקום מזלזלים בחוה"מ ומתנהגים בו ממש כבימי החול הרגילים. רבנו שלא מצאה חן בעיניו התנהגות זו, ביקש לשנות את הדבר בקרב הציבור ולשם כך היה נוקט במספר פעולות על מנת להחדיר בלב תלמידיו והבעלי בתים תושבי המקום את קדושת חוה"מ.

"מנהגו היה לאשר זמן התפילה לזמן שהיה נהוג להתפלל בשבתות ובימים טובים והיה מאריך את התפילה ולאחר מכן היה מאחל לציבור א'גוט יו"ט' ולא א'גוט מועד' כנהוג והיה מזמין את הציבור לסעודה בביתו או בסוכתו כשבקצות הסעודה היה מעביר שיעור מעניין החג עד שהיה מתאחר הזמן לאחר חצות היום ובלילות היה עורך מסיבות חג בביתו או בסוכתו ובהם היה אומר שיחות ושר ניגונים עד לשעות הלילה המאוחרות וממילא אומר לא נשאר כל כך זמן לכל אחד לפנות לעיסוקיו וע"י כך השרשה קדושת חוה"מ ביהדות אמריקה של הזמנים ההם. אין הדברים האמורים כאן אלא מקצת הזיכרונות על קצה המזלג מרבנו הגדול זצוק"ל, ובוודאי שלא נגענו אף בקצה קצהו ובמסגרת זו בוודאי לא ניתן להרחיב כדבעי, אך יש בדברים כדי פתיחת פתח צר לעולמם של תלמידי רבנו שזכו ליהנות ולהתחמם לאורו הגדול.

י"ש"כ לאברך החשוב הרב אברהם יעקב טילור הי"ו על עזרתו והכוונתו הרבה במאמר זה. תש"ח.

דביקות עצומה. בריקוד עם תלמידו מרן הגר"ש וולבה זצ"ל

מכתב מכיסו ובו תווי הניגון המפורסם 'אני מאמין' וליצירת סיפורו של הניגון שחובר ע"י יהודי חסיד מודז'יץ בקרון הרכבת בדרך לטרבלינקא ושמוחבר הניגון הבטיח חצי עולם הבא שלו למי שיצליח לברוח מן הרכבת ולהביא את הניגון לרבי הרבי ממודז'יץ שכבר הצליח לברוח לאמריקה, ובאותם ימים הגיע המכתב עם התווים והסיפור אל הרבי ממודז'יץ, ובמהלך אותה סעודת ברית סיפר האדמו"ר את הסיפור וביקש מחסידו הנאמן הרה"ח ר' בן ציון שנקר ז"ל שישיר לפני הקהל את הניגון מתוך התווים. לאחר ששר את הניגון, אמר הרבי ממודז'יץ, כי מתוך התיאורים שבמכתב ומסגנון וצורת הניגון נראה כי מחבר הניגון בקרון הרכבת היה לא אחר מאשר רבי עזריאל דוד פסטג

"... על אף שהרבה רבנו לעסוק בתורת הקבלה והיה בקיא גדול במכמניה, בכל זאת אחז בשיטת קדמונים שצריך הדבר להיעשות בצניעות ולהישמר בסתר ולכן לא הרבה לדבר על כך ואף בשיחותיו מיעט להשתמש במונחים קבליים ..."

אמן המחשבה. בשיחה עם מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל

פעם והן בניגונים שהלחין מתוך רגשות קודש וכמיהה לקרבת אלקים. זכורני כי פעם אמר בשם הגאון רבי ישראל משקלאב זצ"ל, שמי שמבין את סוד עניי הניגון יכול להבין את העניין של תחיית המתים, והיה רבנו מרחיב לבאר עניין זה.

"כבר בימי ילדותו ובבחרותו בוורשה היה מבקר רבות בשטיבל של חסידי מודז'יץ שבראשו עמד הבעל מנגן המפורסם הרה"ח רבי עזריאל דוד פסטג הי"ד, ממנו שמע והתחבר לעולם הניגון ולסגולותיו בעבודת השם.

"לימים כשכבר כיהן כראש ישיבת רבי חיים ברלין בארה"ב והיו הימים שעת צר ומצוק לישראל עת החלו להגיע הפליטים והניצולים מהשואה הנוראה באירופה לאדמת מבטחים באמריקה, ישב רבנו בסעודת ברית מילה אצל אחד ממקורביו כשלצידו בשולחן המזרח יושבים אדמו"רים ורבנים רבים שאך זה עתה הגיעו מן התופת.

"בין היושבים היה האדמו"ר רבי שאול ידידיה אלעזר ממודז'יץ זצ"ל. במהלך הסעודה הוציא האדמו"ר ממודז'יץ

יוסף מאיר האס

כי חג ד' לנו

התוועדות מרוממת לבבות בשיחה עשירה ומיוחדת עם
הגאון החסיד רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א
ראש ישיבת 'תומכי תמימים' ברינוא - צרפת ובעמ"ח 'מי טל'

שמתקרבים יותר ויותר אל הגאולה, המצב בעולם נהיה חשוך יותר ויותר, ולכן צריכים כוחות מיוחדים מאוד שיגבירו את כוח הקדושה בעולם מול כוחות הטומאה והסטרא-אחרא, וכידוע שלפני זמן עמוד השחר מתגבר החושך ביותר. "מובא בזוהר הק' שנאמר לרבי שמעון בר יוחאי כי בני ישראל יצאו מהגלות על ידי לימוד ספר הזוהר, וגם באגרת הקודש הנ"ל מביא האדמו"ר הזקן שהמשיח יבוא אחרי שיפוצו מעיינותיו של הבעש"ט חוצה. "לכן, מצד אחד יש חושך גדול יותר בעולם לקראת הגאולה המתקרבת ולכן צריך לתגבר ולחזק את כוחות הקדושה על ידי הפצת תורת החסידות של הבעש"ט הק' ותלמידיו, ומצד שני יש עניין חיובי המובא בספרי חב"ד של 'טועמיה חיים זכו', כידוע שבערב שבת אחרי חצות טועמים ממאכלי השבת. והנה, הבעש"ט הק' עלה השמיימה בשנת תק"כ, בתקופה של חמש-מאות שנים לפני האלף השביעי, בחינת יום שישי אחר חצות, ואז מתחיל עניינה של 'טועמיה חיים זכו', והרי כשהמשיח יבוא יתגלו כל הסודות הנפלאים הטמונים בתורתנו הקדושה, לכן הקב"ה בחר להטעים את תורת החסידות דווקא לדורות האחרונים הנמצאים לקראת האלף השביעי".

ובמענה לשאלנו איך הסתדרו בלי תורת החסידות בדורות הקודמים: "יש מקום לומר שלא היו להם ניסיונות גדולים

לשמוע מבעד לאפרכסת הטלפון, התוועדות מרוממת כהונה דרבה לקראת י"ט כסלו, בו העשיר אותנו ראש הישיבה שליט"א באוצרותיו הברוכים מדרש ביתה של תורת החסידות ומיינה המשובח של תורת ליובאוויטש.

אנו מתחילים עם שאלתנו הראשונה: **מה הטעם שתורת החסידות התגלתה בדורות האחרונים דווקא? מדוע דווקא הדורות האחרונים זכו להתגלותה? ואיך באמת הסתדרו בלעדיה בדורות הראשונים?**

"שאלה זו תוכלו לשאול גם על עניין לימוד תורת הקבלה, שידוע כי בזמן התנאים והאמוראים לא עסקו בה, כי אם יחיד סגולה כדוגמת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי ותלמידיו. האדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' (פרק כ"ו) מביא כי האר"י הק' אמר שמצווה לגלות את חכמת הקבלה דווקא בדורות האחרונים, והוא הדין לתורת החסידות שהגיע זמנה להתגלות דווקא בדורות האחרונים. ראשית כל עלינו לדעת, שזהו העניין שנקבע מלמעלה כי זה רצון הקב"ה שיש לו סדר בעולם שבכל תקופה מתגלים דברים אחרים, אבל פשוט וברור כי אין חדש תחת השמש והכל נאמר למשה רבנו בסיני מפי הגבורה, רק עכשיו הגיע הזמן להורידם לעולם הזה".

ראש הישיבה מסביר, כי בפשטות אפשר לומר בזה, כי ככל

כבכל שנה יתכנסו ברחבי ארץ הקודש והעולם רבבות אלפי ישראל לחוג בצוותא את חג הגאולה י"ט-כ' בכסלו, הימים בהם שוחרר האדמו"ר הזקן הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע, מייסד חסידות ליובאוויטש ובעל ה'תניא', ממאסרו ברוסיה הצארית בשנת תקנ"ט. שוב ושוב יסבו יחדיו חסידים ואנשי מעשה, לצד מבקשי ד' מכל חוג ועדה, כדי להעלות את פרשת המאסר והגאולה ולעורר את הלבבות להתחזקות בלימוד החסידות ובדרכי החסידות.

באחת מאיגרותיו של הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע, הוא מכנה את י"ט כסלו - 'ראש השנה לחסידות': "כשם שבראש השנה ניתנת החיות לכל השנה, כך בי"ט בכסלו נפתחים במרום אוצרות השפע והברכה של פנימיות התורה, וכל אחד ואחד מיישראל יכול לשאוב כוחות חדשים ללימוד החסידות ולהליכה בדרכיה". על פי תורת ליובאוויטש, חג הגאולה מזכיר לנו כי החסידות היא התגלות של חלק נשגב בתורה, כהכנה לביאת משיח צדקנו. כשם שבאה שעה שבה נתגלו המשנה והגמרא וספרי הראשונים וקבלת האר"י ז"ל - כך הגיע זמן שבו החל להתנוצץ אורו של משיח ובו ניתנה לנו האפשרות לטעום ממכמניה של פנימיות התורה, שתתגלה במלואה בתורתו של משיח.

על השמחים בשמחת גאולתו אמר האדמו"ר הזקן את המילים המפורסמות: "מי שישמח בשמחתי (שמחת גאולת י"ט כסלו) אוציאנו מן המיצר אל המרחב". ומסופר כי לאחר שחרורו של בעל ה'תניא' היו חסידים שביקשו לכתוב 'מגילת י"ט כסלו', ושאלו על כך את פי הרבי. בעל ה'תניא' לא הרשה לעשות את הדבר ואמר: "זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל, אשר בו יתגדל ויתקדש שמה רבה ויתעוררו אלפי לבבות בישראל בתשובה ועבודה שבלב, כי המעשה (סיפור המעשה) חקוקה בלב ישראל דלעילא וכתובה בלב ישראל דלתתא".

"אם יהיה יהודי אחד שיתעורר מהדברים שלנו והיה זה שכרנו", אומר לנו הגה"ח רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א ראש ישיבת 'תומכי תמימים' ברינוא - צרפת, "כי אם האדמו"ר הזקן התנבא שביום זה 'תעוררו אלפי לבבות ישראל בתשובה ועבודה שבלב', הרי שזוהי המטרה שלנו להלהיב לבבות ישראל לדבוק בתורת החסידות ולדעת את האוצרות היקרים שנתן לנו הקב"ה על ידי עבדיו הצדיקים תלמידי הבעל-שם-טוב".

מול כוחות הטומאה

שיחתנו הטלפונית מחיפה לברינוא נערכת ימים ספורים לפני האי יומא רבה - י"ט כסלו, כאשר ההתרגשות וההתלהבות ניכרים בקולו הלוהט של הגרימ"מ קלמנסון שליט"א, כי הנה ימים באים, הינם ימים המבורכים. שעה של קורת רוח היתה מנת חלקנו

מעוז ומגדול. ראש ישיבת 'תומכי תמימים' ברינוא-צרפת, הגה"ח רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א

כאלו כמו שיש לנו בדורות האחרונים, שבכדי להתמודד מולם בעוז ובגבורה מוכרחים אנו לכווח המיוחד הטמון בלימוד תורת החסידות. מלבד זאת, אפשר לשאול אותה שאלה לגבי לימוד תורת המוסר שהתחדשה רק בדורות האחרונים, והתשובה היא כנאמר לעיל, שתורת המוסר וכן תורת החסידות ירדו לעולם כדי לחזק את בני הדור מול כוחות הטומאה המתגברים לקראת הגאולה, והקב"ה שמקדים רפואה למכה החליט כי הגיע זמנה של תורת החסידות להתפרסם".

שתי מצוות עשה

ביום זה הנחשב כראש השנה לחסידות, הזמן גרמא לעסוק בלימוד תורת החסידות וברצוננו לשאול מה יסוד החיוב ללמוד חסידות? והאם לימוד חסידות נוסף על המצווה של חיוב תלמוד-תורה או שהוא אכן לא קשור למצוות תלמוד-תורה?

"כמובן שישנם כאלו שאינם מבינים כי לימוד חסידות הוא חלק בלתי נפרד מחובת מצוות תלמוד-תורה, אבל אנו שגדלנו על ברכי רבותינו הקדושים יודעים כי לימוד חסידות הוא לא פחות מלימוד גמרא ופוסקים, אך כמובן שיש לשלב ביניהם ולעסוק בכולם, בלי שיהא זה על חשבון זה. אין ספק ואין חולק שלימוד חסידות נכלל בחלק הסוד של פרד"ם התורה, וכשם שאדם העוסק בכתבי האר"י עליו לברך ברכות התורה, כך גם זה העוסק בספרי חסידות מקיים מצוות תלמוד-תורה לשמה בהידור.

"יתירה מכך כותב האדמו"ר הזקן באגרת הקודש (פרק כ'), שיש ללמוד פנימיות התורה וסדר השתלשלות של עשר ספירות והעולמות העליונים, כי יש על לימוד זה מצוות-עשה מיוחדת של 'דע את אלוקי אביך', וזה מלבד מצוות תלמוד-תורה שהוא מקיים בזה כחלק מהפרד"ם כמובא ברמב"ם. וזה לשון קדשו בקונטרס אחרון: 'ידיעת המציאות מההשתלשלות היא מצוה רבה ונשאה, ואדרבה עולה על כולנה כמו שנאמר 'ידיעת היום כו' דע את אלוקי אביך', ומביאה ללב שלם שהוא העיקר'.

י"ט-כ' כסלו: ימי בשורה וגאולה

מוסיף הגרימ"מ קלמנסון וממתיק נועם מגדים: "ראינו אמנם תאריך המתאים לסימנים הטובים של י"ט כסלו, אבל מי שיעיין בפנים הספר הקדום 'שו"ת מן השמים' שם, יראה דבר נפלא ביותר כי הדברים מתקשרים לעניינא דיומא בפלאי פלאים. השאלה שהפנה

רבנו יעקב הלוי ממרויש לשאול בשמים, עוסקת בעניינה של טבילת עזרא שיש מחלוקת בין הגאונים האם בטלה רק לתלמוד-תורה, שאפשר ללמוד גם בלי טבילה אבל לתפילה חייבים לטבול ולהיטהר, או שגם לתפילה התבטלה ואין צריך לטבול לפניה.

"התשובה שקיבל היתה, שהיות ותפילה היא במקום קרבן, והרי טמא אינו יכול להביא קרבן טרם ייטהר בטבילה, לכן ההלכה היא שטבילת עזרא התבטלה רק לתלמוד-תורה אך לא לתפילה. עוד הוסיפו לומר לו מן השמים, שהסיבה לאריכות הגלות המתמשכת היא כי לא מקפידים על טבילה לפני התפילה, כי אם היו טובלים לפני התפילה כראוי להיטהר לפני הקרבת קרבנות, היתה התפילה מתקבלת וגם הגאולה היתה מתגשמת".

"מה לנו סימן מובהק יותר מזה", צוהל קולו של ראש הישיבה בריתאח דחסידותא, "הרי אחד היסודות הראשונים של תורת החסידות היא להקפיד על טבילה בכל יום לפני התפילה, וכפי שנאמר מן השמים באותה תשובה שנאמרה בי"ט כסלו יום הבשורה, הרי אם יקפידו על טבילה זו תתקבל התפילה ותחוש הגאולה, א"כ זוהי התגשמותה האמיתית של תורת הבעש"ט הק' שכידוע הבטיח לו משיח צדקנו שיבוא בזמן שיפוצו מעיינותיו חוצה.

"הרי שתורת הבעש"ט המקרבת את הגאולה מתקשרת להפליא עם הטבילה לפני התפילה המקרבת גם היא את הגאולה, כנאמר מן השמים ביום ג' י"ט כסלו".

במרכז השיחה זכינו לשמוע מפי הגה"ח ראש הישיבה שליט"א דברים נלהבים בגודל מעלת היום:

"ידוע ומפורסם כי בשו"ת 'מן השמים' (ליקוט של תשובות שקיבל רבנו יעקב הלוי ממרויש מבעלי התוספות, על שאלות-חלום שערך) מובא בסוף סימן ה' לשון נפלא: 'יום ג' י"ט לחודש כסלו, יום בשורה'. ויש להוסיף כי בשנת גאולת האדמו"ר הזקן חל ג"כ י"ט כסלו ביום ג' שנכפל בו כי טוב. והנה, מאז בריאת העולם לא ידוע על משהו מיוחד בדברי ימיהם של כלל ישראל שהתרחש בי"ט כסלו שייחשב ליום בשורה' כפי שהתקבלה התשובה מן השמים, ומכאן שאכן כבר שבע מאות שנה לפני המועד נקבע לדורות שיהיה יום זה 'יום בשורה' לכלל ישראל, על ידי חג גאולתו של האדמו"ר הזקן בעל ה'תניא' שיצא לחירות עולם".

מקשה ראש הישיבה שליט"א: "לכאורה, אם יום זה נקרא אצלנו 'חג הגאולה' של האדמו"ר הזקן, מדוע לא נכתבה בתשובה מן השמים שהוא 'יום גאולה'? כי ידוע שהגיעו לבשר לו ביום י"ט כסלו שהוא יוצא מכותלי בית האסורים ביום שלישי, אבל לבסוף מחמת טעותם של השומרים הכניסו את בעל ה'תניא' לביתו של מתנגד והיה שם כידוע שלש שעות בסבל נורא של עגמת נפש גדולה, עד שהחסידים הרגישו בצערו הנורא והוציאוהו משם תיכף, אבל זה כבר היה בלילה של אור לכו' כסלו, שאז הצילו אותו מביתו של המתנגד ורק אז זכה להיגאל לגמרי באמת ובתמים.

"לפי זה נמצא שישנם שני ימים בשמחתו של האדמו"ר הזקן: י"ט כסלו היה 'יום בשורה' כי עדיין לא נגאל באמת שהרי היה בבית המתנגד, וכ' כסלו היה 'יום גאולה'... ומלבד זאת, הרי אנו המתגוררים בחוץ-לארץ בגלות צרפת, יש לנו לחגוג גם יו"ט שני של גלויות... א"כ י"ט-כ' כסלו המה יומא אריכתא של ימי בשורה וגאולה..."

המונים נקהלים בבית המדרש הגדול '770' בימי חייו של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש צוק"ל | ארכיון אהרן ברוך ליבוביץ

לבדוק גם בזמן איסורו כי הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה?', שלא יתכן שיבוא לאכול חמץ בזמן שהוא עצמו מתעסק כעת לבערו ולשרפו.

"על זה אמר הרש"ב לרבי חיים מבריסק: 'לימוד החסידות נועדה כדי לבער את הישות העצמית ולהדגיש את קרבתו של השי"ת אלינו, כך שבלימוד חסידות לא ייתכן חשש שיבוא לשכוח מבורא עולם, שהרי הוא עסוק בלבער את הגאווה ובוודאי שלא יבוא לידי מכשול בדבר זה'."

מוסיף ראש הישיבה בנועם אמריו: "אם ניתנה רשות לבנות על דברי הרש"ב, הרי שיש לקשר את אמרתו הנודעת של האריז"ל על המשנה בריש מסכת פסחים 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', שהנער הנכנס לשנת ה"ד ומקבל עליו עול תורה ומצוות, מתחיל לבער את החמץ שהוא היצר-הרע על ידי התורה הקדושה המשולה לנר, כנאמר 'נר מצוה ותורה אור'. אך עדיין לא מובן המשך המשנה שם: 'כל מקום שאין מכניסים בו חמץ אין צריך בדיקה', אך לפי האמור יש לומר, כי 'מקום שאין מכניסים בו חמץ' היינו מי שלומד חסידות ואינו מכניס לתוכו חמץ, כי הוא עסוק בביעורו של חמץ ואיך ייכשל ויבוא לאכלו כשיטת חכמים, אין צריך בדיקה' כי זהו מקום בו היצר-הרע אינו יכול להכניס חמץ..."

שליט"א במתק שפתיים את מעלת לימוד החסידות לענייני דיומא הגלמדים על ידי כלל ישראל במסגרת הדף היומי בסוגיית בדיקת וביעור חמץ לאור הנר:

"שמעתי מהגה"ח רבי שלום בער נוטיק זצ"ל (הנקרא 'רבי שלום בער הגדול), שפעם נפגש הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל עם הרבי הרש"ב מליובאוויטש זי"ע. שאל הגר"ח מבריסק: 'ליובאוויטש'ער רבי, מה לא טוב בלימוד הגמרא שצריך להוסיף עליו לימוד חסידות כנהוג אצלכם?'. השיב הרש"ב: 'כשלוּמדים נגלה ומתעמקים בסוגיה מתוך תענוג רוחני עילאי, יכולים לשכוח לפעמים את נותן התורה עצמו, מקבלים גאווה וישות, ועל זה לומדים חסידות המביאה לידי ביטול העצמיות בענווה ושפלות'. חזר ושאל הגר"ח מבריסק: 'ומה מועילה החסידות בזה, שהרי גם בלימוד החסידות אפשר להתעמק בתענוג ולשכוח מבורא עולם?'. ענה הרש"ב ואמר: 'בריסק'ער רב, התעלמה מכם גמרא מפורשת שלא כדבריכם...'.

"תמה רבה של בריסק ולא הצליח למצוא לאיזו גמרא מתכוון הרש"ב, עד שאמר לו הרש"ב כי כוונתו לגמרא במסכת פסחים (יא.), שם יש מחלוקת בין רבי יהודה לחכמים האם אפשר לבער חמץ שנמצא בזמן איסורו. רבי יהודה אוסר לבדוק שמא יבוא לאכלו בשעת הבדיקה כי ישכח דבר האיסור, וחכמים מתירים

"כפי שכותב האדמו"ר הזקן שזוהי אחת ממצוות עשה של התורה, מונה גם הרמב"ם מצוה זו בספר המצוות, כאשר פשוט וברור שאי אפשר להגיע לידי קיום 'מצווה רבה ונשאה' זו בלי לימוד קבלה וחסידות. נמצא לפי זה שבלימוד חסידות מקיימים שתי מצוות עשה, גם של תלמוד-תורה וגם של ידיעת האלוקים. "וביותר מוסיף האדמו"ר הזקן חידוש נפלא, שהרי כל הטעם שגדול תלמוד-תורה יותר מכל שאר המצוות, כי גדול התלמוד המביא לידי מעשה לעומת שאר המצוות שאינן מביאות לידי מעשה, ולפי זה הרי ידיעת האלוקים בבחינת 'דע את אלוקי אביך' מביאה יראת שמים הכוללת את כל התורה כולה, כנאמר (דברים ו, כד) 'ויצוונו ד' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ד' אלוקינו לטוב לנו כל הימים', א"כ בלימוד חסידות שהיא בעצם ידיעת האלוקים באים לידי קיום כל התורה כולה בלימוד המביא לידי מעשה, מלבד קיום שתי המצוות של לימוד התורה וידיעת האלוקים".

אין מכניסים בו חמץ

לקראת סיום ההתוועדות המיוחדת, מקשר ראש הישיבה

התשובה הנפלאה של מרן המגיד

הק' ממעזריטש זי"ע

ואחות לוטן תמנע (לו, כב).

המחנך הנודע הר"ר חיים שאול שוורץ זצ"ל ערך לפני עשרות בשנים 'נסיעה' לאמריקה הרחוקה לסיבה מסוימת, ורצה מאוד להיכנס בקודש פנימה אצל כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל. הוא התקשר אפוא לארץ הקודש אל בן דודו הר"ר חיים שאול סגל זצ"ל, וביקש ממנו אם יכול לסדר לו 'פרוטקציה' שיוכל להיכנס אל האדמו"ר. ר' חיים שאול חשב קמעא, ולאחר מכן נענה ואמר דומני שיש לי עצה נפלאה בשבילך, הנה יש אצל אחד ממכריי בארצות הברית, נגיד ואיש נכבד, 'כתב יד' של בעל התניא זי"ע, אנסה לבקש ממנו להשאיל לך מכתב זה לכמה ימים, כדי שתוכל להראותו בפני הרבי. בטוחני שאם תבוא עם מכתב שכזה, הרי הוא בוודאי יפתח לפניך את כל השערים! ואכן כך הווי, רבי חיים שאול הגיע לבית מדרשו נאווה קודש, והציג בפני המזכירים הנאמנים את המכתב הנדיר שבידו, וכשדיווחו על כך לפני הרבי ציווה להכניסו תיכף פנימה! הרבי הק' קיבלו בחביבות ובמאור פנים, ועיין זמן רב באותו מכתב שכתב זקנו הבעל התניא. לפתע שאל אותו הרבי: האם קראת מה שכתוב כאן

בכתב יד? לא! ענה ר' חיים שאול, חלק גדול גם לא הצלחתי לפענח בכתב יד קודשו. אמר לו הרבי, לא הכול ניתן להסביר כעת, אבל בין הדברים מספר כאן הבעל התניא, שפעם אחת בערב שבת קודש פרשת וישלח ישב ליד פתח חדרו של רבו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, וראה שנכנס אדם אחד לדבר עם הרבי. המגיד היה באותה שעה באמצע קריאת שניים מקרא ואחד תרגום, ולכן לא היה יכול להפסיק בדיבור עם אותו אדם, ולא ענה אותו כלום. ואף על פי כן הבחין בעל התניא שאותו יהודי שנכנס מודאג מאוד יצא מן החדר רגוע ושלי. ניגש אליו הבעל התניא ושאל אותו פשר דבר, סיפר לו האיש: הנה אני כאן החלבן של העיר, אשתי נפטרה לא מזמן והשאירה אחריה צאצאים קטנים, חשבתי להינשא לאחותה של אשתי, שיש לה הרבה מעלות, אבל גם חסרון גדול שהיא מקללת כל העת! ועל כך באתי בשאלתי לפני הרבי אם להתחתן עמה. ומה ענה לך הרבי? שאל אותו בעל התניא. הרבי אמר שלא אתחתן עמה, הסביר האיש, כי

הראה לי בקול באמצע קריאתו שמו"ת, בפסוק שאחז בו באותה שעה בשלהי פרשה דידן (לו, כב) "ואחות לוטן תמנע"! כלומר 'אחות' כזו שהיא מקללת [לוטן' מלשון לטותא] 'תמנע' מלהתחתן עמה! טיב המוסר הנלמד כאן, הוא בסייעתא דשמיא המיוחדת שסייעו מן השמים להצדיק, שאחז בדיוק בזה הפסוק הנצרך לו בתשובה לאדם שבא בשאלתו לפניו בעת שאינו יכול להפסיק בדיבור! וכל זה מלמדנו על 'טיב ההשגחה' העליונה, שהשי"ת משגיח בדקדוק על עבדיו הצדיקים, לתת לפנייהם כל דבר הנצרך להם, בהיותם חוסים ובוטחים בו בלב ונפש תמיד

"טיב הקהילה" - בפרשתנו

חמרי פלח

יעקב אבינו הכניע את שרו של עשו עם פרק קי"ט שבתהלים

וישלח יעקב מלאכים לפניו (לב, ד).

נראה בדרך רמז בעלמא, לפי מה דאיתא בספר 'אור פני משה' (פרשת ואתחנן בד"ה איתא בתיקוני שבת) לרמז בקרא (דברים ו, יט) 'לְהִדָּף אֶת כָּל אֱיִבֶיךָ מִפְּנֶיךָ', אשר להד"ף עולה קי"ט, רומז על קפיטל קי"ט בספר תהלים, שהוא מסוגל להשפיל האויבים, עיי"ש. והנה בזה הקפיטל יש קע"ו פסוקים. וזהו הרמז לפני"ו עולה קע"ו, אשר יעקב שהוא איש תם, והוא 'תמימי דרך', על כן השפיל את עשו בכוח זה המזמור של אשרי תמימי דרך, שיש בו פסוקים כמניין לפני"ו. וזהו ויאבק איש עמו (בראשית לב כה) כי ויאב"ק הוא קי"ט, שהתגבר על שרו של עשו בכוח זה המזמור.

"אמרי נועם" - בפרשתנו

זופרא דזופרא

נשאר לדורות עולם שהמערכה העיקרית נטושה כלפי לומדי התורה

ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב, כה).

סיפר הג"ר שמואל גריינמן ז"ל, כי כשדיבר פעם מרן ה'חפץ חיים' באספת 'ועד הישיבות' על אודות החזקת התורה, אמר: הנה שרו של עשו נאבק עם יעקב אבינו ע"ה, שהוא אחרון שבאבות הקדושים. ויש להתבונן לשם מה המתין עד כה, ולמה לא נלחם כבר עם אברהם אבינו ע"ה או עם יצחק אבינו ע"ה? אולם העניין הוא, כי הנה נודע שאברהם אבינו הוא עמוד החסד, יצחק אבינו הוא עמוד העבודה,

ויעקב אבינו הוא עמוד התורה – יעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז). השטן, שרו של עשו, יכול היה לסבול את החסד של אברהם אבינו, יכול היה לסבול גם את העבודה של יצחק אבינו, אבל כשהגיע הדבר לתורה, שם כבר לא יכול היה לסבול יותר ויצא למלחמה... ומאז נשאר כן לדורות עולם שהמערכה העיקרית נטושה כלפי התורה, לומדיה ומחזיקיה... "חפץ חיים על התורה" - בפרשתנו

חמרי דרוס

האנשים שהיו עם עשו היו דוגמת ק"ם אלף אנשים

וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו (לב, ז).

חשבון נפלא כותב אחד מתלמידיו של הגה"ק שר התורה רבי מאיר יחיאל מאוסטראווצא זי"ע בשם רבו הגדול, במה שמצינו שאמרו המלאכים "וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו" לבאר מהו העניין שלקח עשו המספר ארבע מאות איש. דהנה במדרש (ילקוט שמעוני ל"ב ד"ה ויהי לי) איתא, ריש לקיש אמר "עמו - קָעֻמו" מה הוא היה גיבור ויכול לעמוד כנגד ארבע מאות איש, כך כל אחד ואחד מהם עשוי כוחו על ד' מאות איש, ע"כ.

והנה אם כל אחד ואחד היה נגד ארבע מאות איש, מעתה צא וחשוב ד' מאות פעמים ד' מאות, עולה המניין למאה ושישים אלף, נמצא דאלו האנשים שהיו עם עשו היו דוגמת ק"ס אלף אנשים. והנה יעקב ואחד עשר ילדיו וארבע האמהות, בין כולם היו ט"ז במספר, והרי כתיב "יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש", ואם אחד בישראל עומד בימינו נגד רבבה שהוא עשרה אלף, נמצא דכל ט"ז אנשי בית יעקב עצמו, כנגד ט"ז פעמים עשרה אלף מאנשי עשו, שעולה ק"ס אלף. וזהו העניין שלקח עשו עמו דייקא מניין הזה של הגיבורים שהם ק"ס אלף, כדי שיעמדו כנגד ט"ז בית יעקב במכוון, ואזי יישאר עשו לבדו ויוכל ללחום עם יעקב ואין עומד לנגדו, ודפח"ח.

"בית מאיר" (עה"ת בפרשתנו)

לקראת שבת מלכתא

עצות ורעיונות, טיפים לרוממות של ה"שבת טיש" בצוותא עם בני המשפחה

מתנה טובה לדורות

וועלוועל חידד את חושיו, למשמע הדיון וחידוד הצדדים, כיצד ואיך להתנהל בסעודת ליל השבת הארוכה. "לקצר או להאריך?" כמו ברק הבריק למולו יום נישואי א' מצאצאיו הראשונים, בדרכו לחופה קיבל מכתב הכרת הטובה בשילוב תפילת וברכת היום הגדול, להורים המסורים. הנה קטע הנוגע לעניינו: "את נועם ומתיקות ה'שבת טיש' בלילות שבת ק' אקח עמי לקניין עולם. הם שימשו וישמשו עבורי תבנית בית מלא אורה ושמחה. של אוצרות אהבה, ואבוקה מאירה דרכו של אדם ומשפחה. לעולם לא אשכח את האווירה המיוחדת. רוממות מקודשת עם קירבה, ונעימות, דברי התורה מרתקים, השיחות, השיתוף ובעיקר הקנייה בתבונה ערכי קודש ועקרונות חיים – תורניים חסידיים" – "קיבלתי מתנת חיים לדורות – זכיתי!"

סוד מכרה הזהב

הסופר הנכבד הרב זאב אייזנשטיין הי"ו הגדיר את זמני האיכות של סעודות בהגדרה קולעת נפלאה: "מכרה זהב ליצירת קשר... עם אוצרות הפז שלנו, תכלית חיינו בעולם". גם הציב לפנינו אתגר, אודות שביל הזהב בצורת עיצוב ה'שבת טיש', מבחינת התוכן, ומאפייניו הרוחניים, לגלות את אוצרות הזהב. שאלת הזמן, להאריך או לקצר. מבטאת בעצם מהי הדרך הנכונה, להשיג את המטרה, של יצירת קשר בריא נעים, רוחני מרומם, עטוף אהבה, והקניית קנייני קודש רוחניים. האם הריבוי והאריכות, עדיפה על הקיצור וה'שליטה' על הריכוז והשיתוף כל המסבים סביב ה'שבת טיש'.

ננסה להציג דרך, שבכוחה לתת מענה ודרך ממוצעת, להגיע אל המטרה הנכספת: קשר נעים ונפלא עם ילדינו, לאורך כל הימים. מכוחה של השבת קודש, המשפיעה על כל הימים.

לערך שולחן משפחתי

כשאנו מעוניינים שילדינו יקבלו ויפנימו את מה שאנו מבקשים להנחילם, ב'שבת טיש', כדאי שנוכח, שאינו עורכים "שולחן טהור" של אדמו"ר. אנו ראשי משפחות, מבורכים בלעה"ר בבנים ובבנות, להם בפניהם ועמיהם אנו עורכים את ה'שבת טיש'. על כן אולי נאמר: בהשאלה: "לא המדרש העיקר – אלא המעשה". סוף כל סוף, אין ה'שבת טיש' כינוס חסידים לשמועס', שראש החבורה מעורר את המתאספים. לכן עלינו להשקיע בהגשה, להגיש לפנייהם את אוצרות הקדושה, ומטעני הרוחניות, בצורה שהיו קרובים אליהם, אל שפתם, שימשכו את ליבם.

כוונתנו: עלינו להיות ניוונים ולהתנהג "בגובה עיניהם של בני משפחתנו". לא נוכל להיות מרוממים מדי, ולצפות שכולם – בני הבית, הילדים הגדולים עם הקטנים – ייסחפו ויהיו עמנו, בוודאי שלא כל הזמן. מה שבעצם אומר, דברי תורה נפלא ומקודש, זה מחויב המציאות. שהרי בסעודות דמלכא מדובר. אבל אל לנו לשכוח שיושבים אנו בראש משפחה, סביבנו שתילי זיתים רכים, בנים ובנות. הצעד הראשון הנדרש: התאמת הרוממות, השיטה, דברי התורה וההנהגה לרמת יכולת ההבנה וההשגה של בני משפחתנו.

ה'שבת טיש' של כולם

"כולם עורכים ביחד את ה'שבת טיש'", הוא הסוד הנוסף, שבכוחו להבטיח השתתפות מוחלטת ב'שבת טיש'. ריכוז מלא,

הקשבה, ובעיקר רצון אמיתי, לקנות קנייני רוח. לא פחות מכך, לממש את השאיפה הפנימית הטמונה בכל נפש, של ילדים ושל הורים גם יחד. הצורך והתשוקה העצומה, לקרבת לב נאמנה. לחיות בהרגשה, שלילדים גב תומך, אהב מבין מעניק ומצוי תמיד לטובתו. כהורים, נוכל להרגיש שילדינו עמנו, הולכים וילכו בדרכינו תמיד. מאחר ויתקשרו אלינו בעבותות אהבה,

שולחן שבת

"...כשאנו רוצים ומעוניינים ליצור רצון וציפייה אצל זולתנו לדבר מה, אחד מהצעדים לכך, הוא הסיום בעוד שכולם מרותקים, והסיום ישליך הרגשה, "מה נגמר, סיימנו" – זה יוצר צימאון להמשך, למצב של אחכה לו בכל יום..."

שלא שייך לנתקם. כי איתנים ועצומים הם. – זו בעצם עיקר תמצית מאווי כל אב ואם, כל רב ותלמיד. זו גם נקודת הקשר הנידון בצביון ה'שבת טיש'.

הבורא הטביע בנפשו של אדם, שכשהוא יוצר דבר מה, מתחבר אליו ולא יותר עליו. ננסה למנף זאת לרוממות אווירת ה'שבת טיש', ולחבר את כולם לעריכתו.

מה שיעניק לילדים את ההרגשה שהם עורכים את ה'שבת טיש' – ה'שבת טיש' שלהם. יש להם חלק חשוב. בטוח שכאשר אדם מרגיש שהשקיע בדבר מה, הוא מאוד מעוניין שיצליח. הרי זה מצביע על היותו הוא מוצלח, ומוכשר. אזי כמה טעם טוב והרגשה מחזקת מעניקה הרגשה זו. הרגשה זו בכוחה יכולה ללוות את הילד בנערותו, בבחרותו, ובגרותו וגם בהיות אברך, ובעל משפחה כל ימיו.

סידורו של 'שבת טיש'

שאפתנו שכל המסובים, יהיו קשובים לכל הדברים הנפלאים בסעודת השבת. מומלץ לתת לכל אחד מקומו החשוב. שכולם ירגישו שיש להם חלק חשוב, בסעודה זו. כל אחד חלק ממנה, מקשיבים לדבריו, מגיבים לו, מחמיאים לו... סיפור מה שלמדו בפרשה, הוא דבר נפלא. זה מעניק לילד חשיבות, ראוי להשכיל

לנהוג בתבונה. בכמות, ובתגובה, לתת לכך חשיבות, וראוי שכולם יהיו בעניינים. [נציין, שיש לתת זמן איכות אישית, לילד צעיר על התעניינות והקשבה ללימודו וסיפורו את הפרשה. שלא יהיה הסיפור בסעודה על חשבון זמן האיכות האישי]...

גם דברי תורה של נערים ובחורים. כולם אהובים כולם ברורים כולם יכולים ומסוגלים וצריכים לומר דברי תורה בפני כל המשפחה. האב יאמר בראש דברים מרוממים ומחברים את כולם לנעימות האווירה. בתבונה יוביל את שיתוף כולם בהקשבה וכו', וכן בתגובות במחמאות, ובהוספות לדברים שנאמרו. כשסדרי ההנהגה והסעודה מסודרים, ידיעת כל אחד שיש לו מקום, זמן ומעמד, מביא אותו להחשיב את הנעשה בסעודת השבת כמתנת חלקו...

חידושו של כל אחד

אתגר אישי, לכל ילד. כשניתן לכל אחד מהילדים, אתגר, שאלה, או נושא שעליו יהיה את הזכות, להביא רעיון, טעם, מדרש מאמר חכמים, דבר חסידות וכדו'. ניתן לו מראי מקומות לנושא והוא אכן יצליח לומר בפני המשפחה דברים של טעם, יצרנו את הילד מחדש. הוא נעשה כעין 'מגיד שיעור' – בעצם עורך השולחן. זה לא רק שאמר דבר תורה, אלא הקיף או הרחיב בנושא הקשור לפרשה, או נושא כללי של תורה, תפילה, מידות, עבודת ה'...

אתגר מעין זה מגרה מאוד, כמובן שראוי להשכיל להציבו כאתגר, לא כעול מעיק. לאחר השבת, הסב או הרב המלמד, או המגיד שיעור וכדו', ישמעו על כך עד כמה נהנו כל בני המשפחה. ומה יפים הדברים שאמר, הוא מצא מראי מקומות נוספים, הוא שאל תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה. היש מי שיכול לשער איזה עוצמה, וכמה יכמה הילד לקשר וחיבור עם המסרים והקניינים הרוחניים שמקבל בשבת טיש כזה. ללא כל ספק, הוא יחכה בכל יום, מתי יבא השבת טיש ואקיימנה.

דוגמאות, ספר החינוך על מצות הפרשה. התפילות, מנהגי הזמירות, מנהגי מאכלי השבת המסורים לנו מדור דור. כשילד יקבל אתגר, להסביר כיצד נוהגים באיזה קהילות חסידיות וכדו', ומה טעמים לכך. וכי יש סיכוי שלא יתחבר אל השבת, ואל אווירתה? זה יהיה שלב לרצונו להתחבר אל מנהגי אבותיו ומשפחתו. כשנעשה זאת מתוך נעימות, מחמאות וכבוד אמיתי לכל מאמץ, ישאף כל אחד לכך, וכשם שכל מעשה שבת כפולים: לחם משנה, שני נרות, זכור ושמו, גם הרווח יהיה כפול, לנו ההורים, ולדורותינו לעולם.

מתנה מיוחדת, המבקש באמת לחבר את ילדיו לתוכן הרוחני של סעודות ליל השבת ק', ינסה להפתיע ולהיות יצירתי ומקורי. יגיש לילדו לאחר כמה שבתות, "חיבור" הדפסת מחשב, או כתיבה של הד"ת שאמר. תוך איור וכוונת גדולה שבת של משה היקר הי"ו. בוודאי כי נראה תוצאות ברוכות...

כלל גדול אמרו – גם בשבת

כשאנו רוצים ומעוניינים ליצור רצון וציפייה אצל זולתנו לדבר מה, אחד מהצעדים לכך, הוא הסיום בעוד שכולם מרותקים, והסיום ישליך הרגשה, "מה נגמר, סיימנו" – זה יוצר צימאון להמשך, למצב של אחכה לו בכל יום... זאת ועוד, כשנספר לכולם, כמה אנו מתגעגעים לנעימות השבת טיש, למתיקות ליופי והרוממות שהיתה בעת ששמענו את יענקל, את מושי וכו'... נשדר צימאון לשמוע דבר ה' בפי ילדינו – ובהם יתקיים נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות בית ה'.

המנחה והסוד

אחד מגדולי המקובלים מביא על 'סוד נסתר' חכמה מיוחדת שיעקב אבינו ידע ויודעים ממנה רק מתי מעט ושיעקב אבינו השתמש איתה במשלוח המנחה לעשין, פענוח הסוד על פי תורת המספרים

ושמינית, וכל אותן ס"ד הם מניין הנאהב חוץ מאחד, והכול שב אל מקום אחד יתברך ויתעלה השם אחד. ויעקב אבינו ידע חכמה זו כאשר ידע חכמת המקלות וחכמה זו לא יבין עיקר סודה כי אם מתי מועד ונבער כל אדם מדעת עכ"מ. [הטעויות תוקנו ע"פ הרב יהושע דובראווסקי].
לפני שנעסוק בהרחבה בדברים, נציין שנראה להדיא שקדמונינו ז"ל היו בקיאים בחכמת החשבון. אכן על רב נחשון גאון ידוע שהוא עסק בחשבון הלוח, ואף חידש את 'עגול דרבי נחשון' שלפיו הלוח העברי בנוי ממחזור של $19 \times 13 = 247$ שנה (ולא נרחיב בדבר). אולם לפירוש זה כבר יעקב אבינו ידע חכמה זו.

דברי רב נחשון גאון שחי לפני יותר מאלף שנה, אינם מובנים כלל, אף למי שמבין בחכמת החשבון, ואולי אף נראים כ'כתב חידה'. כאמור, הגאון הקדוש רבי אברהם אזולאי הבין אל נכון שהדברים צריכים פירוש ולכן הביא את 'פירוש העניין' ואף הוסיף נופך לדברים. אולם גם דבריו אינם מובנים ללומד בן ימינו.

פירוש מתמטי

להלן נעסוק בפירוש הדברים, שלב אחרי שלב, מן הקל ליותר קשה, עד שנגיע להבנת העניין כולו.

נפתח בעניין המתמטי שהוא שייך ל'תורת המספרים' ונבאר את הדברים בשפה מובנת כיום (לעתים אף על חשבון הדיוק המתמטי הטהור), אך בלי נוסחאות מתמטיות.

מספר זוגי ומספר אי זוגי - המספרים נחלקים לשתי קבוצות, קבוצת המספרים הזוגיים וקבוצת המספרים האי זוגיים. מספר זוגי הוא מספר המתחלק ב 2 ללא שארית. היינו, 2, 4, 6, 8, 10 וכך הלאה, וכך בהמשך המספרים כל מספר שמסתיים באחת מן הספרות: 0, 2, 4, 6, 8 הוא מספר זוגי.

מספר אי זוגי הוא מספר שאינו מתחלק ל 2 (בשלמות - בלי שארית). לדוגמא: 1, 3, 5, 7, 9, וכך הלאה. וכך בהמשך כל מספר שמסתיים באחת מן הספרות: 1, 3, 5, 7, 9 הוא מספר אי זוגי.
עניין זה של המספרים שמתחלקים לזוגיים ולאי זוגיים, מובא כבר בקדמונים. והאבן עזרא כתב: דע, כי האחד סוד כל המספר ויסודו, ושניים תחילת מספר הזוגות, ושלושה תחילת מספר הנפרדים.

האחרים הוא ששה בעשרות הם (כ"ד) [כ"ח], במאות (תכ"ו) [תצ"ו], באלפים ח' אלפים (קכ"ד) [קכ"ח]. אלה הם חשבון השווה בחלקיו שכל החלקים שבו עולים ושווים כמוהו, כמו שישה שיש לו חצי ושליש ושתות וכולם ששה, וכן בכל מערכה. אך כוונתי [כוונתו] במניין שחלקיו הנמצאים בו הוא הנקרא מניין הנאהב והם עצם הדבר, ומניין רפ"ד החלקים הנמצאים בו שהם שווים עולים ר"כ ור"כ הוא המניין הנאהב במניין רפ"ד, יש א' ב' ד' העולים אלה החלקים שבעה ויש מחצית העולה מאה

חתימת רבי אברהם אזולאי

וארבעים ושניים ויש רביע העולה שבעים ואחד, בהצטרף כל אלה החלקים שהם שווים במניין רפ"ד יעלו מאתיים ועשרים, והחלקים השווים בעניין מאתיים ועשרים עולים רפ"ד והוא כי במניין ר"כ יש א' ב' ד' ה' עולים י"ב ויש בו מחצית מאה ועשר ויש בו רביע נ"ה ויש בו חמישית מ"ד ויש בו עשירית כ"ב ויש בו אחד עשר עשרים, ויש בו עשרים (וא') [יא] ויש בו עשרים ושנים עשר, עולים כל אלה החלקים רפ"ד. הרי שהחלקים השווים של רפ"ד הם ר"כ והחלקים השווים של ר"כ הם רפ"ד, והשווים הם מניין הנאהב ונתנם לעשו הם ר"כ ועיכב לעצמו עצם המניין ההוא רפ"ד כמו שרמז במילת אכפרה אכ פרה כנזכר. ולכן ציווה לעבדיו ורווח תשימו כי מילת רוח חסרה יו"ד ועולה ר"כ למדם שישומו הפרש בין עדר לעדר בין מניין למניין כי רוח הסר יו"ד הוא כמו רוח והצלה יעמוד ליהודים. גם בהסתלק מרפ"ד ר"כ אותן ס"ד הנשארים עולים החלקים השווים באותן ס"ד ס"ג הם א' ב' ד' (א' ב' ח') ומחצית ורביע

הגאון והמקובל רבי אברהם אזולאי, זקנו של החיד"א, מחבר ספר הקבלה המפורסם 'חסד לאברהם' עלה לארץ ישראל והתגורר בחברון. רבי אברהם חיבר גם את הספר 'בעלי ברית אברם' אותו חיבר בעיר עזה בעת שברח לשם בגין מגפה (ראה במסגרת). בספר הוא מביא דבר מופלא שמצא בשם רב נחשון גאון, אודות 'סוד נסתר' חכמה מיוחדת שיעקב אבינו ידע ויודעים ממנה רק מתי מעט.

סוד נסתר

וכך הלשון בספר "בעלי ברית אברם":

מצאתי כתוב בשם רב נחשון גאון זה הלשון, יעקב אבינו הכין בדרך חכמה מנחה לעשו אחיו עזים מאתיים ותישים עשרים, המניין הזה לסוד נסתר, וערב עמהם מניינים אחרים להסתיר הסוד. אמנם לכך אמר עדר עדר לבדו ורווח תשימו בין עדר ובין עדר. והסוד, דע כי חכמי החשבון אומרים כי יש מניין נקרא מניין נאהב וזה כי הם שני מניינים וחלקי כל מניין מהם כמניין החשבון השני, והם מאתיים ועשרים וחלקי מאתיים ועשרים הם רפ"ד למי שירצה יקחהו, לפיכך ויפצר בו ויקח. וכבר נסוהו הקדמונים באהבת המלכים והשרים, וזה כאשר יתן לאשר ירצה להיות אוהבו המניין האחד ויאחוז לעצמו המניין השני. והנה חלקי המניין אשר נתן הוא עצם המניין אשר תפס, וחלקי המניין אשר תפס הוא עצם המניין אשר נתן. וכדרך זה עשה יעקב אבינו ע"ה בתת לעשו עזים מאתיים ותישים עשרים ותפס לעצמו מניין רפ"ד, ורמז זה באמרו אכפרה פניו במנחה למילת אכ פרה וידוע כי מילת אכ למעט וכאשר תמעט ממילת פרה אחד ישארו רפ"ד, וזהו כוונת הסוד לכך כתיב ויפצר בו ויקח, עכ"ל רב נחשון גאון ז"ל.

הגאון והמקובל רבי אברהם אזולאי הביא את לשונו של רב נחשון גאון, אמנם הוא ידע שהדברים לא יובנו ולכן הוא הביא פירוש לדברים. נעתיק את הפירוש שהביא, ונציין שגם הפירוש הוא קשה להבנה, ואמנם מחמת כך שלא הובנו הדברים נפלו טעויות ההעתקה בציון התיבות כגימטרייה של מספרים. וכך הוא לשון הפירוש:

פירוש העניין, כל מניין שנחלקהו לחלקים שווים אותם החלקים השווים הם הנקראים מניין הנאהב. ואין כוונתו על חשבון השווה בחלקיו אינם אלא אחד בכל מערכה, במערכות

מספר ראשוני – מספר שאינו מכפלה (-כפולה) של שני מספרים קטנים ממנו. היינו מספר שהוא מתחלק רק ב-1 ובעצמו (המספר 1 אינו נחשב ראשוני). כמובן שמספר ראשוני מלבד 2 אינו יכול להיות מספר זוגי.

כך לדוגמא, המספר 2, הוא מספר ראשוני, וכך בהמשך המספרים האי זוגיים 3, 5, 7, שכן אלו המספרים אינם מתחלקים למספרים אחרים (מלבד מספר 1 והמספר שלהם), אולם 9 אינו ראשוני שכן הוא מתחלק ל 3, המספרים הראשונים הבאים הם 11, 13, אולם 15 אינו ראשוני (שכן הוא מתחלק ל 5 ול 3), וכך הלאה. מספרם של המספרים הראשוניים הוא אינסופי, וכבר לפני יותר מאלפיים שנה הובאה הוכחה מתמטית לכך. נציין, שכאשר עורכים רשימה של מספרים ראשונים, נראה על פניו שיש איזה שהוא סדר בצפיפות ובמידת הסדירות של המספרים, אולם עד היום לא נמצא דבר ברור, ועדיין ממשיכים לחקור את העניין.

מספר ראשוני נקרא אצל קדמונינו גם 'מספר פשוט', ומספר לא ראשוני נקרא גם 'מושטח'.

מספר מושלם

מספר משוכלל (או **מספר מושלם**) - מספר השווה לסכום כל המחלקים שלו (מלבד המספר עצמו). כך המספר המשוכלל הראשון הוא 6, שהוא מתחלק ל 1, 2, 3 וסך הכול של המספרים בהם הוא מתחלק הוא 1+2+3=6. המספר המשוכלל הבא הוא 28, שסכום מחלקיו 1+2+4+7+14=28, ואחריו המספר 496, ואחריו 8,128.

וכלשון רבי אברהם אזולאי: חשבון השווה בחלקיו אינם אלא אחד בכל מערכה במערכות האחדים הוא שישה, בעשרות הם כ"ח, במאות תצ"ו, באלפים ח' אלפים כ"ח. אלה הם חשבון השווה בחלקיו שכל החלקים שבו עולים ושווים כמוהו.

היינו שהוא ציין שבתחום הספרות היחידות (10-1) מספר 6 הוא משוכלל, בעשרות (99-10) מספר 28 הוא משוכלל, במאות (999-100) 496, ובאלפים (9,999-1,000) 8,128. כאן המקום לציין שאכן בעבר לא היה ידוע עוד מספרים משוכללים מלבד ארבעת אלו. שכן רק לפני מאות שנים התגלה המספר המשוכלל הבא- החמישי, שהוא מגיע לעשרות מיליונים (!) 33,550,336.

כבר בתקופות קדומות ייחסו למספרים אלו סגולות ועניינים שונים, ולכן הם נקראו 'מספרים מושלמים'. האבן עזרא הזכיר מספרים אלה בפירושו לתורה (שמות, ג, טו), הוא כתב על עניין אותיות שם הוי"ה, ושם בדבריו על האות וי"ו שמספרה הוא המספר המשוכלל הראשון, והוא מכנה אותם 'מספרים שווים'.

[נציין, שכיום באמצעות שימוש במחשבי על ידועים 51 מספרים משוכללים. ונמצא שכל אלו המספרים הם מספרים זוגיים (6, 28, 496, 8,128.... ולא ידוע האם ישנו מספר משוכלל אי זוגי, וכבר אלפי שנה עוסקים בשאלה זו, האם ייתכן ויש מספר

אי זוגי כזה, ואם לא מה הסיבה לכך] נמשיך עוד שלב, ונשתדל להסביר את הדבר גם למי שאינו בקי בחכמת החשבון.

קשר מופלא בזוגות מספרים

מספרים ידידים - נקראים גם מספרים רעים או מספרים נאהבים (בלועזית Numbers Amicable).

מספרים ידידים הם זוג-שני מספרים, שכל אחד מהם שווה לסכום מחלקיו של המספר האחר (המחלקים לא כוללים את המספר עצמו אבל כוללים את הספרה 1).

היינו כפי שמחשבים מספרים משוכללים, ומוצאים את סכום המספרים של כל אותם המספרים שהמספר מתחלק בהם (ללא שארית). אולם במספרים ידידים מחפשים זוג מספרים שכל מספר מהם הוא התוצאה של כל מחלקי המספר השני מאותו הזוג. הדוגמא הראשונה לכך היא: זוג המספרים: 220, 284.

המספר 220 מתחלק (ללא שארית) במספרים 1, 2, 4, 5, 10, 11, 20, 22, 44, 55, 110, וכשנחבר את אלו המספרים: 1+2+4+5+10+110=284=11+20+22+44+55+110.

עתה נפנה לתוצאה שהתקבלה: 284.

נבדוק באיזה מספרים מתחלק 284, ונקבל: 1, 2, 4, 71, 142. וכשנחבר את אלו המספרים: 1+2+4+71+142=220.

סימלו ידידות ואהבה. [הפילוסוף והמתמטיקאי היווני הקדום פיתגורס שעסק הרבה בדברים אלו, אמר, שידיד הוא האני האחר של אדם בדיוק כמו המספרים 220 ו-284]. אמנם לא מצאתי בקדמונינו על עניין זה, מלבד הדבר שלפנינו.

[נציין שזוג המספרים הידידים הבא הוא: 1184, 1210. ועדיין לא ידוע האם למספרים האלו יש סוף, או שמא הם אינסופיים. גם ידוע על זוגות מספרים ידידים ששניהם זוגיים, או ששניהם אי-זוגיים. והשאלה שלא נפתרה עדיין היא האם ישנם זוגות שבהם האחד זוגי והאחר אי-זוגי]

כמה בהמות נותרו ליעקב

לאחר כל ההקדמה הארוכה, נבין את דברי רב נחשון גאון. בתורה נכתב כמה בהמות שלח יעקב, אך לא נכתב בפסוק וגם לא מובא בחז"ל כמה בהמות נותרו לו ליעקב. רב נחשון גאון כתב שיעקב נתן 220 ונותרו בידי 284 בהמות, והוא מביא רמז לך מדברי יעקב בפסוק (לב, כא) **כי אמר אכפרה פניו במנחה**. תיבת **אכפרה** נחלקת אכ-פרה, היינו שליעקב נותרו בהמות כמניין פרה (285) אולם אך בא למעט (1) ולכן נותרו בידי יעקב 284 בהמות. והנה, 220 הבהמות ששלח, עם 284 שנותרו הרי הם מספרים ידידים-מספרים אהבים! לכן שלח לו יעקב לפייסו את המניין הזה.

סוד נסתר. עדר תיישים

עתה מובנים דברי רב נחשון:

"וכבר נסוהו הקדמונים באהבת המלכים והשרים, וזה כאשר יתן לאשר ירצה להיות אוהבו המניין האחד ויאחזו לעצמו המניין השני. והנה חלקי המניין אשר נתן הוא עצם המניין אשר תפס, וחלקי המניין אשר תפס הוא עצם המניין אשר נתן. וכדרך זה עשה יעקב אבינו ע"ה בתת לעשו עזים מאתיים ותישים עשרים ותפס לעצמו מניין רפ"ד, ורמז זה באמרו אכפרה פניו במנחה למילת אכ פרה וידוע כי מילת אך למעט וכאשר תמעט ממילת פרה אהד ישארו רפ"ד, וזהו כוונת הסוד לכך כתיב ויפצר בו ויקח".

הסתרת הסוד

והוא מבאר את עניין המספרים האחרים של הבהמות ששלח, שזה היה בכדי להסתיר את הדבר: "המניין הזה לסוד נסתר, וערב עמהם מניינים אחרים להסתיר הסוד. אמנם לכך אמר עדר עדר לבדו ורוח תשימו בין עדר ובין עדר".

רבי אברהם אזולאי כתב בפירושו: "ואין כוונתו על חשבון השווה בחלקיו אינם אלא אחד בכל מערכה, במערכות האחדים הוא שישה בעשרות הם כ"ח, במאות תצ"ו באלפים ה' אלפים קכ"ח... אך כוונתו במניין שחלקיו הנמצאים בו הוא הנקרא מניין הנהאב והם עצם הדבר...".

היינו בלשון מתמטית של זמנינו, שאין הכוונה למספרים משוכללים אלא למספרים ידידים.

על עניין הרווח שיעקב שם בין עדר לעדר, שרב נחשון גאון כתב שהם להסתיר את הסוד, הוסיף רבי אברהם אזולאי: "לכן ציווה לעבדיו ורוח תשימו כי מלת ורוח חסרה יו"ד ועולה ר"כ למדם שישיתמו הפרש בין עדר לעדר בין מניין למניין כי רוח הסר יו"ד הוא כמו רוח והצלה יעמוד ליהודים".

ועוד הוסיף, הפער בין מספרי הבהמות ששלח יעקב לעשו

חכמה מיוחדת במשלוח המנחה לעשיו | מלכות וקסברגר

חשבון זה של מניין הקרבנות, שמובא גם בעוד קדמונים, צריך ביאור, וכבר עסקו בכך כמה ממפרשי בעל הטורים. נראה בפשיטות שבוודאי אין הכוונה לכל קרבנות ציבור, שהרי קרבן תמיד פעמיים בכל יום, עולה להרבה יותר מתק"ן, אלא הכוונה לקרבנות מוסף. וכן משמע גם בדברי בעל הטורים שכתב 'כדמפרש בפרשת פנחס' ששם נכתבו קרבנות המוספים (הפסוק הזה נכתב בסוף פסוקי המוספים) גם בדברי המהר"ם מרוטנבורג, כפי שנראה להלן, נכתב 'לבד מן התמידין'. גם בחישוב מניין קרבנות מוסף, צריך לדקדק, כדי להגיע למניין המדויק.

בספר 'חסד לאברהם' (מעין ב) נהר מח: **בסוד מוספי ציבור וסוד מנחה ששלח יעקב לעשו**, כתב רבי אברהם אזולאי כמה וכמה רמזים וגימטריאות במניין הבהמות למיניהם, ששלח יעקב לעשו, והוא גם מביא את עניין תק"ן קרבנות מוסף כנגד תק"ן בהמות, והוא כותב בקצרה את החשבון.

נביא את החשבון על פי רבי אברהם אזולאי, ונוסיף ונפרט גם אילו קרבנות בכל מועד.

שבתות (שני כבשים) 2X50 100 ראשי חדשים (2 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 11X12 132 פסח (2 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 11X7 77 שבועות (2 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר, ועם מנחת ביכורים: 7 כבשים 1 פר 2 אילים 1 שעיר) 22 ראש השנה (1 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 10 יום כיפור (1 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 10 סוכות (70 פרים, 2X7 אילים, 14X7 כבשים, 17X שעיר) 189 שמיני עצרת (1 פר, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 10 **סך הכול 550**

חשבון אחר מובא בשם מהר"ם מרוטנבורג בספר תשובות פסקים ומנהגים בחלק טעמי מסורת (נדפס לראשונה מכתב יד בשנת תשי"ז).

ובלשונו: והם תק"ן בהמות המוטלין על הציבור בכל השנה לבד מן התמידין שבכל יום שהם חוקו של גבוה, ולבד מקרבנות של שמיני עצרת שהם דורון ומנחה. היינו שקרבנות שמיני עצרת אינם במניין זה (ראה גם שם ברש"י סעודה קטנה ע"פ הגמרא במסכת סוכה דף נה) והוא מביא ראיה לכך, הפסוק "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם" (במדבר כט, לג) שכל התיבות בו מסתיימות באות מ"ם, נכתב לאחר קרבנות יום השביעי של סוכות ולפני שמיני עצרת, מה שמלמד שקרבנות שמיני עצרת אינם מן המניין.

וכך הוא החשבון על פי דברי מהר"ם מרוטנבורג (להקלת העניין הדגשנו את השינויים מהחשבון הקודם)

שבתות 2X52 104 ראשי חדשים 11X12 132 פסח (7 X11, ובנוסף 1 כבש עם העומר בט"ז ניסן) 78 שבועות (2 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר, ובנוסף עם מנחת ביכורים: 7 כבשים 1 פר 2 אילים 1 שעיר, ובנוסף 2 כבשים לשלמים) 24 ראש השנה (1 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר) 10 יום כיפור (1 פרים, 1 איל, 7 כבשים, 1 שעיר, ובנוסף 2 השעירים, 1 איל) 13 סוכות (70 פרים, 27X אילים, 14X7 כבשים, 17X שעיר) 189 **סך הכול 550**

(באופן כללי ההבדל בין אלו המניינים הוא בקרבנות שאינם כתובים בפרשת פנחס, האם הם מצטרפים למניין) ובכך הובהר לנו משמעותם של כמה מהרמזים במניין הבהמות ששלח יעקב אבינו לעשו.

על הפסוק (לב, טו) עזים מאתים וגו', כתב ה"בעל הטורים": **כל תיבה של זה הפסוק מסיים במ"ם. וכן פסוק ומנחתם ונסכיהם** (במדבר כט, לג), **שבשביל הבהמות ששלח לעשו והם תק"ן בהמות, ולא סמך על הבטחת הקב"ה, הוצרכו בניו להביא תק"ן קרבנות בשנה, כדמפרש בפרשת פנחס.**

הגאון הקדוש רבי אברהם אזולאי

בכמוה"ר יצחק בן המחבר זצלה"ה.

רבי חיים יוסף דוד אזולאי – החיד"א, מביא מדברי זקנו פעמים רבות מאוד בכל ספריו הרבים. כתבי היד של כל החיבורים של רבי אברהם אזולאי היו בידי החיד"א, והוא הביא מדבריו. בכל מקום שהביא החיד"א מדברי זקנו הוא כתב 'מו"ה' (-מר זקני הרב).

בשו"ת 'חיים שאל' (חלק א, סימן סח) כתב החיד"א שהוא נשאל על כך, שכיון שממה שהוא עצמו כתב בספר 'שם הגדולים' נראה שהוא היה זקן זקנו (ולא זקנו) והחיד"א השיב שהתואר זקני מתאים גם לדורות מאוחרים יותר, והביא ראיות שכך היה מקובל אצל הראשונים.

החיד"א היה מתהדר ביחסו לרבי אברהם אזולאי. ובספריו הוא כתב על כך הרבה, וכך מסופר שכאשר נולד בן לבנו בכורו רבי רפאל ישעיה הוא ביקש לקרוא לילד בשם משה, והסביר שזה מכיון ומשה היה דור שביעי לאברהם.

רבי אברהם חיבר גם ביאור על הזוהר בשם 'אור החמה' ועוד ספרים בקבלה. וכן כתב גם הגהות על הלבוש. גם חיבר פירוש נרחב על המשניות, כעין 'תוספות יום טוב', בשם 'אהבה בתענוגים', שחלקו נדפס בתקופה האחרונה.

בספר 'זכרון ירושלים' מובא המעשה הידוע בפחה של חברון שהחרב שלו שהייתה משובצת ביהלומים נפלה לתוך מערת המכפלה, וכל הישמעאלים שירדו למערה מתו בה. עד שהוא הכריח את היהודים לרדת למערה. היהודים עשו גורל והוא נפל על רבי אברהם אזולאי, והוא ירד למערה, וראה את האבות ולמחרת נפטר. (מבוא לספר 'אהבה בתענוגים')

כנגד הקרבנות. עדר כבשים

(220) למה שנשארו אצלו (284) הוא 64 (=64-220=284).

בתורת המספרים יש 'מספר כמעט משוכלל' (Almost Perfect Number היינו מספר השווה לסכום כל המחלקים שלו (מלבד המספר עצמו) אולם חסר 1. כך המספרים הכמעט משוכללים הראשונים הם 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64 וכך הלאה (על פי הנוסחא¹²).

הרי שגם להפרש בין מספרי הבהמות, שהוא 64 יש משמעות (16+8+4+2+1= 63, דהיינו 1-64. וכלשון הספר "בעלי ברית אברם": גם בהסתלק מרפ"ד ר"כ, אותן ס"ד הנשארים עולים החלקים השווים באותן ס"ד, ס"ג הם, א' ב' ד' ומחצית ורביע ושמינית, וכל אותן ס"ד הם מניין הנאהב חוץ מאחד, והכול שב אל מקום אחד יתברך ויתעלה השם אחד".

והוא מסיים: "ויעקב אבינו ידע חכמה זו כאשר ידע חכמת המקלות וחכמה זו לא יבין עיקר סודה כי אם מתי מוער ונבער כל אדם מדעת" וכידוע, שבעים פנים לתורה.

תק"ן בהמות כנגד הקרבנות

עתה נביא דבר נוסף בפרשה, על דרך החשבון, שגם אותו ביאר רבי אברהם אזולאי.

תולדותיהם

תולדות ועובדות מצדיקי הדורות

משה אהרן אויש

הרה"ק רבי אלימלך
מטאהש זי"ע

כ"ג בכסליו תש"ג

ערך השמחה כערך התורה

פעם פיאר הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע את שולחן המזרח בשמחת נישואי אחד מצאצאי הרה"ק רבי ישעי' לע מקרעסטיר זי"ע, וכשהתבקש לשאת דברי תורה לכבוד השמחה, סירב ואמר: "בעת שמחה אין צורך באמירת דברי תורה, שכן בכוח השמחה עצמה ניתן לפעול באותה דרגה בה ניתן לפעול בכוח התורה. ופירש בזה את הפסוק (תהלים יט, ט): 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'. דהיינו, ש'פקודי השם' - המה דברי התורה - 'ישרים' - שווים הם בערכם עם - 'משמחי לב'..."

"ישמח מלך", להגר"מ רויטמן

חצי ישועה

סיפר הרה"ח ר' חיים צבי שבארץ ז"ל עובדה שבדידיה הווה. פעם בא אל הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע לבקש ברכתו ליפטר מעול הצבא בהונגריה, ונתן לו הרה"ק שתי קוביות סוכר כסגולה.

בדרכו פגש ביהודי שחיפש גם דרך ליפטר מהצבא. בהיותו בעל לב רחום נתן לו קוביית סוכר אחת. והנה הגיע הזמן והוא נתבקש לצבא, ונפטר מהם רק למחצית הזמן שהוצרך לשרת.

אח"כ בא אל הרה"ק מטאהש זי"ע בקובלנה מה זה שפעל רק למחצה? מיד נענה הרבי, ומה עשית עם הקוביית סוכר? וסיפר לו כל המעשה. נו, הגיב הרבי, וכי מה רצית חצי יממה שנתתי לך היא חצי ישועה.

"מראש צורים" להרח"צ שבארץ עמ' ד

מקום שמערבין בו

סיפר כ"ק אדמו"ר מטאהש זצוק"ל: "היה זה לקראת סיום משתה היין, עם דמדומי חמה, הגיעה שמועה לאוזני זקני הק' רבי אלימלך זי"ע, שאשה אחת, זוגתו של השו"ב מהעיירה שאפראן, כיתתה את רגליה במשך כל ליל הפורים, ועשתה את הדרך בואכה טאהש, וכעת כבר נטו צללי ערב, ועליה לחזור הביתה עם ה"באן" האחרון, אולם עדיין לא עלתה בידה לקיים את מטרת הנסיעה - להזכיר את עצמה בקודש. על אתר עשו מקום פנוי ממקום כבודו

של זקני הק' עד מקום עמידתה של אותה אשה, שאל אותה זקני הק': 'מה בקשתך?', ענתה ואמרה: 'זה שנים רבות שעדיין לא נפקדתי בזרע של קיימא, ואני זקוקה לישועה גדולה'. שאל אותה זקני הק': 'איה מקום מגוריך?', השיבה ואמרה: 'בעיירה שאפראן'. 'זאת ידעת' - נענה זקני הק' - 'אבל באיזה מקום בשאפראן? אמרה: 'דירת' נמצאת בחצר בית הכנסת שנקרא 'שוהל הויף', כי בעלי הוא השו"ב דמתא'. שאל זקני הק': 'מ'מעג דארט טראגן?', כלומר האם יש עירוב במקום שיהיו מותרים להוציא שם משא ביום השבת. 'אינני יודעת' - הייתה התשובה, מיד לחשו לה הנוכחים שתשיב הן, ותאמר: 'א'מ'מעג דארט טראגן'. או אז נענה זקני הק' ואמר: 'נו מעג מען דאך טראגן, פאר אהיים וועסטו געהאלפן ווערן' (מותר לישא, סעי' הבית ותיוושע). בשמחה ובטוב לב נסעה האשה לדרכה, וזקני הק' המשיך בעבודת הקודש, לערוך את השלחן הטהור לפני ה'.

ואני בבואי כעבור שנים רבות לארצות הברית, לאחר המלחמה, פגשתי את הגה"צ רבי שמעון ישראל פאזען זצ"ל אבד"ק שאפראן, וסיפרתי לו אודות אשת השו"ב שבעירו, שבאתה אז ביום הפורים לזקני הק', ואת כל אשר מצאתה שם. נענה הגה"צ משאפראן ואמר לי, שאכן זוכר הוא שאותה אשה נושעה אז בזרע של קיימא, וכל בני עירו ידעו לספר שהישועה הגדולה הזאת באה מברכת זקני הק' זי"ע".

"פורים המשולש בטאהש"

הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע

הרה"ק רבי אלימלך מטאהש נולד בי"א בניסן תרכ"ה לאביו הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש ולאמו הרבנית מינדל בת רבי ישעי' דוב קופרשטיין מראשי חבורת הרה"ק מקאליב. ונקרא ע"ש הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע.

למד אצל גיסו הרה"ק רבי יהוסף מקאסאן בנירטאהש, ואח"כ אצל ה'ייטב לב' מסיגעט. נשא את הרבנית פריידל בתו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס בעל ה'בית יצחק' אב"ד סוואליווא וראב"ד מונקאטש.

הסתופף בצל הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא, ואצל הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאז'וב, והתפרסם בימיו כבעל מופתים וישועות.

נסתלק בכ"ג בכסליו תש"ג, ונטמן בנירטאהש סמוך לאוהל אביו.

צאצאיו:

בנו הרה"צ רבי חיים שלמה מחוסט חתן כ"ק אדמו"ר רבי יעקב ישראל מחוסט.

בנו הרה"צ רבי יצחק אייזיק מקלייניווארדיין הי"ד.

בנו הרה"צ רבי מרדכי מטאהש חתן רבי יעקב פפקעטע מנירבאטור - אביו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי משולם פייש מטאהש זצוק"ל.

בנו הרה"צ רבי אליעזר צבי הי"ד.

הלכתא

אקטואליה הלכתית

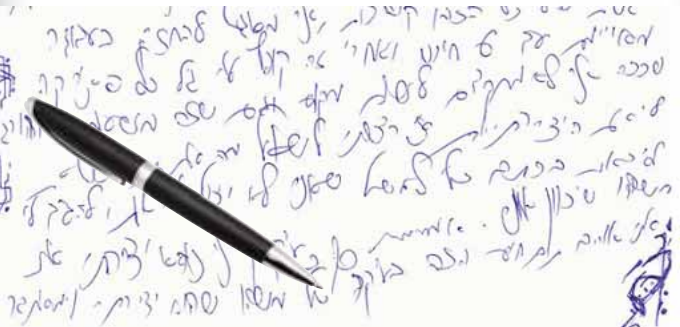
יקותיאל יהודה גנזל

בקשה מוזרה באישון ליל

כמשגיח בישיבה הוא רגיל שמבררים אצלו מידע אינפורמטיבי על תלמידים בישיבה שהגיעו לפרקם, אבל לבקשה מסוג כזה, ועוד מקרוב משפחה, הוא לא התכונן האם הותר לו למלא את הבקשה!?

כמי שמשמש משגיח ערב בישיבה גדולה, הוא רגיל לקבל שיחות טלפון הנסבות סביב מושג אחד ושידוכים שמו. כמעט מדי יום, בשעות היום או הלילה, הוא מקבל טלפונים, מחברים וידידים, מכרים או סתם יהודים המחפשים לקחת חתן לבתם מתלמידי הישיבה. כל אחד רוצה לקבל ממנו את האינפורמציה המדויקת ביותר.

אחרי הטלפון השלישי, עוד בתחילת התפקיד, הוא עלה לבית אחד ממורי ההוראה בירושלים וקיבל מפיו הוראות הלכתיות ברורות איך למסור מידע אינפורמטיבי אודות בחורים, מבלי להיכשל חלילה באיסור לשון-הרע החמור. הוא למד להשיב לשואליו ולספק אותם בתשובות המניחות את הדעת ועדיין לא להוציא מפיו דבר וחצי דבר שאינו חלק לפי כל כללי הלכות 'שמירת

הלשון', אותן הוא משנן בתדירות רבה.

אבל לכוז בקשה הוא לא התכונן:

היתה זו שעת לילה מאוחרת. הוא ישב ולמד את 'הדף היומי' בסלון ביתו, בעודו לוגם לגימות תה, רותחות ומדויקות. הטלפון צלצל ועל הקו היה לא אחר מאשר גיסו. מסתבר שאחייניתו, בת גיסו, כבר הגיעה לפרקה וכעת הציעו לה נכבדות את אחד מתלמידי הישיבה המופלגים. הוא כמובן העתיר שבחים על הבחור, כראוי לו. ואז הגיעה הבקשה המוזרה. "תעשה לי טובה - ביקש הגיס - אני חייב שתשיג לי מבחן או דף חידושי תורה שכתב הבחור. אני רוצה להציג את הדף לגרפולוג שיוזה מתוכו את תכונותיו האמתיות של הבחור. ובבקשה, תעשה את זה מבלי שהבחור יחשוד חלילה. תיגש במטותא אל אחד הקלסרים שלו או אל הגמרא בה הוא לומד, שלוף משם דף עם כתב ידו ואבוא לקחתו ממך".

הוא לא הביע באוזני גיסו את דעתו על גרפולוגיה (לא דעה חיובית במיוחד), אבל הוא כן הביע בפניו את השאלה ההלכתית המתנוצצת: "אני לא בטוח שמותר לי לשלוף דף מכתב ידו של הבחור ללא רשותו. יותר נכון: אני כמעט בטוח שאסור לי. בשביל אינפורמציה מותר לגנוב? אם תרצה, אוכל לבקש ממנו ישירות".

"לא ולא, חלילה. איני רוצה שיידע שבדקתי את תכונותיו אצל גרפולוג" - נזעק הגיס.

"אם כך, כל מה שנותר לנו הוא לשאול פי רב האם מותר הדבר" - הוא קבע באדיבות נחרצת.

התשובה ההלכתית:

שאלה כזו הגיעה לשולחנו של הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א שפסק נחרצות: "מדובר בחשש איסור גזל ועל חשש כזה אין עצה ואין תבונה. אסור לקחת כתב-יד של הבחור בלא רשותו ואין על כך שום היתר שבעולם!" כשהציגו שאלה כזו בפני מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א הוא פסק שמדובר בגזל גמור ואין כאן שום הוראת היתר. בהוסיפו: "יהודים ההולכים בדרך התורה, אין להם בכלל מה ללכת לגרפולוג. כי חכמת הגרפולוגיה נכונה אמנם אצל גויים, אולם היא לא יכולה לזהות את התנהגותו של יהודי שפעמים רבות עובד את בוראו נגד תכונותיו".

היכל המעשה

סיפור לשבת

מאת: שמעון טיקוצקי

שבת היום לה'

שבועות התהלכתי ביער, ניוון מפירות בר ועשבי פרא, בלי למצוא את הנתיב החוצה. לא פעם נתקלתי בדובים ונמרים, בנסים גלויים נשארתי בחיים.

"כעבור כמה שבועות הצלחתי איכשהו להיחלץ מהיער, להגיע למקום יישוב, אך עדיין התקשיתי מאוד למצוא את הדרך חזרה הביתה, ליאנוב, אבל ברוך ה'" אורו פתאום פניו של הרב, "לאורך כל התקופה הקשה הזו לא שכחתי לרגע את מניין הימים, נצרתי בראשי את הלוח היהודי, כך לא נכשלתי בחילול שבת ח"ו".

עד מהרה חולפת הבשורה הטובה בקרב תושבי יאנוב, "הרב חזר, חי בריא ושלם". מעגלי שמחה ספונטאניים מתעגלים סביב ביתו של הרב, מפי כולם בוקעים שירי שמחה והודיה לה' על הנס העצום שאירע להם.

כסבורים היו בני העיר שכאן הגיעה הפרשה לסיימה הטוב, אך הם טעו. אתא ובא יום חמישי בשבת קודש, המרא דאתרא החדש – ישן חוזר לביתו מבית הכנסת, נכנס אל המטבח ופוקח זוג עיניים משתוממות "אני לא מבין, היכן הדגים, ומדוע הטשולנט לא מבעבע על הכיריים, ואיפה החלות והיין".

"יום חמישי היום, לא שיש, עוד יש מספיק זמן להתארגן לשבת" מפטירה הרבנית, בטוחה שבכך הסתיים העניין.

"יום חמישי?" מתרוממים גבותיו של הרב בפליאה, "יום שיש היום! עוד כמה שעות שבת!". מתברר שבמהלך הימים הארוכים ששהה לבדו, בין שמים לארץ, בין חיות וציפורים, טעה הרב במספר הימים, פספס יום אחד בשבוע והגיע למסקנה שיום חמישי הוא למעשה יום שיש, ערב שבת קודש.

הרב מיאנוב מבורך היה במעלות גדולות ורמות, חריף ות"ח עצום, אך לצד כל אלו, הוא נודע כעקשן ותקיף גדול, לא נכנע מפני איש בעולם. כיון שהגיע למסקנה כלשהי, בכל עניין שהוא, לא שייך היה להזיזו מדעתו ויהי מה. וכך היה גם בעניין הכואב הזה.

בני הבית נאלצו להכין בחיפזון את כל סעודות השבת, וכאשר נטו צללי ערב התעטף הרב בבגדי שבת, הלך לבית הכנסת והתפלל 'קבלת שבת' בהתלהבות ובשמחה, כשאינו שת ליבו לכך שהוא היחיד בבית הכנסת. לאחר מעריב חזר הביתה וקידש על היין, ערך סעודת שבת בזמירות ודברי תורה.

בתחילה סבורים היו בני הבית ומקורבי הרב שמדובר בעניין בר חלוף. יעבור שבוע, הרב ייווכח בטעותו וכבר בשבת הקרובה יבטל דעתו מפני הרוב. אך הם שוב טעו. גם בשבת הקרובה, כלומר ביום חמישי בערב, חזרו הדברים על עצמם, למגינת ליבם. כשליצני העיירה מלאים נחת מהמתרחש.

השמש כבר שקעה לחלוטין. המוני העצים – הריאות הירוקות, נצבעו בגווני פחם שחורים משחור. היער כולו הפך למלכודת פעורת מלתעות.

"הרב, כבוד הרב" התגלגלו קולות מבוהלים בין הסלעים, "הרב אייכה? השמע קול בבקשה". בין העצים התרוצצו אנשים, אוחזים נרות בוערים בידיהם, מחפשים אחר הרב הנערץ שנעלם מתחת לעיניהם.

רק לפני עשרים דקות הם הגיעו לכאן, שיירה של כרכרות בראשות הרב מיאנוב, מגאוני הדור, הנוסע לחתן את בנו בעיירה רחוקה ועמו פמליה מכובדת של תושבי העיר יאנוב. כבר כמה ימים שהם נוסעים בדרכים, הספיקו להתרחק עשרות פרסאות מיאנוב, ועדיין לפנייהם דרך ארוכה. זו הייתה אמורה להיות בסך הכול עצירה קצרה, תפילת מנחה בשולי הדרך, בטרם תשקע השמש. אלא שהרב ביקש שימתינו עליו כמה רגעים, ברצונו לשוח מעט בין עצי היער. וכאן הכול הסתבך. עברו כמה דקות והרב טרם שב. השמש הולכת ושוקעת, החושך מתעבה, העגלונים קצרי רוח, אך הרב לא חוזר.

בשלב מסוים נופל לכולם האסימון. הרב לא היה מתעכב ביער החשוך ללא סיבה. משהו חמור אירע לו. שודדים התנפלו עליו, או שמא חיה רעה אכלתהו רח"ל. חפ"ק זריז מתארגן במקום, אנשי המשלחת מתפזרים באזור, יהודים מהסביבה מוזעקים לקחת חלק בחיפושים, אך למרבה הצער הם לא נושאים פרי.

למחרת בבוקר מתחדשים החיפושים, לאור היום. אך אין קול ואין עונה, הרב נעלם, כאילו נבלע בקרחת היער.

שבורה ומרוסקת ממשיכה פמליית החתן אל החתונה. איש לא אמר זאת בקול, אך בתוך הלב השלימו כולם עם הגרוע מכל. היו אמנם כמה אופטימיים שהעלו תרחיש מקורי: "כנראה שהרב לא יכול היה לשאת ב'ביטול תורה' שתגבה ממנו החתונה וכל הימים שלפניה ואחריה, קם ונסע חזרה הביתה ללימודיו וסדריו".

לא היו שותפים רבים לתרחיש הזה.

החתונה ושבע הברכות חלפו בשמחה מהולה בעצב ופחד עמוק, משפחתו של הרב ותלמידיו הזדרזה לשוב הביתה, וכאן התמוססה התקווה האחרונה, הבית היה ריק ונעול. הרב איננו. חולפים עוד כמה שבועות, קהילת יאנוב מתחילה להרהר בקול על מציאת 'ממלא מקום' לכס הרב הנפקד, באחד הימים נראה בשערי העיר יהודי מאובק, לבוש טלאים, שערו מגודל, רק בעלי דמיון מופרע יכולים היו לקשר בין הדמות לבין המרא דאתרא שנעלם. אך האיש ידע היטב לאן פניו מועדות.

הוא צעד לבית הרב דפק בדלת, ובני הבית לא התקשו לזהות אותו. זעקות נרגשות הרעידו את הבית: "אבינו היקר, להיכן נעלמת, איפה היית".

לאחר שנח והתאושש שחזר הרב באוזני משפחתו את ההרפתקאות שחלפו עליו: "נכנסתי לתוך היער, במטרה לאוורר מעט את מחשבותיי, להתכונן לתפילת מנחה, אך לצערי לא מצאתי את הדרך חזרה, שמעתי את המחפשים אחריי אך הם לא שמעו אותי... במשך כמה

הרבי ר' שמעלקא מתרמילו בקבוק יין לא גדול:
"ידידי, רבה של יאנוב, כמדומה שטרם ערכתם 'סעודת הודיה' ראויה על הנס הגדול שאירע לכם ביער. הנה יש עמדי יין משופרא דשופרא, הבה נשתה מעט 'לחיים' לכבוד הנס הפלאי.
תוך כדי דיבור מזג הרבי ר' שמעלקא גביע מלא יין לבעל הבית, הרב מיאנוב שלא סירב להצעה, נטל את הגביע וגמע את הגביע מלוא לוגמיו. "לחיים, לחיים" נשמעו קולות עולצים מסביב לשולחן, אך הרב כבר לא שמע את האיחולים האחרונים. שמורות עיניו צנחו, היין פעל כמו סם הרדמה, תוך רגע שקע בשינה עמוקה.
מתברר שלא היה זה יין רגיל. היה זה יין נושן, שכל הטועם ממנו לגימה הגונה, נעצמות עיניו חיש, ומי ששותה גביע מלא..."

באותו רגע קם האורח מכיסאו, הורה לאנשי הבית להניח בזהירות כרית מתחת לראשו של הרב, כדי שישן במנוחה, כשהוא מסמך לכולם לשמור על דממה. לאחר מכן שלף הרבי ר' שמעלקא מקטרת – לולקע ציבעך מכיסו והעלה בה עשן (אולי כדי להבהיר, לבל יהיה ספק, שהיום לא שבת) פנה אל הנוכחים ואמר:
"שובו כעת לבתיכם, אך מחר, בליל שבת קודש האמיתי, בדיוק בשעה הזו, לאחר תפילת ערבית של שבת, בואו שוב לכאן".
כל אותו הלילה עמד הרבי ר' שמעלקא ליד הרב הישן, דואג שתשרור בבית דממה הרמטית. בליל שבת התפלל קבלת שבת בבית הרב, לאחר תפילת ערבית הגיעו חשובי הקהילה לביתו של הרב לסעודת שבת, הרבי ר' שמעלקא קידש על היין והשמיע באוזניהם דברי תורה נפלאים עד חצות הליל.
כיון שהגיעה שעת חצות, העיר הרבי ר' שמעלקא בעדינות את הרב, "כבוד הרב, הגיע זמן ברכת המזון..."

הרב התעורר בחטף משנתו, הביט סביבו וראה את כל הנוכחים, "כמדומה שישנתי הרבה" מלמל במבוכה, ומיד פנה אל אורחו והמשיך בשיחתם התורנית מאמש... בשעה מאוחרת הסתיימה הסעודה. בבוקרה של שבת נחה דעתו של הרב לראות את בני העיר מגיעים בבגדי שבת. הם קיבלו סופית את דעתו.
במוצאי שבת נפרד הרבי ר' שמעלקא מרבה של יאנוב, כשהוא מצווה בחשאי את בני הקהילה לא לדבר לעולם על העניין הזה וחזר לעירו, שינאווא, בשמחה עצומה על שזכה להשכין שלום ולשמור על כבודה של תורה.
מני אז החל הרבי ר' שמעלקא זי"ע להתפרסם בעולם כאיש מופת וכחכם הרזים, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מקור: הרה"ח ר' מתתיהו סלודובניק 'מעשה הגדולים החדש', שמקדים "כתב הרב הגאון מו"ה שבתי ליפשיץ האבד"ק יולניצא, לפני כמה שנים שבת אצלי הרב מוויטקוב, הסמוכה לעיירה בעלזא, וסיפר שהוא נכד הרבי ר' שמעלקא זי"ע מניקלשבורג, וסיפר לי מעשה נורא".

השמחה הגדולה ששררה ב'בית הרב' התחלפה באבל ויגון. לאיש אין מושג אין יוצאים מהסבך. השמועה המוזרה לא הצטופפה רק בתוככי העיר יאנוב, גלשה עד מהרה והפכה לשיחת היום בכל עיירות הסביבה. רבנים ותלמידי חכמים החלו לעלות לרגל, לבית רבה של יאנוב, ניסו להוכיח לו באלף הוכחות שטעות נפלה בחשבונו, וכי הוא טועה ביום אחד, אך אין עם מי לדבר, הוא בטוח בצדקתו ואינו נכנע לאיש.
הגיעו הדברים עד לעיר 'שינאווא' בה כיהן בימים ההם הרבי הקדוש ר' שמואל שמעלקא זי"ע, שלימים נקרא לכהן כאב בית דין בעיר 'ניקלשבורג'. הרבי ר' שמעלקא הכיר היטב את רבה של יאנוב, הם היו חברי ילדות, למדו יחד בצעירותם, הוא ידע שאף רוח שבעולם לא תזיז את הרב מדעתו.

מיד עם הגיע השמועה לאוזניו נפרד הרבי ר' שמעלקא מתושבי עירו, הודיע להם כי בשבת הקרובה לא ישהה בעיר. ארו לעצמו טלית ותפילין, בגדי שבת ועוד פריט חשוב, ויצא לדרך.

שמש חמימה של יום חמישי בבוקר זרחה בשמים, בעוד כרכרתו של של הרבי ר' שמעלקא נכנסת בשערי העיר יאנוב.
"רבי שמעלקא" זינק הרב ממקומו וקיבל את ידידו בשמחה אין קץ.
"ברוך מחיה המתים" נענה הרבי ר' שמעלקא בשמחה גלויה.
שעה ארוכה ישבו שניהם ושוחחו בחביבות רבה, עד שהעיר הרב מבט לשמים "השבת מתקרבת, צריך כבר ללכת למנוחה וקבלת שבת, התיאותו לסעוד על שולחני בשבת הקרובה" שאל – קבע הרב מיאנוב. "בוודאי" אישר הרבי ר' שמעלקא, "הרי באנו לכאן במיוחד בשביל זה, לשבות ולשמוח יחד עמכם".

שעה קלה לפני כניסת השבת חלפה בעיירה הוראתו השקטה של האורח הדגול: "אני מבקש שהשבת כולכם 'תשתפו פעולה', תלבשו בגדי שבת, תתפללו קבלת שבת ותבואו לסעודת ליל שבת בביתו של הרב".

בשעת בין ערביים של יום חמישי יצא האורח יחד עם הרב לבית הכנסת, כששניהם לבושים בגדי שבת, ואחריהם צועדים קבוצת יהודים נכבדה, אף הם בבגדי שבת. הרב לא ידע את נפשו משמחה, "תודה לכם, רבה של שינאווא, הנה רק הגעתם לכאן וכבר הצלחתם לשכנע את בני העיר בצדקתי, שהיום הוא שבת..."

כשהגיעו לבית הכנסת כיבד הרב את אורחו לגשת ל'קבלת שבת', הרבי ר' שמעלקא לא סירב, אך כשהגיע בתפילת ערבית ל'שמונה עשרה שבלחש' התפלל כמובן שמונה עשרה של חול, כך עשו כל שאר המתפללים.

לאחר מעריב של שבת חזרו הרב ואורחו הביתה, התיישבו ליד השולחן ופצחו ב'שלום עליכם', הרב קידש על היין והחלות והדגים הובאו לשולחן, לאחר שהטיבו ליבם במטעמי השבת, שלף

פסיפס

תחת אחד השיחים

פנינים משיחתם של אבות

העיר: שינאווא.
השנה: לא ידועה.

האם הרה"ק משינאווא זי"ע היה באמריקה?

סיפר הרה"ק בעל 'דברי יחזקאל שרגא' מסטראפקוב זי"ע: פעם שוחחו עם זקני, הרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע אודות אמריקה, והביע זקני את התנגדותו לנסיעה לארץ זו. שאלוהו הנוכחים "והרי השמועה אומרת שהרבי בעצמו היה כבר שם פעם?!" גער בהם זקני שאין אמת בדברים.

כיון שכך לא נותר לנוכחים אלא לספר באוזני הרבי דבריו כהווייתו: מעשה ביהודי שנדד לאמריקה והשאיר את אשתו עגונה בפולין. באה האשה להתחנן לפני הרב משינאווא זצ"ל לברך אותה שבעלה ישחררה מכבלי עגינותה, שכן כידוע היה גדול כוחו להושיע בעניין זה.

ואכן לא עבר זמן רב והאיש חזר מאמריקה, העניק לזוגתו גט כהלכה וחזר לאמריקה, בטרם שובו סיפר לחבריו שבהיותו באמריקה התחבר לאנשים מהדיוטא התחתונה, כך הידרדר וירד מטה מטה רח"ל, עד ששכח לחלוטין ממוצאו ומשפחתו.

אולם בתקופה האחרונה, מדי לילה הופיע בחלומי יהודי זקן הדור צורה שהכריח אותו לחזור הבייתה ולהתיר את אשתו מעגינותה. חבריו ששמעו את הסיפור הבינו שידו של הרה"ק משינאווא בדבר, לקחוהו לשינאווא ומיד בהיכנסו לקודש הזדעזע האיש ואמר: "זהו הזקן שהופיע בחלומי..."

"נמצא שרבינו ביקר בדרך כלשהי באמריקא" ... סיימו הנוכחים באוזני הצדיק.

אך הרבי ביטל את הדברים "הדמות שאותו יהודי ראה בחלומי לא הייתה אלא איזה 'חיצון' שהתלבשה בו צורתי, כי לפעמים כשהצדיק מוכרח לעשות טובה ליהודי מוכרח הוא להשתמש בעזרת כוחות החיצונים, ואז מקבל החיצון את צורת הצדיק, וזה מה שאותו אדם ראה בחלומי".

סיים הרבי מסטראפקוב זי"ע: "לפי זה מובן מה שכתב רש"י ז"ל בראש פרשת וישלח, עה"פ 'מלאכים - מלאכים ממש', מקום היה לחשוב שאף יעקב אבינו נעזר בכוחות החיצונים כדי לשגרם לארץ שעיר, אל עשיו אחיו, ומכך בא רש"י להפקיע שהכוונה כאן ל'מלאכים ממש', וכמו שכתב באור החיים הק' שמטרת שליחות זו חייבה כוחות של מלאכים ממש, ודפח"ח (הגה"צ רבי אלחנן הלפרין זצוק"ל, שיחתן של עבדי אבות)

הילולא דצדיקא

שבת קודש, י"ט בכסלו:

הרה"ק רבי דוב בער ב"ר אברהם, 'המגיד' ממעזריטש. תקל"ג.

הרה"ק רבי מנחם נחום ב"ר מרדכי מטאלנא. תרע"ו.

יום ראשון, כ' בכסלו:

הרה"ק רבי פייביש ב"ר דב בער מקרעמיניץ. בעל 'משנת חכמים'. תקל"ה.

הרה"ק רבי משולם פייבוש ב"ר אהרן משה מז'באריז'.

בעל 'יושר דברי אמת'. תקנ"ה.

הרה"ק רבי בנימין זאב ב"ר שמואל הלוי מבאלטא-צפת. בעל 'פאר לישירים'. תקפ"ג.

הגאון רבי אברהם ב"ר ישראל מאיר הכהן מראדין.

תרנ"ב.

הרה"ק רבי ברוך ב"ר מנחם מענדיל מויז'ניץ. בעל

'אמרי ברוך'. תרנ"ג.

הגה"צ רבי יצחק ב"ר חיים יואל הוטנר. בעל 'פחד יצחק'. תשמ"א.

הרה"ק רבי יוחנן ב"ר דוד מראחמיסטריווקא - ירושלים. תשמ"ב.

הגה"צ רבי צבי זאב ב"ר אברהם נח פאליי. משגיח

ישיבת חברון. תשס"ו.

הגאון רבי עמרם יצחק ב"ר זלמן זקס. ר"י סלבודקה.

תשע"ג.

יום שני, כ"א בכסלו:

הגאון רבי יעקב מאיר ב"ר חיים פאדווא מבריסק. בעל

'מקור מים חיים'. תרט"ו.

הגה"ק רבי יוסף ב"ר בצלאל פרעסבורגער, אב"ד

מאטערסדורף. בעל 'תפארת יוסף'. תרפ"ד.

הרה"ק רבי נפתלי צבי ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא,

בעל 'אילה שלוחה'. תרכ"ד.

הרה"ק רבי יוחנן ב"ר ישראל מקרלין. תשט"ז.

הגאון רבי צבי פסח ב"ר יהודה ליב פראנק. ראב"ד

ירושלים ובעל 'הר צבי'. תשכ"א.

הא דאמרי אינשי

פתגמים ואמרות מאוצר הדורות

שלא עשני גוי

"וואס איך בין - בין איך, אבער א גוי בין איך נישט"

כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא זי"ע

בשם אחד מצדיקי הדורות

כלומר: "מה שאני - הנני, אבל גוי אינני". במילים אלו היה משמח ומחזק את עצמו אחד הצדיקים מדי בוקר בהגיעו לברכת 'שלא עשני גוי'.

עדה המצבה הזאת

מצבות מספרות

הרה"ק רבי בעריש מאושפיצין

מצבות מבניה"ח באושפיצין

בעיר אושפיצין שבפולין התנוסס עד השואה אוהל קברו של הרה"ק רבי בעריש מאושפיצין זי"ע, מתלמידי החוזה מלובלין זי"ע וממאורי החסידות בפולין, שנסתלק ביום כ' כסלו תקצ"ח. מסופר כי ביום פטירתו הגיע לבקרו הרה"ק בעל ה'אריה דבי עילאי' זי"ע מווישניצא, אך עם הגיעו לאושפיצין נסתלק רבינו. במסע ההלוויה הספידו ה'אריה דבי עילאי', ובסיימו את דבריו פרץ בבכי גדול עד שלא יכול היה להוציא הגה מפיו ואחר זמן הגביה את ראשו וקרא ואמר:

"הריני מודיע לכם כי בטוח אני שעל האי גברא קדישא נתקיים חצי העולם, ואולי כל העולם... ויזעק זעקה גדולה ומרה ותהום כל העיר ונתעטפו בצער ואבל קודר. "עד חורבן אושפיצין" מספר הגה"ח ר' נחום מאיר גערמאן שליט"א בהקדמתו לספר 'דברי צדיקים', "בכל עת צרה רבים באו על קברו, לבקשו שיעורר רחמים עליהם, וכפי שסיפר לי ידידי הרה"ג ר' חיים קופערמאן שליט"א גם כ"ק ש"ב הגה"ק מהר"ש מבאבוב זצלה"ה, בהיותו רב באושפיצין, השתטח לפעמים על קברו לבקש רחמים על ישועות".

"הניח אחריו בן בשם ר' הענדיל שנקבר סמוך לאביו" הוא מוסיף, "מיוצאי חלציו ידוע נכדו הגאון המפורסם הרב מקאזגלוב הי"ד (הגאון רבי צבי אריה פרומר) מחבר ספר שו"ת ארץ צבי, והרבה פעמים בא לאושפיצין להשתטח על קברו".

זוכר הנשכחות

פניני הסטוריה יהודית

ויסע לבאר שבע'

מרן ה'שפע חיים' זי"ע

ביום חמישי כ"א בכסלו תשט"ו נסע כ"ק מרן אדמו"ר ה'שפע חיים' מצאנא זי"ע לעיר האבות באר שבע, בירת הנגב, כדי לשבות שם ביום ש"ק פרשת וישב. היו לו בעיר זו תלמידים ומעריצים רבים נאמני בית צאנז וסיגוט שהפצירו בו לבוא אליהם כדי שישפיע ויאציל מרוחו עליהם. התלמידים דאגו להכין עבורו אכסניה נאותה בביתו המרווח של ר' יעקב המרמן שהפך להיות בימי שהותו אבן שואבת לכל מבקשי ד'. רבני העיר בראשם האב"ד הגאון רבי שלמה טנא זצ"ל והגאון רבי אלעזר קליין זצ"ל רב קהילת היראים באו ראשונים לברכו לשלום וביקשו

את עצתו ועזרתו בענין יסוד תלמוד תורה בנוסח הישן לילדי המקום. לקראת השבת הגיעו חסידים רבים מקרוב ומרחוק להסתופף בצל רבינו (לפיד האש).